64

Cartea de pe noptiera

Robert Musil

RĂTĂCIRILE ELEVULUI TÖRLESS

Humanitas

ROBERT MUSIL
RĂTĂCIRILE

ELEVULUI TORLESS
Traducere din germană de
CORNELIA ANDRIESCU

Îndată ce exprimăm un lucru, reușim, îndeobște, să-l și depreciem. Credem că ne-am scufundat în adâncurile cele mai profunde, iar când revenim la suprafață, picăturile de apă prinse de vârful degetelor noastre palide nu mai seamănă cu apa mării din care provin. Ne închipuim că am descoperit un zăcământ de comori inestimabile, dar dacă ieșim din nou la lumina zilei, vedem că n-am luat cu noi decât nestemate false și cioburi de sticlă; și, cu toate acestea, în întunecimi, comoara continuă să strălucească nealterată.

O gară mică pe calea ferată ce duce spre Rusia.

Drepte, desfășurate la nesfârșit, patru linii paralele se întind într-o parte și-n alta pe terasamentul larg, acoperit cu pietriș gălbui; lângă fiecare, ca o umbră murdară, urma neagră, arsă în pământ de aburi fierbinți.

Din spatele clădirii joase, vopsite în ulei, a gării, an drum larg și desfundat urcă spre rampa de acces. Marginile lui se pierd în pământul zgrunțuros din jur, putând fi recunoscute doar după cele două șiruri de salcâmi care-l străjuiesc de-o parte și de alta, triști, cu frunzele arse de sete, sufocate de colb și funingine.

Poate că din cauza acestor culori triste, sau din ea uza luminii palide, vlăguite, istovite de abur, a soarelui de după-amiază, lucrurile și făpturile omenești răreau fără viață și aveau un aer de indiferență, de insensibilitate mecanică, de parcă ar fi fost luate de re scena unui teatru de păpuși. Din când în când, la intervale egale, șeful stației ieșea din biroul său și privea, mereu cu aceeași mișcare a capului, în lungul căii ferate, spre semnalele care tot nu voiau să anunțe sosirea expresului, reținut cu mare întârziere la graniță; cu una și aceeași mișcare a brațului își scotea apoi ceasul din buzunar, dădea din cap și dispărea din nou, așa cum vin și pleacă figurinele vechilor orologii, atunci când se împlinește ora.

Pe porțiunea largă, bătătorită, dintre calea ferată și clădire, se plimba un grup vesel de tineri, încadrând un cuplu mai vârstnic, aflat în centrul discuțiilor cam zgomotoase. Nici veselia acestui grup nu era însă autentică. Larma râsetelor părea să se stingă după numai câțiva pași, ca doborâtă de un obstacol invizibil și rezistent.

Doamna consilier Törless — aceasta era femeia de vreo patruzeci de ani — își ascundea după o voaletă cu țesătura deasă ochii triști, ușor înroșiți de plâns. Sosise clipa despărțirii, îi venea greu să-și lase iar, pentru atâta vreme, unicul copil printre oameni străini, fără să-și poată ocroti ea singură odorul.

Într-adevăr, orășelul se afla departe de capitală, în estul imperiului, într-un peisaj de câmpuri aride, cu populație rară.

Motivul care-o determina pe doamna Törless să accepte ideea de a-l ști pe băiatul ei atât de departe, și într-o ambianță neospitalieră,

era acela că în orașul respectiv se afla o școală renumită, ridicată în secolul trecut pe terenul unei fundații religioase și păstrată aici pentru a-i feri pe adolescenți de influențele dăunătoare ale metropolei.

Aici erau educați fiii celor mai de vază familii ale țării, pentru a intra apoi la universitate, în serviciul militar sau de stat, și în toate aceste cazuri, ca și în vederea frecventării cercurilor din înalta societate, a fi crescut ca intern al școlii din W. avea valoarea unei deosebite recomandații.

De aceea, cu patru ani în urmă, părinții lui Törless, cedând insistențelor ambițioase ale băiatului, făcuseră demersuri pentru primirea lui în această școală.

Hotărârea lor a adus după sine, mai târziu, multe lacrimi, pentru că, din clipa în care porțile școlii s-au închis irevocabil în urma lui, micul Törless a început să sufere de un violent și pătimaș dor de casă. Nici orele de clasă, nici jocurile de pe peluzele întinse, pline de sevă ale parcului și nici celelalte distracții pe care școala le oferea elevilor ei nu reușeau să-i rețină atenția; abia de lua parte la ele. Vedea totul ca printr-un văl și numai cu greu reușea să-și reprime, de-a lungul zilei, o stăruitoare nevoie de a plânge; seara adormea însă totdeauna înlăcrimat.

Trimitea aproape zilnic scrisori acasă și trăia numai prin ele; tot ce făcea în rest i se părea ireal și lipsit de importanță; popasuri indiferente, ca cifrele înscrise pe cadranul unui ceasornic. Când scria însă, simțea în sinea lui ceva deosebit, unic; atunci se contura parcă în el o insulă plină de culori și însoriri uimitoare, desprinsă din marea de senzații cenușii care-l împrejmuia zi de zi, rece și indiferentă. Și dacă se gândea ziua, în timpul jocurilor sau în orele de clasă, la faptul că-și va scrie seara scrisoarea, i se părea că poartă cu sine, ascunsă, legată de un lanț invizibil, o cheie de aur cu care va deschide, când nu-l vede nimeni, poarta unor grădini de vrajă.

Partea curioasă era aceea că brusca și devoranta sa pasiune pentru părinți avea chiar și pentru el ceva nou și surprinzător. Nici n-o bănuise înainte. La școală plecase cu plăcere și de bunăvoie, ba mai și râsese atunci când mama lui, la prima lor despărțire, nu reușea să-și stăpânească lacrimile; apoi însă, după ce a rămas

câteva zile singur, simțindu-se relativ bine, s-au dezlănțuit în el, deodată, forțe elementare.

Credea că-i e dor de-acasă, că-i e dor de părinți, în realitate era însă vorba de un sentiment mult mai confuz și mai divers. Pentru că „obiectul acestui dor” — imaginea părinților săi — nici nu-și mai afla locul aici. Mă refer la o anumită amintire plastică, nu numai mentală ci și fizică, a unei ființe iubite, care vorbește tuturor simțurilor și pe care toate simțurile o păstrează în așa fel, încât nu mai poți face nimic fără să simți alături de tine, mută și invizibilă, prezența celuilalt. Această amintire s-a stins curând, ca un sunet ale cărui vibrații stăruiseră doar o clipă. Törless nu mai reușea, de pildă, să-și aducă în fața ochilor imaginea „iubiților, dragilor săi părinți”, cum le spunea pe atunci de cele mai multe ori, vorbind de unul singur. Dacă încerca totuși s-o facă, creștea în el, în locul imaginii, o durere nemăsurată care-l chinuia și-l atrăgea totuși cu îndărătnicie, pentru că flăcările ei dogoritoare îl dureau și-l încântau deopotrivă. Gândul la părinți a devenit astfel, treptat, doar un pretext pentru a trezi în sine această suferință egoistă care-l închidea în orgoliul lui voluptuos ca în solitudinea unei capele unde, din sutele de lumânări aprinse și din sutele de ochi de pe icoanele sfinților, fumul de tămâie se lasă peste durerile celor care se autoflagelează…

Când apoi „dorul de-acasă” a început să se mai potolească, stingându-se puțin câte puțin, felul acesta al lui de a fi s-a dezvăluit cu claritate. Dispariția dorului nu a adus însă după sine mult așteptata mulțumire, ci a lăsat în sufletul tânărului Törless un gol. Și după acest gol, după această senzație de neîmplinire, și-a dat seama că nu pierduse numai dorul ci și ceva pozitiv, o forță lăuntrică, ceva care, sub pretextul durerii, se ofilise.

Acum trecuse însă totul, iar acest izvor al unei prime fericiri mai elevate i se revelase abia după secarea lui.

În vremea aceea, urmele fierbinți lăsate de trezirea inimii s-au pierdut din scrisorile lui, lăsând locul unor descrieri amănunțite ale vieții din școală și ale noilor prieteni.

El însuși s-a simțit atunci frustrat și gol ca un arbore tânăr care, după o înflorire lipsită de rod, își trăiește prima iarnă.

Părinții săi erau însă mulțumiți. Afecțiunea lor era puternică, instinctivă, animalică. După fiecare vacanță, când Törless trebuia să

se întoarcă la școală, doamnei consilier casa i se părea goală și lipsită de viață; și câteva zile după fiecare vizită de acest fel, ea trecea prin odăi cu ochii în lacrimi, mângâind câte un obiect pe care se opriseră ochii băiatului sau pe care-l ținuse el în mână. Și de dragul lui, ambii părinți s-ar fi lăsat sfâșiați în bucăți.

Înduioșarea stângace și tristețea pasionată, îndărătnică, din scrisorile lui îi preocupa într-un mod dureros și-i aducea într-o stare de mare tensiune sentimentală; senina și potolita lipsă de griji, care urma apoi, îi făcea să se bucure din nou și, cu sentimentul că fusese depășit un moment de criză, îl sprijineau pe băiat pe cât le stătea în putință.

Nici în tristețe și nici în seninătate nu distingeau simptome ale unei anumite evoluții sufletești ci, mai degrabă, înclinau să creadă că durerea și calmarea ei sunt consecințe firești ale situației date. Pierdeau cu totul din vedere că era vorba de o primă încercare, ratată, a tânărului, care se bizuia doar pe sine, de a-și dezvolta energiile interioare.

Törless se simțea acum cât se poate de nemulțumit și căuta zadarnic, pe dibuite, ceva nou, în care să găsească vreun sprijin.

Un episod din vremea aceea a fost caracteristic pentru ceea ce se pregătea, înăuntrul lui Törless, în vederea evoluției sale ulterioare.

Într-o zi sosise la școală tânărul prinț H., descendent al uneia din cele mai influente, mai vechi și mai conservatoare familii nobile ale imperiului.

Toți găseau că privirile sale suave sunt fade și afectate; felul în care, stând ridicat, își scotea șoldul în relief și se juca, discutând, domol, cu degetele li se pă rea de o feminitate ridicolă. Cel mai mult îi amuza însă faptul că nu fusese adus la școală de părinți, ci de fostul său preceptor, doctor în teologie și membru al unui ordin religios.

Törless, în schimb, fusese puternic impresionat din prima clipă. Contribuia poate și faptul că era vorba de un prinț care urma să fie primit la curte, dar, în orice caz, avea acum prilejul să descopere un alt gen de om.

În ființa acestuia părea să mai stăruie liniștea unui vechi castel de țară și a unor practici evlavioase. Mergea cu mișcări domoale, suple, cu un fel de timidă contractare și lipsă de ostentație proprie celor

obișnuiți să păsească, drepți, printr-o suită de săli pustii, unde oricare altul se lovea parcă și se împiedica de colțuri invizibile.

Compania prințului deveni astfel, pentru Törless, sursa unei alese desfătări psihologice. Ea îi deschise calea spre acea cunoaștere a omului, care te învață să distingi și să apreciezi pe cineva, anticipându-i astfel personalitatea spirituală, după modulația glasului, după felul cum ia în mână un obiect, ba chiar și după timbrul tăcerii sale sau după felul cum își adaptează ținuta la spațiul în care se mișcă: pe scurt, după felul acela mobil, abia perceptibil, și totuși adevărat și deplin, de a fi o ființă dăruită cu suflet, care învăluie tot ce este tangibil și poate fi comentat, așa cum este învelit de carne un schelet.

În acest răstimp scurt, Törless a trăit parcă o idilă. Pioșenia noului său prieten nu-l scandaliza nicidecum, chiar dacă lui, ca descendent al unei familii burgheze liber-cugetătoare, ea îi era cu totul străină. O accepta chiar fără ezitare și o considera un privilegiu al prințului, pentru că ea sporea singularitatea acestui om, cu care nu semăna câtuși de puțin și pe care îl și considera, de altfel, fără seamăn.

În compania acestui prinț, Törless se simțea ca într-o capelă ridicată ceva mai încolo de drum, iar gândul că, de fapt, locul său nu era aici se stingea cu totul în fața plăcerii de a se putea uita măcar o dată prin vitralii la lumina zilei și de a-și lăsa privirea să rătăcească atât de mult printre podoabele inutile și aurite strânse în sufletul acestui om, până când imaginea devenea confuză, de parcă degetul lui ar fi trasat, fără vreun gând anume, liniile frumoase, înlănțuite însă după legi ciudate, ale unui arabesc.

Apoi, deodată, între cei doi s-a produs ruptura.

Din cauza unei prostii, cum va fi nevoit să-și spună Törless mai târziu.

Ajunseseră o dată, totuși, și la o dispută asupra — nor probleme de ordin religios. Și din clipa aceea se terminase, de fapt, totul, deoarece, independent de sentimentele lui Törless, rațiunea lui s-a dezlănțuit împotriva delicatului prinț, l-a strivit cu sarcasmul celui înzestrat cu inteligență, a distrus fără milă edificiul filigranat în care sufletul prințului se sinirea la adăpost și apoi s-au despărțit furioși.

De atunci nu mai schimbaseră niciun cuvânt. În mod nedeslușit, Törless își dădea seama că făcuse ceva psit de sens; o intuiție

obscură, de esență sentimentală, îi spunea că rigida unitate de măsură a inteligenței distrusese, într-un moment cu totul nepotrivit, un lucru delicat și de preț. Toate astea erau însă dincolo de puterile lui. Un fel de nostalgie a trecutului continua să dăinuie în el, poate pentru totdeauna, dar fusese luat parcă de un alt șuvoi, care-l ducea din ce în ce mai departe.

Apoi, după câtva timp, plecă și prințul, care nu se simțise bine în acest internat.

În jurul lui Törless se făcuse un gol și îl învăluia plictisul. Între timp crescuse însă și, treptat, apărură și primele semne ale tulburărilor adolescenței. În această etapă a evoluției sale legă câteva prietenii noi, potrivite vârstei, care aveau să devină pentru el, mai târziu, deosebit de importante. Astfel, de pildă, cu Beineberg și cu Reiting, cu Moté și Hofmeier, adică tocmai cu tinerii împreună cu care își însoțea astăzi părinții la gară.

Curios, dar aceștia erau cei mai răi din clasa lui; ce-i drept, erau băieți talentați și, firește, de familie bună, dar uneori necuviincioși și violenți până la cruzime. Și faptul că tocmai compania lor îl atrăgea acum pe Törless își găsea explicația în propriile-i incertitudini interioare care, din clipa rupturii cu prințul, se accentuaseră. Mai mult decât atât, alegerea pe care o făcuse Törless venea în prelungirea directă a acestei rupturi, pentru că, asemenea ei, exprima teama de excesele sensibilității, iar prin contrast, felul de a fi al noilor săi prieteni era sănătos, viguros și plin de vitalitate.

Törless le accepta fără rezerve influența, pentru că acum starea lui interioară era aproximativ aceasta: la vârsta lui, elevii de gimnaziu i-au citit deja pe Goethe, pe Schiller sau Shakespeare și poate chiar pe scriitorii moderni, iar toate aceste lecturi, pe jumătate asimilate, îți picură apoi, când scrii, din vârful peniței. Iau naștere astfel tragedii, romane sau o lirică ultrasensibilă care se desfășoară de-a lungul unor pagini întregi în veșmântul de dantelă fină a semnelor de punctuație. Sunt „creații” ridicole în sine, care au însă o valoare inestimabilă în asigurarea formării interioare. Fiindcă aceste asociații venite din afară și aceste sentimente împrumutate îi ajută pe tineri să treacă peste terenul psihic, neliniștitor de labil, al acestei vârste când, față de tine însuți, vrei să te afirmi, dar ești încă prea

nepregătit pentru a te afirma cu adevărat. Nu are nicio importanță dacă, mai târziu, unul păstrează ceva din toate astea, iar altul nimic. Fiecare se împacă atunci cu sine; primejdia se limitează numai la vârsta de tranziție. Dacă ai reuși să-l faci pe un astfel de tânăr să înțeleagă cât este de ridicol, pământul i-ar fugi de sub picioare sau, poate, s-ar prăbuși ca un somnambul pe care-l trezești și care, brusc, nu mai vede decât golul din jur.

Această iluzie, acest subterfugiu favorabil dezvoltării adolescentului nu intra însă în vederile școlii din W. Operele clasicilor se aflau, firește, în rafturile bibliotecii, dar ele treceau drept plicticoase, iar în rest nu găseai decât volume de nuvele sentimentale și povestioare cazone lipsite de umor.

Micul Törless le devorase pe toate și poate că vreo imagine oarecare, banal-tandră, stăruise pentru câtva vreme în spiritul său, dar despre o influență reală asupra caracterului său nici nu putea fi vorba.

Pe atunci părea că nici nu are caracter.

Sub influența acestor lecturi scria, de pildă, din când în când, câte o povestioară, ba chiar începuse să compună și o epopee romantică. În starea de agitare provocată de suferințele din iubire ale eroilor săi, i se îmbujorau obrajii, pulsul i se accelera și-i străluceau ochii.

În momentul când lăsa însă condeiul din mână, trecea totul; într-un anume sens, spiritualitatea sa se manifesta numai în mișcare. De aceea îi și era ușor să scrie oricând, la orice solicitare, un poem sau o istorioară. Intra atunci într-un fel de agitație, dar cu toate acestea nu privea niciodată lucrurile cu toată serozitatea, iar activitatea respectivă i se părea lipsită de importanță. Ea nu se răsfrângea asupra personalității sale și nici nu izvora din ea. Așa precum actorul are nevoie de constrângerile rolului, Törless nu putea simți intens, dincolo de starea de indiferență, decât sub presiunea unor imbolduri venite din afară.

Erau reacții ale creierului. Ceea ce reprezintă însă caracterul sau sufletul unui om, conturul sau timbrul său particular, în orice caz acel ceva care face ca gândurile, deciziile și acțiunile sale să pară prea puțin semnificative, întâmplătoare și substituibile, ceea ce, dincolo

de orice explicație rațională, îl legase de pildă pe Törless de prinț, fondul acesta imuabil dispăruse, pe atunci, din Törless cu totul.

Pe colegii săi, bucuria de a face sport, plăcerea animalică de a trăi nu-i lăsau să simtă aceste goluri, umplute în timpul liceului și de jocul cu literatura.

Törless nu putea adera la niciuna din aceste alternative: pentru cea dintâi, avea o structură prea accentuat intelectuală; față de cea de-a doua, cu suita ei de sentimente de împrumut, avea reținerea dictată de un acut simț al ridicolului și de faptul că viața din internatul școlii te obliga să fii mereu pregătit pentru răfuieli și încăierări. De aceea ființa sa dobândise un fel de nesiguranță, o vulnerabilitate interioară care nu-i permitea să se regăsească pe sine.

S-a alăturat noilor săi prieteni pentru că-l impresiona brutalitatea lor. Fiind ambițios, încerca uneori să-i și întreacă. De fiecare dată se oprea însă la jumătatea drumului, fiind, de aceea, nu rareori batjocorit. Toate astea îl intimidau din nou. În această perioadă critică, întreaga sa viață consta, de fapt, numai din mereu înnoita străduanie de a-i imita pe prietenii lui, mai duri și mai virili, și, deopotrivă, dintr-o profundă indiferență față de această străduanie.

Dacă-l vizitau acum părinții, rămânea, tot timpul cât erau împreună, tăcut și sfios. Mângâierile tandre ale mamei le evita de fiecare dată sub un pretext oarecare. În realitate le-ar fi acceptat cu plăcere, dar îi era rușine, de parcă privirile camarazilor săi ar fi fost ațintite asupră-i…

Părinții lui interpretau toate astea drept stângăcii ale vârstei.

După-amiază venea apoi întreaga ceată zgomotoasă. Jucau cărți, mâncau, beau, făceau glume pe seama profesorilor lor și fumau țigările pe care consilierul de curte le adusese din capitală.

Această bună dispoziție îi bucura și-i liniștea pe părinți.

Nu știau că pentru Törless veneau și altfel de clipe. Și în ultima vreme tot mai des. Avea momente când viața din școală îi devenea cu totul indiferentă. Liantul grijilor sale cotidiene se topea atunci, iar orele vieții lui, lipsite de orice legătură interioară, se spulberau.

Scufundat în gânduri sumbre stătea deseori multă vreme aplecat parcă asupra lui însuși.

Și de data aceasta fuseseră două zile de vizită. Luaseră masa, fumaseră, făcuseră o plimbare iar acum acceleratul urma să-i ducă

pe părinți înapoi în capitală.

O ușoară vibrație a șinelor anunța sosirea lui, iar semnalele clopotului de pe acoperișul gării loveau fără milă în timpanele doamnei consilier.

— Deci, nu-i așa, dragă Beineberg, vei avea grijă de băiatul meu? se adresă consilierul Törless tânărului baron Beineberg, un băiat înalt, osos, cu urechi clăpăuge, dar cu o privire expresivă, inteligentă.

Din cauza acestei tutelări, micul Törless făcu o față posomorâtă, iar Beineberg rânji flatat și cu o anumită satisfacție.

— De altminteri — se adresă domnul consilier celorlalți —, v-aș ruga pe toți să mă înștiințați imediat, dacă fiului meu i s-ar întâmpla ceva.

Acum, cuvintele acestea îi smulseră totuși lui Törless un mormăit nemăsurat de plictisit: „Ei, tată, ce vrei să mi se întâmple?!” — deși se obișnuise deja să se lase copleșit, la fiecare despărțire, de această mult prea mare grijă.

Ceilalți bătură între timp din pinteni, trăgându-și spadele lor elegante într-o parte, iar consilierul mai avu timp să adauge:

— Niciodată nu poți ști ce se-ntâmplă — iar gândul de a fi înștiințat imediat mă liniștește; în fine, s-ar putea ca tu însuți să te afli în imposibilitatea de a scrie.

Apoi trenul intră în gară. Consilierul Törless își îmbrățișă fiul, doamna Törless își adună mai strâns voalul peste față, ca să-și ascundă lacrimile, prietenii mulțumiră toți, pe rând, și apoi conductorul închise ușa vagonului.

Soții Törless mai văzură o dată peretele din spate al școlii, înalt și golaș, zidul uriaș și întins care înconjura parcul, iar apoi, în dreapta și în stânga trenului începură să se înșire numai câmpuri brun-cenușii și pomi răzleți.

Tinerii părăsiseră între timp gara și mergeau, ocolind astfel praful cel mai mare și mai gros, pe cele două margini ale drumului spre oraș, fără să mai stea prea mult de vorbă.

Trecuse de ora cinci iar dinspre câmpuri venea un aer răcoros și grav, prevestind înserarea.

Pe Thriess îl copleși tristețea.

Datorită plecării părinților, poate, sau poate numai din cauza melancoliei ostile și surde care împovăra întreaga natură, ștergând în culori apăsătoare și terne, la numai câțiva pași, conturul lucrurilor.

Aceeași indiferență cumplită care sălășluise pretutindeni încă din cursul după-amiezii se târa acum peste șes și în urma ei, ca o dâră vâscoasă, ceața încleiată de arături și de câmpurile plumburii de sfeclă.

Törless nu privea nici spre dreapta, nici spre stânga, dar simțea toate astea. Pas cu pas, el călca în urmele deschise în praf de piciorul celui ce mergea înaintea lui și simțea că nici n-ar putea fi altfel: ca o constrângere implacabilă care-i prindea și-i comprima întreaga viață în aceeași mișcare — pas cu pas — pe această linie unică, pe această fâșie îngustă desfășurată în praf.

Când se opriră la o răscruce în care drumul lor se întâlnea cu un altul, într-un loc rotund și bătătorit, unde un indicator din lemn putred străpungea pieziș aerul, această linie dreaptă, atât de contrastantă cu împrejurimile, avu asupra lui Thriess efectul unui strigăt de disperare.

Merseră iar mai departe. Thriess se gândea la părinții săi, la diferiți cunoscuți, la viață în general. Era ora când te îmbraci pentru o petrecere sau când te hotărăști să mergi la teatru. Și după aceea te duci la restaurant, asculți o orchestră, intri într-o cafenea. Faci o cunoștință interesantă. O aventură galantă te reține până în zori. Viața, ca o roată magică, îți aduce mereu, în rostogolirea ei, lucruri noi și neașteptate…

La aceste gânduri Törless oftă și, cu fiecare pas care-l purta spre recluziunile școlii, simți o tot mai mare strângere de inimă.

Clopotul școlii îi suna încă de pe-acum în urechi. Nimic nu-l înspăimânta mai mult decât acest sunet de clopot care hotăra irevocabil — ca o brutală tăietură de cuțit — sfârșitul zilei.

De fapt nu i se întâmpla nimic deosebit, viața i se scurgea într-un fel de moțăială continuă, însă sunetul de clopot își adăuga la toate acestea batjocura, făcându-l pe Törless să se cutremure de furie neputincioasă împotriva sa, împotriva destinului său, împotriva zilei îngropate.

De-acum înainte nu mai poți trăi nimic, timp de douăsprezece ore nu mai poți trăi nimic, pentru douăsprezece ore ești mort… – acesta

era sensul sunetului de clopot.

Când grupul de tineri ajunse în dreptul primelor case joase, ca niște cocioabe, gândurile confuze ale lui Törless se întrerupseră. Brusc interesat, parcă, își înălță capul și privi încordat interioarele tulburi ale clădirilor mici și murdare pe lângă care treceau.

În fața ușii celor mai multe case stăteau femei în capoate și cămăși aspre, cu picioare groase, murdare, și cu brațele goale arse de soare.

Dacă erau tinere și pline de viață, ajungeau până la ei cine știe ce vorbe de haz, deocheate, într-o limbă slavă. Femeile își dădeau coate și chicoteau pe seama „domnișorilor”; câte una mai scotea uneori un țipăt, când, în trecere, îi erau pipăiți prea brutal sânii, sau răspundea râzând cu o înjurătură, când era lovită cu palma peste coapse. Alta se uita doar cu severitate mânioasă în urma tinerilor grăbiți, iar țăranul zâmbea încurcat — pe jumătate jenat, pe jumătate binevoitor — dacă se întâmpla să se afle și el pe-acolo.

Törless nu participa la aceste exuberante manifestări de virilitate precoce ale prietenilor săi.

Parțial, cauza trebuia căutată într-o anume timiditate în materie de sexualitate, specifică mai tuturor copiilor singuri la părinți și, mai ales, în natura particulară a senzualității sale, care era mai ascunsă, mai puternică și mai sumbră decât aceea a prietenilor săi și se exterioriza mai greu.

Pe când ceilalți o *făceau* pe nerușinații cu femeile, mai mult pentru a arăta cât sunt de „tari” decât din dorință, sufletul tăcutului, micuțului Törless era biciuit de o nerușinare reală.

Arunca prin ferestrele mici și prin intrările strâmte și întortocheate ale caselor priviri atât de aprinse, încât prin fața ochilor părea să-i danseze mereu un fel de mreajă subțire.

Copii aproape goi se rostogoleau prin glodul din ogrăzi, câteodată fustele unei femei care lucra se ridicau dezgolindu-i pulpele sau un sân bogat se aduna strâns în crețurile pânzei. Și ca și cum toate s-ar fi desfășurat într-o cu totul altă atmosferă, animalică, apăsătoare, coridoarele caselor emanau un aer stătut, greu, pe care Törless îl respira cu aviditate.

Se gândea la picturi vechi pe care le văzuse în muzee fără să le înțeleagă prea bine. Aștepta ceva, așa cum, în fața acestor tablouri,

așteptase întotdeauna ceva ce nu se împlinise niciodată. Ce anume?… Ceva surprinzător, nemaivăzut; un spectacol fantastic pe care nu și-l putea imagina nicicum; un eveniment de senzualitate cumplită, bestială, care să-l apuce cârcă cu ghearele și să-l sfâșie începând cu ochii; o întâmplare care, într-un mod cu totul nelămurit încă, trebuia să aibă o legătură cu hainele murdare ale femeilor, cu mâinile lor aspre, cu odăile lor joase, cu… cu noroiul din ogrăzi, care l-ar murdări… Nu, nu… nu mai simțea acum decât mreaja de foc din fața ochilor: nu putea fi exprimată prin cuvinte; cuvintele fac ca acest „ceva” să pară mai grav decât e în realitate; e ceva cu desăvârșire lipsit de grai, o încleștare în gâtlej, un gând abia sesizabil și care s-ar întrupa numai atunci când ai ține cu orice preț să-l traduci prin cuvinte; dar și atunci nu e decât vag asemănător, ca într-o mărire uriașă în care nu numai că vezi mai clar toate detaliile, dar descoperi și lucruri care nici nu există… Și totuși aveai de ce să-ți fie rușine.

— Băiețelului i-e dor de-acasă? – îl întrebă dedată, batjocoritor, lunganul de Reiting, care era cu doi ani mai mare și pe care-l frapaseră și tăcerea și privirile umbrite ale lui Törless. Acesta zâmbi silit și jenat; avea impresia că răutăciosul de Reiting i-ar fi spionat tot parcursul acesta interior.

Nu răspunse. Între timp, tinerii ajunseseră în piața bisericii, de forma unui careu pavat cu piatră, și se despărțiră.

Törless și Beineberg nu voiau încă să se reîntoarcă la internat, pe când ceilalți, neavând permis pentru o ieșire mai lungă, se duseră acasă.

Cei doi intrară în cofetărie.

Ședeau acolo, la o măsuță rotundă, la o fereastră care dădea spre grădină, sub o lampă cu gaz ale cărei lumini zumzăiau liniștit sub globurile de sticlă lăptoasă.

Se instalaseră confortabil, lăsau să li se toarne în păhărele diferite licori tari, fumau, mâncau între timp o prăjitură și savurau plăcerea de a fi singurii clienți. Cel mult în încăperile din fund mai ședea câte un client răzleț în fața paharului cu vin; în față era liniște și însăși proprietăreasa, o persoană grasă, mai în vârstă, părea să doarmă după tejghea.

Törless privi, distrat, pe fereastră, în grădina pustie peste care se așternea treptat întunericul.

Beineberg povestea. Despre India. Ca de obicei. Tatăl său, care era general, fusese acolo ca tânăr ofițer în serviciul Angliei. Și nu numai că adusese de acolo, ca orice european, obiecte sculptate, țesături și mici idoli de bazar, dar simțise și păstrase, de asemenea, și ceva din atmosfera crepusculară, tainică și bizară, a budismului esoteric. Transmisese apoi fiului său, încă de la vârsta copilăriei, tot ce știa de acolo și ce mai adunase de prin lecturi.

Lecturile lui erau, de altfel, tare ciudate. Ca ofițer de cavalerie, nu iubea câtuși de puțin cartea. Romanele și cărțile de filosofie le disprețuia deopotrivă. Când citea, nu voia să mediteze asupra unor opinii, controverse ci, încă din clipa când deschidea cărțile, dorea să pătrundă, ca printr-o poartă tainică, în miezul unei cunoașteri alese. Trebuia să fie cărți a căror simplă posesie era ca însemnul de taină al unui ordin și garanția unor revelații supranaturale. Și toate astea nu le găsea decât în cărțile filosofiei hinduse, care nu păreau să fie însă, pentru el, doar simple cărți, ci revelații, fapte reale — opere încifrate, asemenea cărților de alchimie și vrăjitorie ale Evului Mediu.

Cu ele se retrăgea, izolându-se, de preferință seara. Acest bărbat sănătos și activ, care-și îndeplinea cu strictețe obligațiile de serviciu și care își mai și către a aproape zilnic cei trei cai.

Alegea apoi, la întâmplare, un pasaj și medita asupra lui în speranța că sensul său cel mai ascuns i se revela, poate, astăzi.

Și astfel, acest om viguros, bronzat de viața în aer liber, era învăluit într-un fel de mister solemn. Convingerea că se afla zilnic în pragul unei revelații extraordinare îi dădea un aer de superioritate gravă. Ochii săi nu erau visători, ci liniștiți și duri. Expresa aceasta le-o modelase atât obișnuința de a citi zilnic cărți în care niciun cuvânt nu putea fi clintit din locul său fără a altera înțelesurile ascunse, cât și cântărirea prudentă plină de venerație a fiecărei fraze, pentru a-i distinge sensul imediat și cel mai profund.

Numai uneori gândurile lui se pierdeau în clarobscurul unei dulci melancolii. Și aceasta se întâmpla arunci când gândurile sale se îndreptau spre cultul plin de mistere de care se lega originalul scrierilor aflate în fața sa, spre miracolele care se înfăptuiseră prin ele, impresionând mii de oameni, care, din cauza distanței enorme ce-l separa de ei, păreau să-i fie frați, în timp ce pentru oamenii din preajma lui, pe care-i cunoștea prea bine, nu avea decât dispreț. În

astfel de momente devenea pesimist. Gândul că viața lui este condamnată să se desfășoare departe de sursele puterilor sacre, că strădaniile sale sunt condamnate să se epuizeze poate, în cele din urmă, din cauza unor circumstanțe ostile, îl copleșea. După ce rămânea însă o vreme mâhnit în fața cărților sale, în adâncul lui se producea o schimbare ciudată. Melancolia, fără a deveni mai puțin apăsătoare ci, dimpotrivă, adâncindu-și tristețea, nu-l mai copleșea. Se simțea mai singur ca oricând, străjuind un post pierdut, dar în această tristețe sălășuia o plăcere aleasă, mândria de a face ceva deosebit, de a sluji unei zeități neînțelese. Și atunci i se putea aprinde în priviri, pentru o clipă, o flacără ce evoca nebunia extazului mistic.

Beineberg obosise vorbind. În el, imaginea ciudatului său părinte trăia mai departe, într-un fel de exagerare deformată. Fiecare trăsătură era păstrată, dar ceea ce pentru tată nu fusese inițial decât un capriciu, conservat și cultivat din cauza extravaganței sale, se transformase la fiu într-o fantastică speranță. Bizareria tatălui, care nu era poate decât un ultim refugiu al individualității, pe care trebuie să-l găsească orice om pentru a se deosebi de ceilalți — chiar dacă este vorba doar de felul în care-și alege hainele — se transformase la fiu în credința fermă că va putea dobândi, grație unor forțe psihice neobișnuite, o mare capacitate de dominare.

Törless cunoștea istoriile astea până la sațietate. Treceau pe lângă el aproape fără să-l atingă.

Se întorsese pe jumătate cu spatele la fereastră și-l urmărea pe Beineberg care-și răsucea o țigară. Simți din nou ciudata aversiune pe care acesta i-o trezea din când în când. Și totuși erau frumoase aceste mâini fine, măslinii, care tocmai răsuceau cu îndemânare tutunul în foița de țigară. Degetele subțiri, unghiile ovale, frumos arcuite, aveau o anumită distincție. La fel și ochii de un căprui adânc. De asemenea trupul alungit și slab. Desigur — urechile erau tare clăpăuse, fața mică, cu trăsături neregulate, iar impresia generală pe care ți-o lăsa capul te făcea să te gândești a un liliac. Și totuși, cântărind detaliile, Törless simțea cu claritate că nu trăsăturile urâte, ci tocmai cele reușite îl neliniștesc într-un mod atât de bizar.

Subțirimea trupului — și Beineberg obișnuia să proslăvească, drept model al său, picioarele zvelteși oțelite ale alergătorilor

homerici — avea asupra Törless un cu totul alt efect. Până acum nu-și să se seama de acest lucru, iar în clipa aceea nu-i veni minte nicio comparație satisfăcătoare. Ar fi vrut să-l privească pe Beineberg drept în față, dar atunci acesta ar fi observat ceva și ar fi fost obligat să înceapă conversație oarecare. În felul acesta însă, produ-l numai pe jumătate și întregindu-i portretul — imaginație, îl izbi deosebirea dintre el și modelul grec. Dacă scotea, în gând, hainele de pe acest a era cu neputință să păstreze imaginea unei su: e calme; brusc, în fața ochilor îi apăreau mai der a mișcări dezordonate, zvârcolite, o contorsionate a membrelor și o deformare a coloanei vertebrale, așa cum le poți vedea în reprezentațiile martiriilor sau în spectacolele grotești de bâlci.

Și mâinile, a căror imagine ar fi putut s-o rețină — un gest de eleganță desăvârșită, nu le putea vedea astfel decât în continuă mișcare, pipăind. Tocmai ele care erau tot ce avea Beineberg mai frumos, îi trezeau cea mai mare aversiune. Aveau, în felul lor de a fi, ceva desfrânat. Exact acest lucru ți-l sugerau. Și ceva desfrânat mocnea și în mișcările dislocate pe care le făcea trupul. Desfrâul părea să se acumuleze în mâini și să iradieze din ele presentimentul unei atingeri care-i dădea lui Törless un fior de dezgust. Era deconcertat și puțin speriat de ideea care-i venise. Pentru a doua oară, în cursul acestei zile, un element sexual se insinua, pe neașteptate și fără vreo legătură vizibilă, în gândurile sale.

Beineberg luase un ziar și Törless putea să-l privească acum în voie.

De fapt nu prea găseai la el nimic din ceea ce ar fi putut să justifice, măcar în parte, apariția bruscă a unor asemenea asociații de idei.

Și totuși, senzația neplăcută devenea, fără niciun temei, tot mai vie. Încă nu trecuseră nici zece minute de tăcere, și Törless simți că aversiunea sa ajunsese la culme. În felul acesta părea să se manifeste pentru prima oară tonalitatea fundamentală a relațiilor dintre el și Beineberg; o neliniște mereu la pândă părea să se fi ridicat deodată în planul percepției conștiente.

Situația dintre cei doi devenea din ce în ce mai încordată. Törless era stăpânit de dorința de a jigni, dar nu găsea cuvintele. Un fel de jenă, de parcă între el și Beineberg s-ar fi întâmplat într-adevăr ceva,

îi sporea neliniștea. Degetele sale începură să lovească ritmic și nervos în tăblia mesei.

În cele din urmă, pentru a scăpa de această stare ciudată, se uită din nou pe fereastră.

Beineberg ridică ochii din ziar; citi apoi cu glas tare un pasaj, puse ziarul deoparte și căscă. Odată cu tăcerea se rupsese și starea apăsătoare care-l copleșise pe Törless. Cuvinte banale curgeau acum peste clipa aceea, stingând-o. Fusese o alertă subită, urmată din nou de vechea nepăsare…

— Cât timp ne-a mai rămas? întrebă Törless.

— Două ore jumătate.

Își ridică apoi înfiorat umerii. Simțea din nou forța paralizantă a claustrării care-i aștepta. Orarul, contactele zilnice cu colegii. Nu va mai exista nici măcar aversiunea față de Beineberg, care, pentru o clipă, părea să fi creat o nouă situație.

— Ce-avem diseară la cină?

— Nu știu.

— Ce ore avem mâine?

— Matematica.

— Oh! Și avem vreo temă?

— Da, câteva teoreme din trigonometrie; ai să te descurci, nu-i nimic deosebit.

— Și-apoi?

— Religie.

— Religie? Ah, da. Iar o să fie ceva… Cred că dacă sunt în formă pot demonstra tot atât de bine că doi îi doi fac cinci, și că nu poate exista decât un singur Dumnezeu…

Beineberg îi aruncă lui Törless o privire ironică.

— În privința asta ești de-a dreptul comic. Am chiar impresia că-ți face plăcere; ochii, cel puțin, îți strălucesc de ardoare…

— De ce nu? Nu e plăcut? în astfel de situații exist totdeauna un punct, începând de la care nu mai — mi dacă minți, sau dacă ceea ce ai inventat nu e mai real decât propria-ți persoană.

— Cum adică?

— Ei, nu trebuie s-o iei ad-litteram. Firește, întotdeauna știi că trișezi, dar fabulația ți se pare uneori atât de credibilă, încât, prins oarecum de proprie-ți gânduri, te oprești.

— Bine, dar ce-ți face plăcere în toate astea?

— Chiar asta. Simți ca un fel de zvâcnet prin cap, amețeală, o spaimă…

— Hai, termină, astea-s copilării.

— Nici n-am pretins contrariul. În orice caz însă, din toată școala, lucrul acesta mi se pare cel mai interesant.

— E un fel de gimnastică cerebrală care nu are niciun rost.

— Nu, spuse Törless și privi din nou spre grădină. În spatele lui — departe — auzea zumzetul luminilor de gaz. Urmărea un sentiment care creștea în el, melancolic, ca o ceață.

— Nu are niciun rost. Ai dreptate. Dar nu ai voie să ți-o spui. Din tot ce facem aici, la școală, toată ziua, ce are oare vreun rost? Ce poate să-ți ofere ceva? Vreau să spun, ceva adevărat, pentru tine însuți, înțelegi? Seara știm că am trăit încă o zi, că am învățat atât și-atât, că ne-am condus după orar, însă am rămas la fel de goi — pe dinăuntru, vreau să spun — și ne încearcă un fel de foame interioară…

Beineberg mormăi ceva despre exerciții, despre pregătirea spiritului, despre imposibilitatea de a începe deocamdată ceva — mai târziu, poate…

— Să te pregătești? Să faci exerciții? Pentru ce? Ai măcar o singură certitudine? Poate că ai o speranță, dar și ea ți-e nelămurită. Asta e: eterna așteptare a unui lucru despre care nu știi nimic altceva decât că-l aștepți… E atât de plictisitor…

— Plictisitor… repetă Beineberg, lungind cuvântul, și clătină din cap.

Törless încă mai privea spre grădină. I se părea că aude foșnetul frunzelor veștede pe care le aduna vântul. Apoi veni clipa aceea de extremă liniște, care precedă, strâns, lăsarea întunericului. Formele, învăluite tot mai adânc în amurg, și culorile, care se topeau, se opriră parcă pentru o clipă, ținându-și respirația.

— Ascultă, Beineberg — spuse Törless fără să se întoarcă — în amurg trebuie să existe totdeauna câteva clipe cu totul aparte. De câte ori observ acest lucru, regăsesc aceeași amintire. Eram încă foarte mic și mă jucam, odată, la ceasul amurgului, în pădure. Fata din casă se îndepărtase; eu nu știam nimic și mi se părea că o simt încă în preajma mea. Ceva m-a făcut să-mi ridic deodată ochii. Am

simțit că sunt singur. Se făcuse brusc o liniște atât de mare… Și când m-am uitat în jur, mi s-a părut că arborii mă încercuiesc, tăcuți, și mă privesc. Am plâns; mă simțeam părăsit de cei mari și lăsat la bunul plac al unor creaturi neînsuflețite… Ce-o fi însemnând asta? Același lucru îl simt adesea! Această neașteptată liniște, care e asemenea unui limbaj imperceptibil?…

— Nu știu ce vrei să spui. Dar de ce n-ar avea și lucrurile un limbaj al lor? De vreme ce nici măcar nu putem afirma cu certitudine că nu sunt însuflețite!

Törless nu răspunse. Modul speculativ de a gândi al lui Beineberg nu-i pria defel.

Peste o clipă însă, acesta începu:

— De ce te tot uiți mereu pe fereastră? Ce plăcere găsești în asta?

— Încă mă mai gândesc ce-ar putea fi. În realitate însă, se și gândise la altceva, dar nu voia s-o recunoască. Nu putuse suporta decât pentru o singură clipă tensiunea extremă, așteptarea unei taine grave și răspunderea de a descoperi aspecte încă necunoscute ale vieții. Apoi îl copleși din nou acel sentiment de mare singurătate, de părăsire, care venea întotdeauna în urma unei prea intense solicitări. Și simți: aici e ceva ce-mi depășește încă puterile — iar gândurile sale alergară spre altceva, din aceeași sferă, aflându-se însă oarecum în planul al doilea, și la pândă: solitudinea.

Din grădina pustie venea din când în când spre fereastră, legănându-se în zbor, câte o frunză, care trăgea apoi, cu lumina adunată pe ea, o linie strălucitoare prin întuneric. Acesta părea să se înmoaie, să se retragă, pentru a reveni în clipa următoare, așezându-se neclintit, ca un zid în fața ferestrelor. Întunericul era o lume în sine. Se lăsase ca un roi de dușmani negri peste pământ și doborâse oamenii, sau îi alungase, sau făcuse orice pentru a li se șterge cu totul urma.

Lui Törless i se părea că se bucură. În clipa aceasta el nu iubea oamenii, pe cei mari, pe adulți. Nu-i iubea niciodată când era întuneric. Era obișnuit să-i elimine atunci din gândurile sale. Lumea îi apărea după aceea ca o casă goală și sumbră, și un fior îi strângea inima, de parcă ar fi fost nevoit să caute acum din cameră în cameră — camere întunecoase, în cotloanele cărora nu știai ce se poate

ascunde — păşind pe dibuite peste praguri pe care nu trebuia să le mai treacă nimeni în afară de el, până când, întruna din camere, uşile se vor deschide brusc şi se vor închide apoi în urma lui, lăsându-l chiar în faţa stăpânei acestor roiuri negre. Şi în clipa aceea se vor închide şi lacătele tuturor celorlalte uşi prin care venise; şi numai departe, dincolo de ziduri, umbrele tenebrelor vor sta de veghe, asemenea unor eunuci negri, nelăsând să se apropie niciun muritor.

Acesta era felul său de a simţi singurătatea, încă de pe atunci când fusese părăsit în pădure, unde plânsese atât de mult. Ea avea pentru el farmecul unei femei, dar şi al unei cruzimi inumane. O simţea ca pe o femeie, dar suflarea ei era doar o spaimă gâtuită în pieptul lui; faţa ei, o ameţitoare uitare a tuturor feţelor omeneşti, iar mişcările mâinilor ei, fiori care-i goneau peste tot trupul.

Se temea de aceste închipuiri, pentru că era conştient de taina lor vinovată, şi-l neliniştea gândul că astfel de imagini puteau să pună din ce în ce mai mult stăpânire pe dânsul. Ele îl asaltau însă tocmai atunci când se credea mai serios şi mai pur. S-ar putea spune că era ca o reacţie la momentele când presimţea descoperiri delicate, care mocneau deja în el, depăşindu-i însă vârsta. Pentru că, în evoluţia oricărei energii morale subtile, există un astfel de punct precoce, care istoveşte sufletul, pentru a deveni poate, mai târziu, experienţa cea mai temerară: ca şi cum rădăcinile ei ar trebui mai întâi să coboare şi să răscolească pământul pe care sunt destinate să-l susţină ulterior. De aceea tinerii cu viitor strălucit au, de cele mai multe ori, un trecut plin de umilinţe.

Preferinţa lui Törless pentru anumite stări sufleteşti era primul simptom al unei evoluţii spirituale care s-a manifestat, mai târziu, prin talentul de a fi uimit. Apoi a fost pur şi simplu dominat de o aptitudine ciudată. Se simţea nevoit să perceapă evenimentele, oamenii, ba chiar şi pe sine însuşi în aşa fel încât avea atât sentimentul unei neînţelegeri irezolvabile, cât şi al unei apropieri care nu putea fi nici explicată şi nici nu-şi găsea o justificare deplină. Toate i se păreau foarte accesibile, fără să le poată traduce însă, în întregime, prin intermediul gândurilor şi al cuvintelor. Între evenimente şi eul său, ba chiar şi între propriile sentimente şi zona cea mai profundă a eului său, care râvnea să le înţeleagă, rămânea

întotdeauna o linie de demarcație care, asemenea orizontului, se retrăgea din fața dorinței sale ori de câte ori se apropia de ea mai mult. Cu cât își aduna gândurile mai strâns în jurul sentimentelor lui, cu cât le cunoștea mai bine, cu atât ele păreau să-i devină mai străine și mai de neînțeles, astfel că nici nu mai avea impresia că ele se retrag din fața lui, ci că el însuși se îndepărtează, fără să se poată dezbăra totuși de iluzia că s-ar apropia.

Această contradicție ciudată, greu accesibilă, avea să marcheze mai târziu o etapă întinsă din evoluția sa; ea dorea parcă să-i sfâșie sufletul, amenințând să devină problema lui capitală.

Pentru moment, gravitatea acestor frământări nu se anunța decât printr-o bruscă și destul de frecventă oboseală, care-l alarma de îndată pe Törless, încă din clipa când nu exista decât presentimentul unei stări ciudate, dubioase, cum fusese cea de mai înainte. Se simțea atunci atât de stors de puteri, ca un prizonier sau un bolnav fără speranță, izolat, deopotrivă, de sine și de ceilalți. Ar fi vrut să țipe de disperare în fața acestui mare gol, dar nu reușea decât să se înstrăineze de ființa aceea gravă, în așteptare, chinuită și ostenită, care sălășuia în el, și să asculte — speriat încă de această renunțare bruscă, dar fermecat deja de suflarea caldă și vinovată a glasurilor șoptite pe care le avea pentru el singurătatea.

Deodată, Törless propuse să plătească. În ochii lui Beineberg licări o scânteie de înțelegere: cunoștea prea bine această stare sufletească. Pe Törless această complicitate îl scârbi. Aversiunea lui față de Beineberg se trezi din nou și se simți pângărit de faptul că erau împreună.

Acum, asta făcea însă parte din joc. Profanarea însemna o solitudine în plus și un nou zid sumbru.

Fără să scoată un cuvânt, o luară într-o anumită direcție.

O ploaie ușoară părea să fi căzut cu câteva minute în urmă; aerul era umed și greu, o ceață confuză pâlpâia în jurul felinarelor, iar trotuarele luceau din loc în loc.

Törless își lipi strâns de trup spada care se lovea de pavaj, dar chiar și zgomotul tocurilor pe trotuar îl înfiora într-un mod ciudat.

După câtva timp aveau pământ moale sub picioare; se îndepărtau de centrul orașului, mergând pe drumuri largi de țară, în direcția râului.

Acesta se rostogolea, negru și leneș, cu sunete adânci, bolborosite, pe sub podul de lemn. Nu se afla aici decât un singur felinar cu sticla prăfuită și spartă. Lumina lui săracă, pâlpâind neliniștit sub palele de vânt cădea când și când pe câte un val unduitor și se topea pe creasta lui. Bârnele rotunde ale podului cedau sub fiecare pas, răsucindu-se înainte și înapoi…

Beineberg se opri. Malul celălalt era acoperit de arbori deși care, deoarece drumul cotea în unghi drept mergând apoi de-a lungul apei, păreau amenințători, ca un zid negru, de nepătruns. Numai după o căutare atentă descopereai un drumeag care ducea într-acolo. Din desișul bogat, de care li se atingeau în treacăt hainele, cădea mereu câte o rafală de stropi. După câtva timp trebuiră să se oprească din nou și să aprindă un chibrit. Liniștea era adâncă, nu se mai auzea nici susurul apei. Deodată ajunse până la ei, de departe, un sunet stins, nelămurit. Ai fi zis că e un țipăt sau un strigăt de avertisment. Sau poate numai chemarea unei creaturi obscure care traversa, ca ei, desișul. Se îndreptară spre locul de unde venea sunetul, se opriră, apoi porniră din nou. Nu trecu mai mult de un sfert de oră până când, respirând ușurați, reușiră să distingă zgomot de glasuri și sunetele unei armonici.

Printre copaci începu să se lumineze și, după câți. A pași, se aflară la marginea unui loc golaș, în mijlocul căruia se ridica, masivă, o clădire cu două etaje.

Era vechea baie. Folosită altă dată ca sanatoriu pentru cetățenii orașului și pentru țăranii din împrejurimi, ea fusese, de mai mulți ani, aproape părăsită. Numai la parter își găsise adăpost o cârciumă rău famată.

Cei doi se opriră o clipă, ascultând.

În momentul când Törless făcu un pas pentru a ieși din desiș, dincolo, pe pardoseala gangului, se auzi scârțâitul unor cizme grele și un bețiv ieși cu pași nesiguri. În spatele lui, în umbra gangului, stătea o femeie, și-i puteai auzi șoaptele răstite și mânioase, ca și cum i-ar fi cerut ceva. Omul râse, clătinându-se pe picioare. Apoi se auzi parcă o rugăminte, pe care însă tot n-o puteai înțelege. Distingeai doar sunetul lingușitor și îndemnurile glasului. Femeia mai înaintă câțiva pași și-i așeză bărbatului o mână pe umăr. Luna o lumina — cămașa ei, haina, zâmbetul ei supus. Bărbatul se uita

drept înainte, dădea din cap și-și ținea mâinile bine înfipte în buzunare. Apoi scuipă și-i dădu femeii un brânci. Probabil că ea spusese ceva. Acum, când glasurile lor se întețiseră, puteai să-i și înțelegi:

— Deci nu vrei să-mi dai nimic? Mă…!

— Ia vezi de te-ntoarce sus, nespălate!

— Cum? Țărănoiule!

Drept răspuns, bețivul ridică, cu mișcări greoaie, o piatră:

— Dacă nu te cari imediat, muiere proastă ce ești, îți rup spinarea! – și își făcu vânt s-arunce. Törless auzi femeia alergând, cu o ultimă înjurătură, pe scări în sus.

Bărbatul se opri o clipă nehotărât, cu piatra în mână. Râse. Privi spre cer, unde plutea, printre nori negri, luna galbenă ca vinul; apoi se holbă la tufișurile întunecoase din jur, de parcă s-ar fi gândit s-o pornească spre ele. Törless își trase cu prudență piciorul la loc; își simțea inima bătându-i până în gât. În cele din urmă, bețivul păru să fi luat o hotărâre. Dădu drumul la piatră. Râse bădărănește, satisfăcut, trimise înspre fereastra de sus o înjurătură grosolană și o șterse pe după colțul casei.

Cei doi încă mai stăteau nemișcați.

— Ai recunoscut-o — șopti Beineberg —, era Božena. Törless nu răspunse; asculta încordat, să vadă dacă bețivul nu se mai întoarce. Apoi Beineberg îl împinse înainte. În câteva salturi rapide, prudente, ocolind lumina care cădea ca o lamă prin fereastra parterului, ajunseră în gangul întunecos. O scară de lemn urca, în spirale strânse, spre primul etaj. Pașii lor, pe scările care scârțâiau, fusese auziți, probabil, sau poate că o sabie se lovise de lemn: ușa cârciumii se deschise, cineva veni să vadă cine-i acolo, în timp ce acordeonul tăcu brusc, iar zgomotul vocilor se întrerupse pentru o clipă, în așteptare. Speriat, Thriess se lipi de curbura scării. În ciuda întunericului fusese însă văzut, probabil, pentru că auzi glasul chelneriței spunând ceva în timp ce închidea ușa, după care izbucniră nestăvilite hohote de râs.

Pe palierul primului etaj era beznă. Nici Törless și nici Beineberg nu îndrăzneau să mai facă un pas, temându-se să nu răstoarne ceva și, astfel, să facă zgomot; îmboldiți de emoție, căutau cu febrilitate clanța ușii.

Božena, fată de la țară, venise în capitală, intrase în serviciu, devenind mai apoi subretă.

La început i-a mers bine. Comportarea țărănească și mersul greoi, apăsat, de care nu s-a putut dezbăra niciodată, i-au adus atât încrederea stăpânelor, care apreciau, la această ființă mirosind a grajd, naivitatea, cât și dragostea stăpânilor, care-i savurau „parfumul”. Poate numai din capriciu, poate însă și din nemulțumire sau dintr-o surdă nostalgie a unor aventuri pătimașe, renunță la această viață comodă. Deveni chelneriță, se îmbolnăvi, găsi adăpost într-o elegantă casă de toleranță, fiind aruncată apoi, treptat, ne măsură ce viața destrăbălată o consuma, din ce în ce mai departe, în provincie.

Aici, în sfârșit, unde locuia de mai mulți ani, nu departe de satul ei natal, dădea ziua o mână de ajutor în cârciumă, iar seara citea romane ieftine, fuma și primea din când în când vizita unui bărbat.

Nu se urâțise încă de tot, dar de pe fața ei dispăruse, în mod evident, orice urmă de farmec, și ea se străduia chiar să sublinieze și mai mult acest lucru prin felul ei de a fi. Îi plăcea să facă aluzie la faptul că viața și eleganța lumii distinse îi sunt prea bine cunoscute, dar că ea depășise toate astea. Îi mai plăcea să spună că-i este lehamite de toate, de ea însăși, de orice. De aceea se bucura, în ciuda decăderii, de oarecare atenție din partea tinerilor țărani din împrejurimi. Ce-i drept, scuipau când venea vorba de ea și se simțeau obligați să fie cu ea mai bădărani decât cu alte fete, dar, de fapt, erau tare mândri că această „muiere blestemată” provenea din mediul lor și că avusese prilejul să cunoască dedesubturile spoielilor lumii. Pe rând, câte unul singur, și firește pe ascuns, veneau mereu s-o vadă. Božena găsea în acest lucru un rest de mândrie și o justificare pentru viața pe care o ducea. O satisfacție mai mare i-o dădeau însă tinerii domni de la școală. Față de aceștia își dezvăluia, intenționat, însușirile cele mai grosiere și mai respingătoare, pentru că — după cum obișnuia să spună — ei tot vor veni, târându-se, la ea.

Când cei doi prieteni intrară, Božena stătea, ca de obicei, lungită pe pat, fumând și citind.

Törless, oprit în ușă, îi sorbea, cu priviri avide, imaginea.

— Doamne, ce băieței dulci vin oare la mine? strigă ea batjocoritor, cântărindu-i din ochi cu oarecare dispreț. Ei, tu, baroane, ce-o să zică mămica dacă află?

— Era felul ei de-a intra în vorbă.

— Ia mai tacă-ți…! mormăi Beineberg și se așeză lângă ea pe pat. Törless se așeză puțin mai la o parte. Li era ciudă că Božena nu-l lua în seamă făcându-se că nici nu-l cunoaște.

Vizitele la această femeie deveniseră în ultima vreme unica și tainica sa bucurie. Către sfârșitul săptămânii începea să-și piardă liniștea și de-abia mai putea aștepta duminicile când, seara, se furișa la ea. Și-l preocupa mai ales faptul că era nevoit să se furișeze. Dacă, de pildă, beților din cârciumă le-ar fi trecut prin minte să-l urmărească? Numai așa, din plăcerea de a-i arde una domnișorului vicios? Nu era i-aș, dar știa că aici e lipsit de apărare. Delicata sa spadă i se părea, în comparație cu pumnii lor grei, derizorie. Și în afară de asta, rușinea și pedeapsa la care ar fi trebuit să se aștepte! Nu i-ar mai rămâne decât să fugă sau să se roage de ei. Sau să se lase apărat de Božena. Acest gând îl făcu să tresară. Da, asta era! Numai asta! Nimic altceva! Această frică, această abandonare de sine îl atrăgea de fiecare dată. Să iasă din situația sa privilegiată, pentru a sta printre oameni ordinari; ba chiar mai jos decât ei, mai jos!

Nu era vicios. În momentul actului, predominante erau întotdeauna sila de a începe și teama de urmările posibile. Numai imaginația îi era îndreptată într-o direcție morbidă. Când zilele săptămânii, una după alta, se lăsau, grele ca plumbul, peste viața lui, aceste farmece corozive începeau să-l ademenească. Din amintirea vizitelor sale începea să se nască o tentație aparte. Božena îi apărea ca o făptură cumplit de josnică, iar relațiile cu ea, senzațiile pe care trebuia să le parcurgă — un rit barbar al autosacrificării. Îl fascina faptul că abandona tot ce-l ținea prins de obicei: situația sa privilegiată, gândurile și sentimentele care-i erau inoculate, tot ce-l sufoca fără și dea nimic în schimb. Era tentat să alerge, într-o: aană nebună, gol, despuiat de toate, și să caute refugiu la această femeie.

În privința aceasta nu se deosebea de alți adolescenți. Dacă Božena ar fi fost pură și frumoasă să-i dacă el ar fi fost atunci în stare să iubească, ar fi mușcat-o probabil, intensificând plăcerea lui,

și pe a ei, până la durere. Pentru că prima pasiune a omului pe cale să se maturizeze nu este iubire pentru unul, ci ură față de toți. A te simți neînțeles și a nu reuși să înțelegi lumea nu însoțește prima pasiune, ci este cauza ei unică, deloc întâmplătoare. Și pasiunea însăși este o fugă în care a fi împreună cu cineva nu înseamnă decât o solitudine în doi.

Aproape totdeauna prima pasiune nu durează mult și lasă un gust amar. Ea este o eroare, o decepție. După ce a trecut, nu te mai înțelegi și nu știi ce să învinovățești. Și aceasta pentru că oamenii dintr-o asemenea dramă sunt alături, de obicei, din întâmplare: o fugă cu parteneri întâmplători. După ce s-au liniștit, nici nu se mai recunosc, își observă reciproc antagonismele, pentru că nu mai pot vedea ceea ce le este comun.

În cazul lui Törless situația era alta, numai fiindcă era singur. Prostituata cam dărâmată, pe cale de a îmbătrâni, nu era în stare să declanșeze toate forțele sale interioare latente. Era totuși îndeajuns de femeie ca să poată aduce la suprafață, de timpuriu, părți din străfundurile lui sufletești, care așteptau, asemenea germenilor, momentul fertilizator.

Acestea erau pe atunci gândurile sale stranii și fantasticele sale tentații. Aproape tot atât de mult ar fi dorit însă, uneori, să se arunce la pământ și să urle de disperare.

Božena tot nu-i dădea încă atenție lui Törless. Părea s-o facă din răutate, numai pentru a-l necăji. Deodată se opri din sporovăit:

— Dați-mi bani, mă duc s-aduc ceai și rachiu.

Törless îi dădu una din monedele de argint pe care le primise după-amiază de la mama lui.

Ea aduse de pe pervazul ferestrei o spirtieră cam stâlcită și o aprinse: apoi coborî încet, târșâindu-și picioarele, pe scări.

Beineberg îi dădu coate lui Törless.

— De ce ești așa de mălăiață? O să creadă că nu îndrăznești.

— Lasă-mă-n pace — spuse Törless — nu sunt în formă. Distrează-te tu cu ea. Și, de altfel, ce tot vrea ea cu mama ta?

— De când știe cum mă cheamă, pretinde că ar fi stat odată în serviciu la mătușă-mea și că ar fi cunoscut-o pe mama. Pe jumătate pare să fie adevărat, dar pe jumătate desigur că minte — așa, din plăcere, deși nu prea înțeleg ce poate s-o amuze în toate astea.

Törless roși. Îi trecuse prin minte un gând ciudat. Dar atunci Božena se întoarse și se așeză iar pe pat, lângă Beineberg. Imediat reluă discuția întreruptă.

— … Da, mama ta era o fată frumoasă. Tu, cu urechile tale clăpăuge, nu-i semeni deloc. Era și veselă. Nu numai unuia i-a sucit ea capul. Bine-a făcut!

După o pauză, păru să-și amintească ceva deosebit de interesant:

— Unchiul tău, ofițerul de dragoni — îl știi? – îl chema, pare-mi-se, Karl, era un văr de-al mamei tale, el îi făcea curte pe atunci! Duminica însă, când toate doamnele din casă erau la biserică, îmi dădea mie târcoale. În fiece clipă tot trebuia să-i aduc câte ceva în cameră. Era un tip bine, mi-l amintesc încă și-acum, numai că n-avea pic de rușine… Cuvintele ei erau însoțite de un râs insinuant. Apoi mai zăbovi asupra acestei teme care-i făcea, în mod evident, o plăcere deosebită. Vorbea pe un ton familiar și se exprima în așa fel, încât părea că dorește să murdărească totul… Cred că mătușa ar fi trebuit să ne alunge din casă, și pe mine și pe el. Ei, dar așa sunt conitele distinse, mai ales dacă n-au bărbat. Dragă Božena-n sus, dragă Božena-n jos — așa mergea toată ziua. Când a rămas însă bucătăreasa grea, atunci să le fi auzit! Cred chiar că erau de părere că de-alde noi nu ne spălăm picioarele decât o dată pe an. Bucătăresei nu i-au spus nimic, dar eu le puteam auzi, când serveam în odaie și ele tocmai discutau. Mama ta făcea o figură, de parc-ar fi vrut să bea numai apă de colonie. Și când te gândești că nu mult după aceea i-a ajuns și mătușii tale burta la gură…

În timp ce Božena vorbea, Törless se simți aproape fără apărare, în voia aluziilor ei grosolane.

Ce descria ea, el vedea aievea. Mama lui Beineberg devenea propria sa mamă. Își aduse aminte de încăperile luminoase ale casei părintești; de fețele îngrijite, curate, inaccesibile care, acasă, în timpul dineurilor, îi insuflaseră deseori un anumit respect. Mâinile distinse, reci, care păreau să-și păstreze chiar și în timpul mesei demnitatea. Îi veniră în minte multe amănunte de-acest fel, și-i era rușine că se află aici, în această încăpere mică, rău mirositoare, și că răspunde tremurând cuvintelor umilitoare ale unei prostituate. Amintirea manierelor desăvârșite ale unei societăți care nu neglijează niciodată formele avu asupra lui un efect mai puternic

decât orice considerații de ordin moral. Răscolirile pasiunilor sale obscure îi părură deodată ridicole. Cu intensitate vizionară, văzu un gest distant, de refuz, al mâinii, un surâs scandalizat, cu care avea să fie dat la o parte, ca un mic animal murdar. Și totuși rămase, țintuit parcă, pe scaunul său.

Cu fiecare amănunt pe care și-l amintea, creștea i el, odată cu rușinea, și un lanț întreg de gânduri urâte. Ele apăruseră atunci când Beineberg dădea explicații privind sporovăielile Boženei, făcându-l pe Törless să roșească.

În clipa aceea n-a putut să nu se gândească imediat la mama lui, iar acest gând i se înfipsese în minte și nu mai putea fi alungat. Mai întâi, abia atingându-i conștiința, gândul trecuse cu iuțeala fulgerului, sau poate într-o nelămurită depărtare — spre margine — zărit ca-n zbor, abia înfiripat. Și iute urmase apoi un șir de întrebări menite să-l disimuleze: „Ce anume îi permite oare acestei Božena să-și apropie josnica ei existență de aceea a mamei mele? Să se afle alături de ea, în cuprinsul aceluiași gând? De ce nu atinge pământul cu fruntea, dacă tot se simte îndemnată să vorbească despre ea? De ce nu poate fi exprimată prăpastia dintre ele, faptul că nu pot avea absolut nimic comun? Pentru că, în fond, care este situația? Această femeie reprezintă pentru mine o concentrare a tuturor poftelor, iar mama mea este o ființă care a trecut, până acum, asemenea unui astru prin viața mea, dincolo de orice dorință, într-o depărtare senină, limpede și fără adâncuri…”

Toate aceste întrebări nu reprezentau însă esențialul. Abia îl atingeau. Ele erau un element secundar; ceva ce-i trecuse lui Törless abia mai târziu prin minte. Ele se multiplicau numai datorită faptului că mici una nu punea punctul pe i. Erau numai subterfugii, parafrazări ale faptului că în mod preconștient, subit, instinctiv se produsese o asociație de sentimente care, într-un sens rău, dădea răspuns la toate aceste întrebări încă înainte ca ele să se nască. Törless își îndestula privirile cu Božena și, în același timp, nu-și putea uita mama: prin viața sa lăuntrică se stabilea o legătură între cele două femei. Restul nu era decât un efort disperat de a scăpa de înlănțuirile acestor gânduri. Acesta era singurul adevăr. Prin zădărnicia eforturilor de a-i scutura jugul, el căpăta însă o

semnificație terifiantă, tulbure, care însoțea ca un surâs perfid toate eforturile lui.

Pentru a-și alunga gândurile, Törless privi în jurul său, prin cameră. Totul se afla însă de-acum sub semnul aceleiași relații. Soba mică de tuci, cu capacul pătat de rugină, patul cu picioarele șubrede și cu lada de pe care se desprindea, pe alocuri, vopseaua scorojită, așternutul murdar care se zărea prin găurile cuverturii uzate; Božena, cămașa ei care-i alunecase de pe-un umăr, roșul vulgar, dezmățat, al juponului, râsul ei zgomotos și flecăreala; în fine, Beineberg, a cărui comportare i se părea acum, în comparație cu cea obișnuită, asemeni aceleia a unui preot desfrânat care, înnebunind, strecoară cuvinte echivoce în formulele grave ale unei rugăciuni… Toate acestea conduceau spre aceeași direcție, îl năpădeau și-l forțau să revină cu gândurile mereu în același loc.

Numai într-un singur punct — și anume deasupra perdeluței — privirile sale, care rătăciseră speriate de colo până colo, își găsiseră liniștea. Pe acolo se vedeau norii de pe cer și luna imobilă.

Era ca și cum ar fi ieșit deodată în aerul proaspăt și calm al nopții. O clipă, gândurile sale se liniștiră cu totul. Apoi îl învălui o amintire plăcută. Casa de la țară, unde fusese cu o vară în urmă. Nopțile în parcul tăcut. Un firmament de catifea întunecată, cu licăriri de stele. Glasul mamei sale, din adâncul grădinii unde se plimba, cu tata, pe aleile slab luminate, așternute cu pietriș. Cântecele pe care le îngî numai pentru ea. Dar iată — un fior rece îi trecu prin tot trupul — din nou își făcea loc această chinuitoare comparație. Ce vor fi simțit oare cei doi? Iubire? Nu — ideea îi venea acum pentru prima dată. Iubirea era cu totul altceva. Nu era făcută pentru oamenii mari, maturi; și mai ales pentru părinții săi. Să stai noaptea la fereastra deschisă și să te simți părăsit, să te simți altfel decât cei mari, neînțeles și luat în derâdere prin fiecare zâmbet, prin fiecare privire ironică, să nu poți explica nimănui că reprezinți de-acum ceva, și să visezi la cineva care ar înțelege toate acestea — asta înseamnă iubire? Trebuie să fii tânăr și singur. La ei, la părinți, trebuie să fi fost altceva; ceva liniștit, calm. Mama cânta, pur și simplu, seara, în întunericul grădinii, și era voioasă…

Tocmai asta nu înțelegea însă Törless. Răbdătoarele proiecte care leagă, la omul matur, fără ca el să-și dea seama, zilele laolaltă, în

luni și în ani, îi erau încă necunoscute. La fel și acea blazare care face să-ți fie indiferent dacă a mai trecut o zi. Viața lui era orientată asupra fiecărei zile. Fiecare noapte avea pentru el semnificația neantului, era un mormânt, o extincție, încă nu învățase să se culce, zilnic, pentru a muri, fără a-și face tot felul de gânduri.

De aceea bănuise totdeauna că în spatele aparentelor există ceva ce nu i se spune. Nopțile îi păreau niște portaluri sumbre, ducând spre bucurii care-i fuseseră tăinuite, astfel că viața sa rămânea goală și nefericită.

Își aminti că întruna din serile acelea îl frapase râsul neobișnuit al mamei sale și felul, parcă șăgalnic, de a se lipi mai strâns de brațul soțului ei. Se pare nu mai încape nicio îndoială. Și din lumea acestor ființe ireproșabile și senine trebuie să se deschidă o poartă spre lumea de-aici. Și acum, când știa, nu se putea gândi la acest lucru decât cu un zâmbet anume, care exprima neîncrederea perfidă împotriva căreia se apăra zadarnic…

Între timp, Božena vorbea mai departe. Törless nu o asculta decât pe jumătate. Vorbea despre unul care venea și el aproape în fiecare duminică…

— Cum îl cheamă oare? E din clasa ta.

— Reiting?

— Nu.

— Cum arată?

— E cam tot așa de mare ca ăsta — arătă Božena spre Törless — numai că are un cap cam prea mare.

— Ah, Basini?

— Da, da, așa și-a spus. E tare caraghios. Și distins: nu bea decât vin. Însă-i prost. Cheltuiește o grămadă de bani și nu face nimic altceva decât să-mi povestească. Se laudă cu aventurile pe care zice că le-ar avea acasă la el; la ce-i folosește? Doar văd prea bine că e pentru prima dată la o femeie. Nici tu nu ești decât un băiat, dar ești îndrăzneț; el, dimpotrivă, e stângaci, se teme, și de aceea îmi tot povestește și-mi spune cum trebuie să se poarte un libertin — da, așa a spus — cu femeile. El zice că toate muierile nu sunt bune decât de așa ceva; de unde, mă rog, știți voi asta?

Drept răspuns, Beineberg rânji batjocoritor.

— Da, n-ai decât să râzi! se răsti Božena la el, înveselită. L-am întrebat odată dacă nu i-ar fi rușine de mama sa. „Mama?… Mama?” — zice el — „ce-i aia? Acum, așa ceva nu există. Înainte de a veni la tine, am lăsat asta acasă…” Da, da, deschide-ți numai urechile tale lungi, așa sunteți voi! Într-adevăr, buni copii mai sunteți voi, domnișorilor; aproape că mi-ar putea fi milă de mamele voastre!…

La aceste cuvinte, Törless se revăzu pe sine, așa cum fusese mai înainte: un tânăr care lasă totul în urmă și trădează imaginea părinților săi. Și acum era pus în situația de a vedea că nici măcar nu făcea ceva cu totul deosebit, ci un lucru cât se poate de banal. Îi era rușine. Îl asaltară însă, din nou, și celelalte gânduri. Și ei fac la fel! Te trădează! Ai niște parteneri de joc ascunși. Poate că la ei e oarecum altfel, dar și ei trebuie să aibă o teribilă bucurie ascunsă. Ceva în care te poți îneca cu toată spaima pe care ți-o dă monotonia zilelor… Poate că știu chiar mai mult?!… Ceva cu totul ieșit din comun? Pentru că sunt atât de potoliți în cursul zilei;…dar râsul acesta al mamei?… ca și cum ar merge cu pași liniștiți să închidă toate ușile…

În acest conflict interior, veni pentru Törless și o clipă de renunțare, când se lăsă, cu inima strânsă, în seama furtunii.

Și chiar în clipa aceea Botena se ridică și veni spre el.

— Dar mititelul de ce nu vorbește? Are necazuri? Beineberg îi șopti ceva și zâmbi malițios.

— Cum, i-e dor de casă? A plecat mămica, nu-i așa? Și băiatul cel urâcios fuge repede la una ca mine!

Božena își îngroapă, tandru, mâna cu degetele răsfirate în părul lui Törless.

— Hai, nu fi prost! mai bine sărută-mă. Oamenii distinși nu sunt nici ei doar zaharicale — și-i dădu capul pe spate.

Törless voia să zică ceva, voia să se adune și să spună o glumă deocheată, simțea că totul depinde acum de rostirea unui cuvânt oarecare, fără importanță, dar nu reuși să scoată niciun sunet. Privea țintă cu un zâmbet împietrit la fața aceea dezmățată care se aplecase peste fața sa, la ochii aceia tulburi, și apoi urnea din jur începu să se facă tot mai mică… să se retragă tot mai mult… Pentru o clipă îi apăru imaginea flăcăului care ridicase piatra, râzându-și parcă de el… apoi rămase singur de tot…

— Măi, l-am prins — șopti Reiting.

— Pe cine?

— Pe hoțul de la lăzile cu jucării.

Törless se întorsese tocmai atunci cu Beineberg. Era cu puțin înainte de cină și pedagogul de serviciu părăsise clasa. Între mesele verzi se formaseră grupuri care discutau, iar în sală stăruia un zumzet cald, plin de viață.

Era o sală de clasă obișnuită, cu pereții albi, văruiți, cu un crucifix mare, negru, și cu portretele perechii imperiale de-o parte și de alta a tablei. Lângă soba mare de tuci, care nu era încălzită încă, stăteau, unii pe podium, alții pe scaune răsturnate, tinerii care-i conduseseră, după-amiază, pe soții Törless la gară. În afară de Reiting, mai erau acolo lunganul de Hofmeier și Djius, un mărunt conte polonez poreclit astfel.

Törless era destul de curios.

„Lăzile cu jucării" se aflau în fundul încăperii și erau, de fapt, niște dulapuri lungi, compartimentate, care puteau fi încuiate și în care elevii își păstrau scrisorile, cărțile, banii și tot soiul de mărunțișuri.

De mai multă vreme, unii se tot plângeau că le dispar mici sume de bani, fără să-și poată preciza însă bănuielile.

Beineberg era primul care putea spune cu certitudine că — în săptămâna precedentă — îi fusese furată o sumă mai mare. Numai Reiting și Törless știau însă de acest lucru.

Îi bănuiau pe oamenii de serviciu.

— Hai, povestește! se rugă Törless, dar Reiting îi făcu repede un semn:

— Sst, mai târziu. Încă nu știe nimeni.

— Un om de serviciu? întreabă Törless în șoaptă.

— Nu.

— Atunci dă-mi măcar un reper; cine-i?

Reiting se întoarse cu spatele spre ceilalți și spuse în șoaptă: „B". Nimeni, în afară de Törless, nu înțelesese ceva din această convorbire purtată cu atâta grijă. Asupra acestuia însă, vestea avu parcă efectul unei agresiuni. *„B"?* – nu putea fi decât Basini. Și asta era imposibil! Mama lui era o doamnă bogată, iar tutorele său, o „excelență". Törless refuza să creadă, când, deodată, își aminti de povestea Bozenei.

Abia mai putea să aștepte momentul când ceilalți aveau să plece la masă. Beineberg și Reiting rămaseră și ei, pretextând că au mâncat prea mult în cursul după-amiezii.

Reiting făcu propunerea că ar fi mai bine să meargă întâi „sus”.

Ieșiră pe culoarul care se întindea la nesfârșit în fața sălii de clasă. Pâlpâitul lămpilor de gaz nu-l lumina decât pe porțiuni mici, iar pașii răsunau din nișă în nișă, oricât de ușor ai fi călcat.

La vreo cincizeci de metri de ușă, o scară ducea spre etajul al doilea, unde se aflau cabinetul de istorie naturală, alte colecții de materiale didactice și o mulțime de încăperi goale.

De aici înainte scara devenea mai îngustă, ducând, într-o succesiune de popasuri scurte, în unghi drept, spre pod. Și-apoi — cum clădirile vechi sunt construite uneori fără nicio logică, cu o risipă de cotloane și trepte inutile — scara depășea binișor nivelul podului astfel că, dincolo de ușa grea, încuiată, de fier, de la capătul ei, mai era nevoie și de o scară de lemn pe care să poți coborî în pod. Rezulta, în felul acesta, o încăpere înaltă de câțiva metri, nefolosită, ajungând până la bârnele acoperișului. În această încăpere, în care nimeni nu intra vreodată, fuseseră depozitate decoruri provenind de la străvechi spectacole de teatru.

Pe această scară, lumina zilei, chiar și în timpul amiezilor însorite, se pierdea, sufocată într-o penumbră saturată de praf, pentru că acest acces spre pod era situat în afara aripii centrale a uriașei clădiri și nu era folosit aproape niciodată.

De pe ultimul popas al scării, Beineberg își făcu vânt peste balustradă și coborî, ținându-se de grilajul acesteia, printre decoruri, iar Reiting și Törless se luară după el. Aterizară pe o ladă, adusă acolo tocmai în acest scop, și apoi, dintr-un salt, ajunseră pe podea.

Chiar dacă ochii cuiva, stând pe scară, s-ar fi obișnuit cu întunericul, tot n-ar fi putut să vadă altceva decât o harababură de decoruri decupate în fel și chip, așezate de-a valma unele lângă altele.

Când Beineberg dădu însă la o parte unul din ele, se deschise în fața lor un pasaj strâmt, ca un fel de conductă.

Ascunseră lada de care se folosiseră la coborâre și pătrunseră printre decoruri.

Era întuneric beznă aici și, ca să te descurci, trebuia să cunoști foarte bine locul. Ici-colo foșnea câte unul din panourile mari de pânză, atinse în treacăt; părea că țipătul mărunt al unor șoareci speriați atinge podeaua, și se ridica un miros mucegăit de cufere vechi și prăfuite.

Cei trei băieți, obișnuiți cu acest drum, înaintau pas cu pas, pe dibuite și cu foarte mare prudență, ca să nu dea peste una din sforile pe care le întinseseră, drept capcane și semnale de alarmă, deasupra solului.

Trecu destul de mult timp până când ajunseră la o ușă mică, plasată în dreapta lor, foarte aproape de zidul despărțitor al podului.

Când Beineberg o deschise, se aflară într-o încăpere strâmtă, sub ultimul popas al scării; în lumina tremurată a unei mici lămpi cu ulei, pe care Beineberg o aprinsese, încăperea avea un aer destul de „aventuros”.

Tavanul era orizontal doar în partea aflată sub popasul scării, și nu depășea înălțimea unui stat de om. Mai către fund se înclina, urmând profilul scării și se termina într-un unghi ascuțit, în partea opusă acestuia; cămăruța era mărginită de peretele subțire de paiantă care separa podul de casa scărilor, iar una din laturile ei lungi rezulta din zidăria pe care se sprijinea scara. Numai cel de-al doilea perete lateral, în care era montată și ușa, părea să fi fost adăugat anume. Existența și-o datora, de bună seamă, intenției de a crea aici o cămară pentru unelte — sau poate numai capriciului unui constructor căruia, la vederea acestui cotlon, îi venise inspirația medievală de a-l transforma, zidindu-l, în ascunzătoare.

În orice caz, e greu de presupus că, în afara celor trei, mai știa și altcineva din școală de existența acestei încăperi și, cu atât mai puțin, că i s-ar putea da o întrebuințare oarecare.

Astfel, băieții puteau să o amenajeze după bunul lor plac, potrivit gustului lor de aventură.

Pereții erau îmbrăcați în întregime într-o pânză pentru steaguri, roșie ca sângele, pe care Reiting și Beineberg o șterpeliseră dintr-una din încăperile podului, iar podeaua era acoperită cu două rânduri de pături groase de lână, din cele care sunt folosite iarna, în dormitoare, drept acoperământ suplimentar. În partea din față a camerei se aflau lădițe joase, îmbrăcate în stofă, care țineau loc de

scaune; în fund, acolo unde tavanul și dușumeaua formau un unghi ascuțit, era improvizat un culcuș pentru trei până la patru persoane, care putea fi acoperit și separat de restul camerei printr-o perdea.

Pe perete, lângă ușă, atârna un revolver încărcat.

Törless nu iubea deloc camera aceasta. Desigur, îi plăcea că e mică și izolată, te aflai parcă adânc în interiorul unui munte, iar mirosul decorurilor vechi și prăfoase îl învăluia, trezindu-i senzații nelămurite. Însă tot acest ascunziș tainic, aceste șnururi de alarmă sau revolverul, care erau menite să dea iluzia extremă a îndârjirii și a clandestinității, îi păreau ridicole. Era ca și cum ai fi vrut să te lași convins că duci o viață de brigand.

Törless participa, de fapt, numai pentru că nu voia să rămână mai prejos. Beineberg și Reiting luau însă lucrurile astea cât se poate de serios. Törless o știa prea bine. Știa că Beineberg are chei false pentru toate încăperile din podul și din subsolul școlii. Știa că dispare, deseori, câteva ceasuri din clasă, pentru a sta — fie sus de tot, pe căpriorii din șarpanta acoperișului, fie sub pământ, întruna din nenumăratele bolți, ramificate și dărăpănate — să citească, la lumina unei lanterne mici, pe care o purta cu sine mereu, istorioare de aventuri, sau pentru a medita asupra unor fenomene supranaturale.

Lucruri asemănătoare știa și despre Reiting. Și acesta avea cotloanele sale ascunse în care-și păstra însemnările zilnice secrete; numai că aceste jurnale erau ticsite de planuri îndrăznețe de viitor și de însemnări precise privind cauzele, înscenarea și desfășurarea numeroaselor intrigi pe care le punea la cale printre colegii săi. Într-adevăr, Reiting nu cunoștea o plăcere mai mare decât aceea de a-i asmuți pe oameni unii împotriva altora, de a-i veni de hac unuia cu complicitatea celuilalt și de a se delecta cu amabilități și măguliri smulse cu sila, dincolo de ale căror aparențe se putea distinge o împotrivire plină de ură.

— Mă exersez — era unica lui scuză, pe care o formula, de altfel, zâmbind amabil. Tot pentru a se „exersa” mergea aproape zilnic într-un loc mai retras, ca să boxeze cu câte un copac, un perete sau o masă, pentru a-și oțeli brațele și pentru a-și căli mâinile făcând bătături.

Törless știa toate astea dar nu le înțelegea decât până la un anumit punct. De câteva ori îi însoțise, pe: tine și pe Beineberg, în escapadele lor bizare. Neobișnuitul lor îi plăcuse. Și-i plăcea, de asemenea, să iasă după aceea la lumina zilei, printre colegi, în plină voioșie, în timp ce mai simțea vibrând încă în sine, în priviri și în auz, emoțiile singurătății și halucinațiile întunericului. Când însă, în astfel de situații,
Beineberg sau Reiting, din plăcerea de a avea pe cineva care să-i asculte, începeau să explice care sunt mobilurile lor, puterea lui de înțelegere se bloca. Găsea chiar că Reiting este un exaltat. Acesta povestea, de pildă, cu cea mai mare plăcere, că tatăl său ar fi fost persoană deosebit de inconstantă, care a și dispărut mai târziu fără urmă. Numele lui n-ar fi fost, de altfel, decât un paravan pentru a-l ascunde pe acela unei familii din marea nobilime. Spera că mama sa avea să-l inițieze cândva în tainele unor revendicări foarte întinse; visa lovituri de stat și o politică de mare amploare și, ca atare, voia să devină ofițer.

Törless era absolut incapabil să ia în serios asemenea intenții. Considera că secolele frământărilor revoluționare trecuseră o dată pentru totdeauna. Și cuși Reiting se pricepea să ia lucrurile în serios, chiar dacă, deocamdată, era vorba numai de fapte mărunte.

Era un tiran și nu știa să arate niciun fel de îngăduință față de cel care i se împotrivea. Componența stei sale de admiratori se schimba de la o zi la alta, dar întotdeauna majoritatea era de partea lui. Acesta era marele său talent. Împotriva lui Beineberg purtase, cu un an sau doi în urmă, un război teribil care s-a încheiat cu înfrângerea acestuia. Beineberg rămăsese, în cele din urmă, destul de izolat, deși, în privința darului de a-i judeca pe alții, de a-și păstra sângele rece sau de a trezi antipatii față de cei care-i dispălceau nu era cu nimic mai prejos decât adversarul său. Îi lipseau însă amabilitatea și farmecul acestuia. Aerul său flegmatic, discursurile sale filosofice mieroase trezeau aproape în toți neîncrederea. Toți bănuiau că în adâncul ființei sale mocnesc excese reprobabile. Și cu toate acestea îi făcuse lui Reiting multe greutăți, iar victoria acestuia fusese aproape pură întâmplare. De atunci, interese comune i-au făcut să-și unească forțele.

Pe Törless toate aceste istorii îl lăsau rece. De aceea nici nu avea vreo aptitudine în direcția respectivă. Și totuși era și el integrat lumii acesteia și avea prilejul să constate zilnic ce înseamnă să deții rolul principal într-un stat — pentru că, într-o astfel de școală, fiecare clasă este, în sine, un mic stat. De aceea avea față de cei doi prieteni ai săi un fel de respect sfielnic. Dorința de a-i imita, pe care o simțea uneori, se împotmolea în diferite tentative de diletant. Fiind și mai tânăr decât ceilalți, ajunsese să fie discipolul lor, care le putea da și o mână de ajutor. Beneficia de protecția lor, iar ei îi ascultau cu plăcere sfaturile, pentru că, dintre toți, el dădea dovadă de cea mai mare mobilitate a spiritului. O dată lansat pe o pistă, era deosebit de ingenios în născocirea unor combinații și tertipuri. Niciunul din ei nu reușea să prevadă ca el, și cu atâta exactitate, diferitele reacții posibile ale omului, într-o situație dată. Numai atunci când trebuia să decidă, să mizeze, cu orice risc, pe una din posibilitățile psihologice existente și să acționeze în consecință, dădea greș, pierdea orice interes și era total lipsit de energie. Rolul său de șef secret al statului-major îi făcea însă plăcere. Cu atât mai mult cu cât era singurul lucru care mai aducea oarecare mișcare în profunda sa plictiseală.

Uneori își dădea totuși seama ce pierde datoria cestei dependențe interioare. Simțea că, pentru el, tot ce face nu e decât un joc; doar ceva ce-l ajută să suporte perioada acestei existențe larvare pe care o ducea în școală. Fără nicio legătură cu adevărata sa personalitate, care avea să se contureze mai târziu, la o distanță temporală ce nu putea fi încă precizată.

Când vedea că, în anumite ocazii, cei doi prieteni ai săi iau toate lucrurile acestea în serios, avea impresia că inteligența i se blochează. I-ar fi plăcut să-i ia peste picior, dar se temea că, dincolo de fantasmagoriile lor, există totuși mai mult adevăr decât era el în stare să înțeleagă. Se simțea oarecum sfâșiat între două lumi: una solid burgheză, în care totul se desfășura potrivit unor reguli și rațional, așa cum fusese obișnuit de acasă, iar alta romanescă, plină de umere, de mister, de sânge și de surprize nebănuite. Un surâs zeflemitor, pe care i-ar fi plăcut să-l păstreze mereu pe buze, se încrucișă cu un fior care-i trecu pe spate. Se produse astfel o pâlpâire a gândurilor…

Atunci își dori să aibă, în sfârșit, o certitudine a nevoi statornice care să determine deosebirea dintre bine și rău, dintre util și inutil; să știe că poate opta — chiar dacă opțiunea e greșită — ceea ce e totuși mai bine decât să receptezi totul de-a valma.

Când intrase în cămăruța din pod, această dezbinare interioară pusese din nou stăpânire pe el, lucru are se întâmpla întotdeauna în locul respectiv.

Între timp Reiting începuse să povestească:

Basini îi datorase bani și-l tot amânase, în mai multe rânduri, dându-și de fiecare dată cuvântul de onoare.

— N-aveam nimic împotrivă, făcu Reiting. Cu cât situația se prelungea mai mult, cu atât ajungea să depindă mai mult de mine. Să-ți calci de vreo trei-patru ori cuvântul de onoare doar nu e un fleac, nu-i așa? Aveam însă și eu nevoie de banii mei. I-am atras atenția, iar el a jurat cu mâna pe inimă. Firește că iar nu și-a ținut cuvântul. Atunci i-am spus că-l voi reclama. M-a rugat să-i acord un răgaz de două zile, deoarece așteaptă un mandat de la tutorele său. Între timp, eu m-am informat însă asupra situației sale. Voiam să știu cui îi mai datorează bani; doar trebuie să știi pe ce poți conta.

Ceea ce am aflat nu mi-a prea plăcut, îi datora bani lui Djiuș și chiar și altora. Parțial își plătise datoriile, firește cu banii pe care mi-i datora mie. Ceilalți se țineau de capul lui. Pe mine povestea asta m-a enervat. Mă lua oare pe mine drept cel mai blajin? Asta nu mi-ar fi convenit deloc, îmi spuneam însă: „Stai, așteaptă”. Ultima dată când stătuserăm de vorbă menționase, pentru a mă liniști, suma pe care o aștepta și care era mai mare decât cea pe care mi-o datora. I-am tot întrebat, pe unii și pe alții, și am aflat că totalul datoriilor depășește cu mult suma așteptată. „Aha”! mi-am zis, „acum va mai încerca o dată”.

Și într-adevăr, a venit să mă roage, în mod confidențial, să-l mai păsuiesc, pentru că ceilalți nu vor să-l mai aștepte. De data aceasta am rămas însă de gheață. „Milogește-te la ceilalți” — i-am spus — „eu nu sunt obișnuit să fiu trecut în rândul al doilea”. „Pe tine te cunosc mai bine, în tine am mai multă încredere”, a mai încercat el. „Ultimul meu cuvânt; îmi aduci mâine banii sau îți pun condiții”. „Ce condiții?” s-a interesat el. Ar fi trebuit să-l auziți! Parcă ar fi fost gata să-și vândă și sufletul! „Ce condiții? Oho! Să-mi dai ascultare deplină

în tot ce voi întreprinde”. Numai atât? O fac oricum, doar și așa îmi place să țin cu tine”. „Oh, nu numai când îți face ție plăcere. Trebuie să faci tot ce-ți cer eu — să mi te supui orbește!” Atunci s-a uitat la mine așa, dintr-o parte, pe jumătate rânjind și pe jumătate stingherit. Nu știa în ce măsură poate să accepte și în ce măsură iau eu lucrurile în serios. Cred că mi-ar fi promis orice, dar se temea totuși că-l pun numai la încercare. În cele din urmă mi-a spus, roșind: „Am să-ți aduc banii”. Pe mine mă amuza; e un tip pe care, printre ceilalți cincizeci, nici nu-l luasem măcar în seamă. Doar nu am contat niciodată pe el, nu? Și acum, deodată, îmi venise atât de aproape, încât îl vedeam până-n cele mai mici amănunte. Știam sigur că ar fi gata să se vândă. Fără prea multă tocmeală, numai să nu știe nimeni. Era într-adevăr o surpriză; și nu e nimic mai frumos decât să ți se dezvăluie deodată, în felul acesta, un om, iar viața lui, neluată în seamă până atunci, să ți se aștearnă în fața ochilor, ca galeriile săpate de care, atunci când despici lemnul…

A doua zi mi-a adus într-adevăr banii. Și, mai mult decât atât, m-a invitat să beau ceva cu el la cazinou. A comandat vin, tort, țigări și m-a rugat să-l las să-mi: fere o tratație — drept „recunoștință” că aș fi avut atâta răbdare. Mă impresiona însă neplăcut că o făcea cu atâta ostentație pe nevinovatul. De parcă între noi nu s-ar fi rostit niciodată vreun cuvânt jignitor. Am făcut o aluzie în acest sens, după care el a devenit însă și mai amabil. Era ca și cum ar fi vrut: a se smulgă puterii pe care o aveam asupra lui și să ajungă din nou pe picior de egalitate cu mine. Se făcea că a uitat totul și la fiecare al doilea cuvânt îmi tot băga pe gât câte o asigurare a amiciției sale; numai în ochii lui era ceva ce se înclești parcă de mine, ca și cum i-ar fi fost frică să nu piardă din nou sentimentul, artificial, de intimitate. În cele din urmă a reușit să mă dezguste. Îmi spuneam: „Își închipuie oare că trebuie să-i îngădui toate astea?” și căutam să văd ce lecție de morală i-aș putea da. Căutam ceva car să-l poată răni de-a binelea. Mi-am amintit atunci că Beineberg îmi povestise, de dimineață, că i s-au furat bani. Mi-am amintit așa, în treacăt. Apoi gândul a revenit însă și simțeam că mă sufocă de-a dreptul. „S-ar potrivi de minune” — m-am gândit și, printre altele, l-am întrebat câți bani mai are. Calculul pe care l-am făcut apoi corespundea. „Cine a fost atât de prost ca să-ți mai împrumute bani?” l-am întrebat râzând. „Hofmeier”.

Cred că tremuram de bucurie. Cu vreo două ore înainte, Hofmeier fusese la mine ca să împrumute el niște bani. Așadar, ceea ce cu câteva minute în urmă îmi trecuse doar prin minte devenea deodată realitate. Era ca și cum, întâmplător, te-ai gândi, în glumă: „Această casă ar trebui să ardă acum”, și în clipa următoare flăcările și izbucnesc, înalte de câțiva metri…

Am cântărit încă o dată, rapid, toate posibilitățile; fără îndoială, nu puteam fi sigur, dar sentimentul meu mi-era deajuns. M-am aplecat deci spre el și i-am spus, într-un mod cu adevărat amabil, ca și cum i-aș fi vârât cu blândețe o vergea subțire și ascuțită în creier: „Uite ce-i, dragă Basini, de ce vrei tu să mă duci de nas?” Când am spus asta, ochii începură să-i înoate parcă, temători, în orbite, dar eu am continuat: „În curând vei reuși poate să tragi pe cineva pe sfoară, dar cu mine nu-ți merge. Doar știi, Beineberg…” Nici n-a roșit și nici n-a pălit, părea doar să aștepte dezlegarea unei neînțelegeri. „Ca să n-o mai lungim” — i-am spus — „banii cu care mi-ai plătit datoria — ai luat azi-noapte din sertarul lui Beineberg!”

M-am retras puțin, pentru a-i urmări reacția. Se tăcuse stacojiu; cuvintele pe care încerca să le rostească îl sufocau parcă și-i adunau saliva pe buze; i cele din urmă a reușit să vorbească. Era un adevărat șuvoi de reproșuri la adresa mea: cum de-mi permit să fac astfel de afirmații; ce poate îndreptăți — de cât, o bănuială atât de jignitoare; că îi caut pria numai pentru că e mai slab decât mine; că o fac — mai din ciudă, fiindcă, după achitarea datoriilor, scăpase de mine; că va apela însă la clasă, la diriginta director; că-l ia pe Dumnezeu ca martor al inocenței sale — și așa mai departe, la infinit. Începusem chiar să mă tem că l-am acuzat pe nedrept, i-am rănit în mod inutil — atât de bine-l prindeau obrajii îmbujorați… arăta ca o mică vietate lipsită de: rare. Îmi venea totuși greu să mă dau bătut cu una cu două — așa că, ascultându-i perorațiile, am început să zâmbesc batjocoritor, de fapt mai mult într-un fel de jenă. Din când în când dădeam din și-i spuneam calm: „Știu, știu asta”.

După câtva timp se liniști și el. Eu zâmbeam în contiuare. Aveam senzația că l-aș putea face hoț doar prin acest zâmbet al meu, chiar dacă până atunci nu apucase încă să fie. Și mă gândeam că lucrurile pot fi “reparate” și mai târziu. După un răstimp, vreme e are mă privise de câteva ori pe furiș, s-a făcut deodată alb ca varul.

Trăsăturile sale s-au schimbat într-un mod cu totul ciudat. Aparența de grație inocentă care le înfrumusețase mai înainte a dispărut odată cu îmbujorarea. Fața îi era acum verzuie, brânzoasă umflată. Până atunci mai văzusem doar o singură dată așa ceva — și anume când asistasem, pe stradă, la arestarea unui criminal. Și acela circulase printre ceilalți oameni, fără ca cineva să observe, câtuși de puțin, ceva deosebit. Când polițaiul îi pusese însă mâna pe umăr, devenise deodată alt om. Se schimbase la față, iar privirile speriate, căutând o ieșire, îi dădeau un aer de ticăloasă disperare.

Mi-am amintit de toate astea, văzând schimbarea care se produsese în expresia lui Basini; acum știam totul și nu făceam decât să aștept…

Și iată că nici n-am așteptat prea mult. Fără ca eu să fi spus ceva, Basini, vlăguit de tăcerea mea, a început să plângă și să-mi ceară îndurare. Numai nevoia îl împinsese să ia banii; dacă eu nu mi-aș fi dat seama, i-ar fi restituit atât de repede, încât n-ar fi știu: nimeni. N-ar trebui să spun că furase banii; îi împrumutase doar, așa, pe-ascuns… Lacrimile l-au împiedicat să vorbească mai departe.

După aceea s-a milogit din nou. Voia să asculte de mine, să facă orice mi-aș fi dorit, numai să nu povestesc nimănui nimic. Cu prețul acesta mi se oferea pur și simplu ca sclav, iar amestecul de șiretenie și spaimă avidă care-i altera privirile era respingător I-am promis de aceea, laconic, că mă voi mai gând. La soarta lui, dar am precizat că treaba asta îl privește în primul rând pe Beineberg.

— Ce credeți c-ar trebui să facem cu el?

În timpul relatării lui Reiting, Törless ascultase cu ochii închiși, fără să scoată un cuvânt. Din când în când îl străbătuse un fior, până în vârful degetelor, iar în capul său gândurile se ciocneau sălbatic și dezordonat, ridicându-se la suprafață ca bulele o aer din apa dată în clocot. Se spune că astfel i se în tâmplă aceluia care vede pentru prima dată femei destinată să-l atragă într-o pasiune distrugătoare. Se afirmă că ar exista o astfel de clipă de repliere, de adunare a forțelor și reținere a suflului, o clipă de tăcere exterioară, care acoperă tensiunea interioară extremă dintre doi oameni. Nu se poate spune nicicum ce se întâmplă într-o astfel de clipă. Ea este asemenea umbrelor pe care le aruncă pasiunea. O umbră organică; o relaxare a tuturor tensiunilor anterioare și, totodată, o nouă și

neașteptată stare de constrângere în care se reliefează semnele întregului viitor; o incubație concentrată până la dimensiunea înțepăturii unui vârf de ac… Și această clipă este, pe de altă parte, un nimic, un sentiment vag și obscur, o slăbiciune, o teamă…

Acestea erau sentimentele lui Törless. Ceea ce povestea Reiting despre sine și despre Basini îi părea — dacă se gândea mai bine — lipsit de importanță. O nechibzuită greșeală și o josnicie lașă din partea ui Basini, cărora avea să le urmeze cu siguranță un capriciu plin de cruzime al lui Reiting. Pe de altă parte presimțea însă, cu un fel de îngrijorare, că evenimentele luaseră o întorsătură cu totul personală, orientată împotriva lui, și că în incidentul respectiv sălășluia ceva ce-l amenința parcă cu ascuțișul unui vârf de lance.

Era nevoit să și-l imagineze pe Basini la Božena — și își aruncă privirile în jur. Pereții cămăruței păreau să-l amenințe, să se lase asupra lui, să întindă are el mâini însângerate, iar revolverul, prins la locul lui, începu să se balanseze…

Pentru prima dată căzuse ceva, ca o piatră, în solitudinea nelămurită a reveriilor sale. Acest *ceva* era și nu se mai putea face nimic; era *realitate.* Ieri, Basini mai fusese încă exact ca el; se deschisese o trapă și Basini se prăbușise. Exact cum spunea Reiting: o schimbare bruscă, și omul nu mai rămâne același…

Și din nou se stabili o relație între toate astea și Božena. Gândurile lui fuseseră o blasfemie. Mirosul alterat și dulceag pe care-l emanau îl tulburase. Și această umilire profundă, această capitulare, această îngropare sub frunzele grele, palide și veninoase ale rușinii, car traversaseră visele lui Törless ca o imagine imaterială și îndepărtată, reflectată în oglindă, se materializaseră, deodată, prin Basini.

Exista deci ceva de care trebuie să ții seama, de care trebuie să te ferești, ceva ce poate să răsară brusc din oglinzile tăcute ale gândurilor?…

Înseamnă, atunci, că erau posibile și toate celelalte. Erau posibili Beineberg și Reiting. Era posibilă această cămăruță… în acest caz era posibil ca din lumea clarității cotidiene, singura pe care o cunoscuse până acum, să se deschidă o poartă spre altă lume, nedeslușită, frământată, sălbatică, nudă, distrugătoare. Era posibil ca între acei oameni a căror viață, împărțită între birou și familie, transparentă și solidă ca o construcție din fier și sticlă, și ceilalți,

damnații, sângerosii, cei care se bălăcesc în murdărie și rătăcesc în labirinturi răsunând de glasuri stridente, să existe nu numai o simplă trecere, ci frontierele celor două lumi să se întâlnească tainic, putând fi trecute în orice clipă…

Ar rămâne doar întrebarea: cum de este posibil? Ce se întâmplă în astfel de clipe? Ce țâșnește cu un strigăt spre înalturi și ce se stinge deodată?

Acestea erau întrebările care se nășteau în Törless odată cu relatarea lui Reiting. Se nășteau nedeslușit, cu buzele ferecate, învăluite într-un sentiment confuz, nedefinit, de slăbiciune sau teamă.

Și totuși, unele dintre cuvintele celor doi, venind parcă de departe, în frânturi răzlețe, trezeau un ecou în Törless și-l copleșeau, într-o așteptare plină de neliniște.

Aceasta a fost clipa în care Reiting și-a formulat întrebarea.

Törless începu imediat să vorbească. Răspundea astfel unui impuls de moment, unei nedumeriri.

Avea impresia că urmează să se petreacă ceva hotărâtor și era speriat de ceea ce simțea că se apropie; oia să ocolească acest lucru, să mai câștige timp… Vorbea, dar în aceeași clipă avea sentimentul că nu spune ce trebuie, că vorbele sale nu se sprijină pe nimic și că nici nu exprimă adevărata sa părere. Spuse:

— Basini este un hoț — și sonoritatea fermă, dură a acestui cuvânt îi făcu atât de bine, încât îl repetă de două ori: …un hoț. Și un astfel de om este pedepsit pretutindeni, în lumea întreagă. Trebuie reclamat, alungat din școală. Nu are decât să se îndrepte în altă parte, printre noi nu mai are ce căuta!

Dar Reiting spuse cu o urmă de consternare pe chip:

— Ei nu, de ce să împingem lucrurile atât de departe?

— De ce? Oare nu găsești că e normal?

— Nicidecum. Te comporți ca și cum ploaia de pucioasă ar fi gata să se dezlănțuie, pentru a ne distruge pe toți, dacă l-am mai păstra printre noi pe Basini. În fond, povestea asta nici nu e chiar atât de cumpătă.

— Cum poți să spui așa ceva! Vrei, așadar, să stai mai departe, să mănânci mai departe, să dormi mai departe, zi de zi, alături de un om care a furat, care-a oferit apoi să-ți devină slugă, să-ți fie sclav?!

Nu e înțeleg deloc. Toți primim aceeași educație, fiindcă aparținem, cu toții, aceleiași societăți. Îți va fi indiferent dacă, vreodată, vei fi alături de el în același regiment, vei lucra în același minister, sau dacă veți frecventa aceleași familii — sau îi va face, poate, curte propriei tale surori…?

— Să mai spună cineva că nu exagerezi! – râse Reiting — te manifești de parcă am aparține pe viață unei comunități! Îți închipui că vom purta totdeauna emblema de „fost elev al școlii din W", care se bucură de privilegii și are obligații speciale? Fiecare dintre noi își urmează mai târziu propriul său drum și fiecare devine ceea ce este îndreptățit să devină, pentru că nu există doar o singură societate. De aceea cred că nu trebuie să ne batem capul în privința viitorului. Iar în ceea ce privește prezentul, nu am spus nicidecum că trebuie să rămânem amici cu Basini. Se va găsi un mijloc pentru a păstra distanța. Basini e în mâna noastră, putem face cu el ce vrem; dacă dorești, poți să-l și scuipi de două ori pe zi, n-am nimic împotrivă, și atunci ce avem, oare, în comun, atâta timp cât el acceptă să fie tratat astfel? Și dacă se răzvrătește, avem tot timpul să-i arătăm cine dictează… Numai că trebuie să renunți la ideea că ne mai leagă de Basini și altceva decât plăcerea pe care ne-o face josnicia lui.

Deși Törless nu era câtuși de puțin convins de justețea cauzei pe care o apăra, continuă să se înflăcăreze:

— Ascultă, Reiting, de ce te ocupi tu cu atâta ardoare de Basini?

— Mă ocup de el? Nici măcar nu știu. În fond, nu am niciun motiv deosebit; toată povestea mi-e cât se poate de indiferentă. Mă supără numai că exagerezi. Ce ți-ai băgat în cap? Așa, un fel de idealism, mi se pare. Un sfânt entuziasm pentru școală sau pentru dreptate. Nici nu-ți dai seama cât de fad și de „exemplar" sună toate astea. Sau poate că ai — și Reiting aruncă spre Törless o privire bănuitoare — vreun alt motiv pentru care vrei ca Basini să zboare din școală și nu vrei să-l mărturisești? Vreo mai veche dorință de răzbunare? Dacă așa stau lucrurile, să profităm neapărat de ocazie.

Törless se întoarse spre Beineberg. Acesta se mulțumea să rânjească. Stătea cu picioarele încrucișate sub el, ca orientalii, trăgea, printre vorbe, dintr-o pipă ungă și arăta, în lumina îndoielnică, cu urechile lui clăpăuge, ca un idol grotesc.

— În ce mă privește, faceți ce vreți; mie nu-mi pasă — ici de bani și nici de dreptate. În India i s-ar fi străpuns mațele cu un bambus ascuțit; așa ceva ar fi mărar o desfătare. E prost și laș, așa că nu-i păcat de el, ar mie mi-a fost indiferent toată viața ce se întâmplă cu astfel de oameni. Ei înșiși nu reprezintă nimic, nu știm ce va deveni sufletul lor. Alah să aibă-n pază verdictul vostru!

Törless nu răspunse. După ce Reiting îl contrazisese, iar Beineberg nu-i influențase în hotărârea ce urmau s-o ia, nu mai avea nimic de adăugat. Nu mai reușea să opună rezistență și simțea că nu mai are nici o dorință să prevină ceea ce, nelămurit încă, avea să i se întâmple.

A fost acceptată, așadar, propunerea făcută de Reiting. Se hotărî ca Basini să fie supravegheat îndeaproape, să fie pus, oarecum, sub interdicție, și să i se ofere prilejul de a-și răscumpăra vina. Veniturile și cheltuielile să-i fie controlate cu severitate, iar relațiile cu ceilalți să depindă de aprobarea celor trei.

Această hotărâre era, după toate aparențele, foarte corectă și binevoitoare. „Exemplar de searbădă”, putut spune Reiting, dar se feri s-o spună acum. Pentru că, fără să și-o mărturisească, fiecare simțea că urma să fie creată doar un fel de stare de tranziție. Reiting n-ar fi vrut să renunțe la prelungirea acesei istorii, pentru că îi făcea plăcere, dar, pe de altă pare încă nu știa prea bine ce întorsătură ar trebui să-i dea în continuare. Pe Törless, însăși ideea că va avea de-a face zilnic cu Basini părea să-l paralizeze.

Când pronunțase mai înainte cuvântul „hoț”, simțise, pentru o clipă, o ușurare. Fusese un fel de debarasare, de înlăturare a tot ce-l răscolea.

Întrebările care s-au ivit imediat după aceea nu puteau fi dezlegate însă numai prin acest singur cuvânt. Acum, când nu trebuia să le mai ocolească, ele deveniseră mai clare.

Törless îl privi pe Reiting, apoi pe Beineberg, închise ochii, recapitulă datele hotărârii luate, redeschise ochii… Nu mai știa nici el dacă era vorba doar de efectul imaginației sale, care se așeza ca o uriașă oglindă deformatoare peste lucruri, sau dacă era adevărat, dacă totul era, așa cum i se părea, înfricoșător. Reiting și Beineberg nu erau deci urmăriți și ei de aceste întrebări? Deși tocmai ei se

simțiseră, de la început, ca acasă în această lume care, lui, i se părea atât de străină?…

Törless se temea de ei. Dar se temea numai așa cum te temi de un uriaș pe care-l știi orb și neghiob…

Un lucru era totuși sigur: într-un sfert de oră făcuse un mare pas înainte. O întoarcere nu mai era posibilă. Îl încerca o ușoară curiozitate, să vadă ce se va mai întâmpla acum când, fără voia sa, se prinsese în joc. Sentimentele sale încă mai erau confuze, dar simțea, de pe acum, dorința de a scruta plăsmuirile întunericului pe care ceilalți nu le observau. Dorința aceasta se însoțea cu o ușoară înfiorare. Ca și cun peste viața lui s-ar lăsa, de acum înainte, un cer plumburiu, acoperit de nori enormi — figuri schimbătoare — trezind veșnic noua întrebare: Sunt monștri? Sin doar nori?

Și această întrebare e numai a lui! Taină inaccesibilă și interzisă celorlalți…

Astfel Basini începu să se apropie, pentru prima ară, de semnificația pe care avea să o aibă ulterior n viața lui Törless.

A doua zi Basini fu pus sub interdicție.

Nu fără oarecare solemnitate. A fost aleasă o oră a dimineții, când erau programate, pe o pajiște enormă a parcului, exercițiile de înviorare de la care băieții chiuliseră. Reiting ținu un fel de alocuțiune — nu chiar scurtă, îl făcu pe Basini să înțeleagă că-și ratase existența din nesocotință, că, de fapt, ar trebui denunțat și că datorează numai unei înțelegeri deosebite faptul că fusese scutit deocamdată de rușinea excluderii din școală.

Apoi i-au fost comunicate condițiile. Răspundera respectării lor o prelua Reiting.

De-a lungul acestei scene Basini fusese foarte Panu scosese o vorbă, iar pe fața lui nu se putea citi nimic din ceea ce se petrecea într-însul.

Lui Törless scena i se păruse când lipsită de gust, and foarte importantă.

Beineberg îl urmărise cu mai multă atenție pe Reiz decât pe Basini.

În decursul zilelor următoare povestea părea aproape uitată. În afară de orele de clasă și de masă, da Reiting nu prea putea fi văzut,

Beineberg era mai tăcut ca oricând, iar Törless amâna mereu să se gândească la această istorie.

Basini umbla printre colegii săi ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Era ceva mai înalt decât Törless dar foarte firav, mișcările îi erau molatice, lenețe, iar fața lui avea trăsături feminine. Mediocru ca inteligență, unul din cei mai slab la gimnastică și la scrimă, nu era totuși lipsit de farmec, datorită unui fel de amabilitate cochetă.

La Božena se dusese cândva, numai pentru a o face pe bărbatul. Dorința adevărată trebuie să-i fi fost, probabil, încă străină, datorită evoluției sale întârziate. Mai degrabă simțea că este necesar, potrivit sau chiar obligatoriu, să nu-i lipsească și lui cumva unda de parfum a aventurilor galante. Clipa cea mai frumoasă era, pentru el, aceea când pleca de la Božena, când totul se încheiase, pentru că singurul lucru care-l interesa era acela că se află în posesia unei amintiri.

Uneori chiar mințea din vanitate. Se întorcea, astfel, după fiecare vacanță, cu diferite „suveniruri" ale unor aventuri pasagere: panglici, bucle, scrisorele. Când adusese însă, o dată, în valiza lui, o jartieră — mică, parfumată, azurie — și când fusese obligat să recunoască apoi că-i aparține surorii sale de doisprezece ani, se făcuse mult haz pe seama fanfaronadei sale ridicole.

Inferioritatea morală care putea fi observată la el și neghiobia sa aveau aceleași rădăcini. Incapabil să se opună sugestiilor altora, era totdeauna surprins de consecințe. Era, în această privință, asemenea femeilor cu gingașe buclișoare pe frunte, care administrează soțului, la fiecare masă, doza de otravă pentru a se înspăimânta apoi de cuvintele aspre ale procurorului și de condamnarea lor la moarte.

Törless îl ocolea. În felul acesta se stinse treptat: și spaima aceea profundă care-l prinsese și-l zguduise parcă de sub însăși rădăcina gândurilor sale. În preajma lui se instala iarăși rațiunea; uimirea lui devenea din zi în zi mai ireală, ca urmele unui vis, cart nu se pot menține în lumea reală, solidă, luminat de soare.

Pentru a se asigura și mai mult de această star povesti totul părinților săi, într-o scrisoare, trecând sur tăcere numai ceea ce simțise el însuși.

Ajunsese din nou la punctul său de vedere. Și anume că ar fi cel mai bine să se obțină, la prima ocazie, îndepărtarea lui Basini din școală. Nici nu-și putea imagina ca părinții săi să fie de altă părere. Aștepta din partea lor o judecată aspră, plină de dezgust, la adresa lui Basini, un fel de… a-l lua pe acesta cu vârful degetelor și a-l arunca repede, ca pe-o insectă murdară ce nu poate fi tolerată în preajma fiului lor.

În scrisoarea de răspuns nu găsi însă nimic din toate astea. Părinții săi se străduiseră mult și cântăriseră, ca niște oameni rezonabili, toate detaliile, în măsura în care informațiile fragmentare și lacunar din scrisoarea aceea, scrisă de Törless în mare grabă. Le permiteau să-și facă o idee. Preferaseră, de aceea, nul cel mai reținut, cu atât mai mult cu cât bănuiau că, în relatările fiului lor, trebuie să țină seama 5 de exagerările datorate indignării juvenile. Aprobară deci hotărârea de a-i oferi lui Basini șansa de a se îndrepta, fiind de părere că nu trebuie să intervii imediat cu brutalitate în viața unui om, numai pentru că a făcut o greșeală oarecare. Și aceasta cu atât mai mult cu cât nu era vorba — și lucrul acesta îl accentuară în mod deosebit — de oameni maturi, ci: e caractere maleabile, în plin proces de formare, fără îndoială că Basini trebuia tratat, oricum, cu severitate și cu seriozitate, dar și cu o bunăvoință constantă, pentru a-l ajuta să se îndrepte.

Aceste sfaturi se sprijineau pe un șir de exemple pe care Törless le cunoștea prea bine. Își amintea, fiică în primii ani de școală, când direcțiunea ținea să mai facă uz de măsuri draconice și să limiteze mai strict banii de buzunar, mulți dintre micii gurmanzi — și cam toți erau așa — nu se puteau abține să nu cerșească de la alții, mai favorizați, câte o bucată de tartină cu șuncă sau altele asemenea. Nici el nu rezistase totdeauna tentației, chiar dacă încerca să-și ascundă rușinea ocărind ostila și răuvoitoarea dispoziție a directorului. Și nu numai trecerii anilor, ci și îndemnurilor severe, dar și binevoitoare, ale părinților le datora faptul că învățase treptat să-și învingă astfel de slăbiciuni.

Toate astea nu mai aveau însă, astăzi, niciun efect.

Trebuia să recunoască totuși că, în multe privințe, părinții săi aveau dreptate și știa, de asemenea, că fiind la o distanță atât de mare era aproape imposibil să judece lucrurile exact; din scrisoarea

lor părea să lipsească însă ceva mult mai important, și anume înțelegerea pentru faptul că se întâmplase ceva irevocabil, ceva ce, în anumite cercuri, nu trebuia să se întâmple. Lipseau uimirea și consternarea. Scriau de parcă ar fi fost vorba de un lucru obișnuit pe care trebuie să-l rezolvi cu tact, fără să faci mare caz. Un lucru urât, dar tot atât de inevitabil ca necesitățile zilnice. Și la ei — ca și în cazul lui Beineberg sau Reiting — nici urmă de interpretare personală, de neliniște.

Törless s-ar fi putut mulțumi să rețină și punctul lor de vedere dar el făcu scrisoarea bucățele și-i dădu foc. Pentru prima dată în viață i se întâmpla să comită o astfel de impietate.

Efectul produs asupra lui de scrisoare fusese diametral opus celui așteptat. În contrast cu aprecierile de bun-simț din scrisoarea părinților, îi venise deodată în minte, din nou, aspectul discutabil, ambiguu al conduitei lui Basini. Clătinând din cap, își spuse că trebuie să se mai gândească la toate astea, deși nu-și putea da exact seama de ce trebuie s-o facă.

Faptul că preocuparea sa ținea mai mult de domeniul visului decât de cel al gândirii era și mai ciudat Basini i se părea atunci inteligibil, banal, clar conturat, așa cum trebuie să-l fi văzut părinții și prietenii săi; apoi, în clipa următoare, dispărea și revenea iar și iar, ca o figurină mică-mititică ce licărea, câteodată de pe un fundal adânc, foarte adânc…

Apoi, într-o noapte — era foarte târziu și toți dormeau — cineva îl zgâlțâi pe Törless trezindu-l din somn.

Lângă patul său stătea Beineberg. Situația era atât de neobișnuită, încât bănui imediat că trebuie să fie vorba de ceva cu totul deosebit.

— Scoală-te. Numai să nu faci zgomot, să nu ne serve cineva; mergem sus, trebuie să-ți povestesc ceva.

Törless se îmbrăcă în grabă, își aruncă mantaua pe umeri și-și trase papucii.

Sus, Beineberg, cu o grijă deosebită, puse la loc toate obiectele care stăteau în drum și apoi pregăti ceai.

Törless, încă pe jumătate adormit, savură cu toată ființa căldura aurie și parfumată a acestuia. Se ghemui într-un colț, așteptând o surpriză.

Beineberg spuse în cele din urmă: „Reiting ne înșală”.

Törless nu era câtuși de puțin mirat; găsea că e chiar firesc ca toată povestea asta să aibă o urmare oarecare și se părea că o și așteptase. Aproape fără să-și dea seama, spuse:

— Mi-am închipuit eu!

— Așa, ți-ai închipuit?! Dar de observat n-ai observat nimic, nu-i așa? Ei bine, asta nu-ți prea stă în fac!

— Oricum, nimic nu mi-a atras atenția; de altminteri nici nu m-a mai interesat.

— În schimb, am fost eu foarte atent; de la bun început n-am avut încredere în Reiting. Doar știi că Basini mi-a restituit banii. Și de unde crezi că-i avea? – au ai lui? Nu!

— Și tu crezi că e amestecat și Reiting?

— Sigur.

În prima clipă Törless se gândi că și Reiting călcase pe urmele lui Basini.

— Crezi deci că Reiting, ca și Basini…?

— Ce idee! Reiting a dat pur și simplu din banii lui atât cât îi trebuia lui Basini ca să-mi plătească datoria.

— Nu prea văd ce motiv ar fi avut.

— Multă vreme nu am reușit să-l văd nici eu. Oricum, cred că te-a frapat și pe tine faptul că Reiting a intervenit încă de la început în favoarea lui Basini. Ai avut dreptate atunci; cel mai firesc ar fi fost să zboare din școală. Intenționat nu am fost de acord cu tine: mă gândeam că trebuie să cunosc toate dedesubturile. De fapt nu știu sigur dacă avea, încă de pe atunci, intenții precise sau voia numai să rămână în expectativă până când avea să fie, o dată pentru totdeauna, sigur de Basini. În orice caz știu cum stau astăzi lucrurile.

— Ei?

— Așteaptă, asta nu se poate povesti cu una cu două. Cunoști, nu-i așa, istoria care s-a petrecut în școală acum patru ani?

— Ce istorie?

— Ei, aia faimoasă!

— Foarte vag. Știu numai că, din cauza nu știu căror porcării, s-a iscat un mare scandal și că mulți elevi au fost dați afară din școală.

— Da, la asta mă referem. Am aflat amănunte, odată, într-o vacanță, de la unul care fusese în clasa aceea. Aveau printre ei un băiat frumos, de care se îndrăgostiseră mulți. Știi despre ce-i vorba,

așa ceva se-ntâmplă în fiecare an. Ăia de-atunci împinseseră însă lucrurile prea departe.

— Cum adică?

— Ei… cum…?! Nu mai pune și tu întrebări așa de prostești! Și același lucru îl face Reiting cu Basini!

Törless înțelese despre ce era vorba între cei doi și simți că se sufocă, de parcă ar fi înghițit nisip.

— N-ași crezut asta despre Reiting.

Nu reuși să spună altceva. Beineberg dădu din umeri.

— Crede că ne poate duce de nas.

— E îndrăgostit?

— Nici vorbă de așa ceva! Nu-i chiar atât de prost… îl amuză și, cel mult, îl excită.

— Dar Basini?

— Ala? N-ai observat cât de impertinent a devenit în ultima vreme? Abia mai acceptă să-i spun câte ceva. Mereu e vorba de Reiting și iarăși de Reiting — de parcă acesta ar fi patronul său. S-a gândit probabil că e mai bine să accepte totul de la unul singur, decât câte ceva de la fiecare. Iar Reiting îi va fi promis să-l apere, numai să-i facă voia în toate. Dar vor vedea ei că s-au înșelat, iar lui Basini o să-i arăt eu!

— Cum de ți-ai dat seama?

— I-am urmărit o dată.

— Unde?

— Aici, alături, în pod. Reiting avea de la mine cheile pentru cealaltă intrare. Eu am venit apoi aici, am eliberat cu prudență gaura și m-am furișat până la ei.

În peretele subțire, care separa cămăruța de pod, era săpat un loc de trecere, numai cât să se poată strecura un om. În eventualitatea unei surprize, el trebuia să servească drept ieșire secundară și era astupat, de obicei, cu cărămizi.

Urmă o pauză îndelungată, în timpul căreia nu reușeai să distingi decât licărul țigărilor.

Törless nu era capabil să gândească; el vedea… Vedea, dincolo de ochii săi închiși, o nebunească vâltoare de întâmplări. Oameni, oameni într-o lumină orbitoare, cu zone foarte limpezi și cu umbre mișcătoare și adânci; fețe… o față; un zâmbet, o zbatere de

pleoape… o înfiorare a pielii; vedea oameni într-un fel cum nu-i mai văzuse niciodată, nu-i mai simțise niciodată. Dar îi vedea fără să vadă, fără reprezentări, fără imagini, ca și cum i-ar fi văzut numai cu sufletul. Erau atât de deslușiți încât prezența lor insistentă îl sfredelea parcă de mii de ori; dar, ca și cum s-ar fi oprit în fața unui prag peste care nu putea trece, se retrăgeau de-ndată ce el își căuta cuvintele, pentru a-i stăpâni.

Era nevoit să întrebe mai departe. Glasul său vibra:

— Și… ai văzut?

— Da.

— Și… cum era Basini?

Beineberg tăcu însă și, din nou, nu se mai putu distinge decât pâlpâitul neliniștit al țigărilor. Abia mult mai târziu Beineberg reîncepu să vorbească.

— Am cumpănit lucrurile în fel și chip, iar tu știi că în această privință am un mod cu totul deosebit de a gândi. Mai întâi, în ceea ce-l privește pe Basini, cred că nu ar fi nicidecum păcat de el. Fie că l-am denunța, fie că l-am bate sau l-am tortura de moarte, așa, din pură plăcere. Pentru că nu-mi pot imagina că un astfel de om ar avea vreo importanță în minunatul mecanism al lumii. După mine, el pare a fi fost creat la întâmplare, în afara ordinii lucrurilor. De fapt, un rost trebuie să aibă și el, dar cu siguranță unul foarte confuz, ca orice vierme sau ca un pietroi din drum, pe care nu știm dacă ar trebuie să-l călcăm sau să-l ocolim. Iar asta-i egal cu zero. Pentru că, dacă sufletul lumii dorește ca una din părțile sale să fie păstrată, el o spune cu mai multă claritate. El spune atunci nu și creează un obstacol, ne lasă să trecem pe lângă vierme și înzestrează piatra cu atâta duritate, încât n-o putem sparge fără unelte. Înainte însă de a ne procura astfel de instrumente, el a și introdus obstacolele unor numeroase și persistente ezitări — iar dacă reușim să le învingem, înseamnă că toată povestea avea, încă de la bun început, o cu torul altă semnificație.

În cazul ființei umane, tăria o dobândește caracterul, conștiința de a fi om, sentimentul răspunderii de a fi parte din acest suflet al lumii. Dacă omul pierde această conștiință, el se pierde pe sine. Dacă însă un om s-a pierdut și a renunțat la sine, atunci a pierdut tot ce-i este specific și adevărat, tot ce a făcut ca natura să-l creeze ca om. Și

niciodată nu poți fi mai sigur decât în acest caz că ai de-a face cu ceva inutil, cu o formă goală, cu ceva ce-a fost de mult părăsit de sufletul lumii.

Törless nu simți nevoia să-l contrazică. Nici măcar nu-l asculta cu atenție. Nu simțise încă niciodată vreun imbold spre astfel de meditații metafizice și nici nu se întrebase vreodată cum de este posibil ca un om de inteligența lui Beineberg să fie preocupat de asemenea lucruri. Astfel de întrebări nu pătrunseseră încă deloc în universul său.

În consecință, nici nu-și dădea vreo osteneală să vadă dacă perorațiile lui Beineberg au vreun sens; le asculta numai pe jumătate.

Nu înțelegea însă cum de poți să te-ntinzi atâta și să bați câmpii. Îl cuprinsese un tremur interior, iar circumspecția cu care Beineberg își aduna, de Dumnezeu știe unde, gândurile i se părea ridicolă, deplasată, făcându-l să-și piardă răbdarea. Beineberg continua însă imperturbabil:

— În privința lui Reiting, lucrurile stau cu totul altfel. Prin ceea ce a făcut, mi-a încăput și el pe mână, dar soarta lui, desigur, nu mi-e atât de indiferentă ca aceea a lui Basini. Tu știi, mama lui nu are cine știe ce avere; dacă e dat afară din școală, s-a terminat cu toate planurile lui. De aici, din școală, are șansa să ajungă să-și facă un rost, altminteri însă, n-are prea multe șanse. Și Reiting nu m-a plăcut niciodată… înțelegi?… m-a urât… a încercat altă dată să mă păgubească pe cât i-a stat în putință… cred că și azi s-ar bucura dacă ar putea să scape de mine. Acuma-ți dai seama câte pot eu să fac cunoscându-i taina?…

Törless se sperie, dar într-un mod atât de ciudat, încât părea că destinul lui Reiting se repercutează asupra lui însuși. Îl privi speriat pe Beineberg. Acesta stătea cu ochii mijiți și îi păru ca un păianjen fioros de mare, pândind liniștit din plasa lui. În urechile lui Törless, ultimele cuvinte sunau, reci și clare, ca un ultimatum.

Nu urmărise cu atenție cele spuse până atunci; știa doar atât: Beineberg vorbește iar despre ideile sale, care doar nu au nicio legătură cu situația dată… așa că acum nici nu-și dădea seama cum se ajunsese aici.

Urzeala, prinsă undeva în afară, în abstract — după câte-și amintea — trebuie să se fi strâns deodată, cu o rapiditate uimitoare. Pentru că, brusc, devenise concretă, reală, vie, și în ea se bâțâia un cap… cu gâtul sugrumat.

Pe Reiting nu-l iubea deloc, dar acum își aminti amabilitatea, îndrăzneala, detașarea cu care se implica în toate intrigile; față de el, Beineberg, cu felul său calm de a strânge, rânjind, păienjenișul monstruos, cenușiu, abject, al gândurilor sale în jurul victimei, i se părea respingător.

Fără să vrea, Törless se răsti la el:

— N-ai voie să te folosești de toate astea împotriva lui!

Se poate ca și aversiunea sa constantă, tăinuită, ață de Beineberg, să-și fi spus cuvântul.

Dar Beineberg spuse el însuși, după un scurt răstimp de gândire:

— Chiar așa! Ar fi într-adevăr păcat de el. De-acum înainte, tot nu prezintă vreun pericol pentru mine și, de altfel, e totuși prea valoros ca să-l lași să se împiedice de-o astfel de prostie.

Acestea fiind zise, prima parte a problemei era încheiată. Beineberg continuă totuși să vorbească, reerindu-se acum, din nou, la soarta lui Basini.

— Tot mai crezi că trebuie să-l reclamăm pe Basini?

Törless nu-i răspunse însă. Voia să-l audă pe Beineberg vorbind. Cuvintele lui sunau ca ecoul unor pași pe un teren găunos, săpat pe dedesubt — și voia să savureze această senzație.

Beineberg își continuă gândul:

— Cred că-l păstrăm deocamdată pentru noi și tot noi îl pedepsim. Fiindcă trebuie pedepsit, fie și numai pentru insolența sa. Cei de la școală s-ar mulțumi să-l dea afară și i-ar trimite unchiului său o scrisoare lungă. Doar știi, în treacăt fie zis, cu ce politețe formală se procedează: „Excelență, nepotul dumneavoastră a greșit. Influențe dăunătoare… vi-l trimitem înapoi… sperăm că veți reuși… se va îndrepta… deocamdată prezența lui printre ceilalți e însă imposibilă… etc”. Un astfel de caz prezintă oare vreun interes sau are vreo valoare pentru ei?

— Și ce valoare poate să aibă pentru noi?

— Ce valoare? Pentru tine poate niciuna, pentru că tu vei deveni odată și odată consilier aulic sau vei race poezii; în definitiv, tu nu ai

nevoie de așa ceva, sau poate că te și temi. Eu însă îmi imaginez viața mea altfel!

De data aceasta Törless ascultă cu atenție.

— Pentru mine Basini *are* o valoare, chiar o valoare foarte mare. Pentru că, uite, tu, pur și simplu, l-ai lăsa să plece și ți-ai dobândi liniștea la gândul că era un om rău.

Törless își reținu un zâmbet.

— Și cu asta ai terminat, pentru că nu ai nici talent și nici nu te interesează să te instruiești de pe urma unui astfel de caz. Pe mine însă mă interesează. Dacă pășești pe calea pe care mi-am ales-o eu, trebuie să vezi oamenii altfel. De aceea vreau să mi-l păstrez pe Basini ca să mă instruiesc.

— Dar cum vrei să-l pedepsești?

Beineberg nu răspunse imediat, ca și cum s-ar fi gândit la efectul pe care avea să-l producă. Apoi spuse, prudent și nu fără ezitări:

— Te înșeli dacă-ți închipui că pe mine mă interesează atât de mult pedeapsa. Firește că, până la urmă, se va putea considera că, pentru el, iește pedeapsă… dar, pentru a nu mai lungi vorba, am alte intenții, vreau… hai să zicem… să-l chinuiesc.

Törless se feri să scoată vreo vorbă. Încă nu vedea limpede, dar simțea că totul evoluează așa cum trebuia să evolueze pentru propria sa viață interioară. Beineberg, care nu reușise să-și dea seama de efectul cuvintelor sale, continuă:

— … Nu trebuie să te sperii, nu e chiar atât de grav. Pentru că, în primul rând, după cum ți-am mai explicat, nu trebuie să-l menajăm pe Basini. Hotărârea de a-l chinui, sau poate de a-l cruța, trebuie să depindă numai de dorința noastră de a face sau una sau alta. Depinde numai de rațiuni interioare. Tu le ai? Argumentele morale, sociale și așa mai departe, pe care le invocai altă dată, nu pot conta; sper că nici tu n-ai crezut vreodată în ele. Presupun deci că ești indiferent. Oricum, dacă nu vrei să riști nimic, n-ai decât să te retragi.

În ce mă privește însă, nu mă voi retrage și nu voi ocoli nimic, ci voi alege calea ce duce prin miezul lucrurilor. Trebuie să fie așa. Nici Reiting nu va renunța, deoarece și pentru el e deosebit de important să dispună fără rezerve de cineva, să se servească de acel cineva ca de un instrument și să se exerseze. El vrea să domine și nu te-ar trata nici pe tine altfel decât pe Basini dacă întâmplător s-ar ivi

ocazia. În ce mă privește, e însă vorba de mult mai mult. E aproape un fel de datorie față de mine însumi. Cum să-ți explic oare deosebirea aceasta dintre noi doi? Doar știi cât îl venerează Reiting pe Napoleon. Gândește-te acum că omul care-mi place mie cel mai mult seamănă mai degrabă unui filosof sau sfânt hindus. Reiang l-ar sacrifica pe Basini fără să simtă nimic altceva decât un fel de curiozitate. L-ar diseca moralicește, numai pentru a afla la ce trebuie să te aștepți în astfel de situații; și, cum am mai spus, la fel ar proceda cu tine sau cu mine, fără să-i pese câtuși de puțin. Eu, dimpotrivă, am — ca și tine — sentimentul că Basini este și el, la urma urmei, o ființă omenească. Și pe mine mă rănește cruzimea. Dar tocmai despre asta-i vorba! Despre un sacrificiu! Vezi tu, și eu sunt legat de două fire: de unul nedefinit care, în contradicție cu convingerea mea clară, mă apropie de o pasivitate născută din compasiune; dar și de un al doilea, care duce spre sufletul meu, spre cunoașterea interioară cea mai profundă și mă leagă strâns de cosmos. I Astfel de oameni ca Basini, ți-am spus-o și mai înainte, nu înseamnă nimic: forme goale, întâmplătoare (Oamenii adevărați sunt numai aceia care pot pătrunde în ei înșiși, spiritele cosmice capabile să ajungă până ia înțelegerea legăturii lor cu marile procese ale universului. Aceștia fac minuni cu ochii închiși, pentru că știu să se folosească de toată energia lumii, care sălășuiește, deopotrivă, în ei și în afara lor J Dar până acum toți oamenii care au urmat cel de-al doilea fir au fost nevoiți să înceapă prin a-l rupe pe cel dintâi. Am citit despre penitentele cumplite ale unor călugări iluminați, iar practicile asceților hinduși nu-ți sunt nici ție cu totul necunoscute. Toate atrocitățile comise în cadrul lor nu au decât scopul de a stârpi poftele josnice, lumești, care, fie că e vorba de vanitate sau foame, de bucurie sau milă, nu fac decât să diminueze flacăra pe care oricine este capabil să o aprindă în el însuși.

Reiting nu cunoaște decât aspectele exterioare, eu urmăresc cel de-al doilea fir. Pentru moment el are, în ochii tuturor, un avans față de mine, pentru că drumul meu este mai lent și mai nesigur. Dintr-un foc pot să-l întrec însă, ca pe-un vierme. Vezi tu, se afirmă că lumea ar fi alcătuită după legi mecanice care nu pot fi zdruncinate. E total fals, despre așa ceva nu se vorbește decât în manualele școlare! Lumea exterioară este fără îndoială îndărătnică și așa-zisele ei legi

nu pot fi influențate decât până la un anumit punct; și totuși au existat oameni care au reușit s-o facă. Asta stă scris în cărțile sfinte, mult cercetate, despre care cei mai mulți nu știu nimic. Din aceste cărți știu că au existat oameni care puteau pune în mișcare pietrele și aerul și apa doar printr-un simplu impuls al voinței lor și în fața rugăciunilor cărora nicio forță materială nu se dovedea destul de trainică. Dar nici toate astea nu reprezintă decât triumfurile exterioare ale spiritului. Căci pentru cei care reușesc să-și vadă sufletul în întregime, viața trupească, întâmplătoare fiind, se dizolvă; și spun cărțile că aceștia ar intra de-a dreptul într-o împărăție mai înaltă a sufletelor.

Beineberg vorbea cu toată seriozitatea, cu emoție reținută. Thriess încă mai ținea, aproape tot timpul, ochii închiși; simțea, venind înspre el, suflarea lui Beieberg și o sorbea ca pe-un narcotic neliniștitor. În cele un urmă Beineberg își încheie discursul:

— Poți să vezi deci despre ce este vorba în cazul meu. Impulsul care mă îndeamnă să-l las pe Basini pace este de proveniență joasă, exterioară. Dacă rei, poți să-i dai tu ascultare. Pentru mine e o preudecată de care trebuie să mă desprind, la fel cum trebuie să mă desprind și de tot ce mă abate din ea ea spre adâncurile mele sufletești. Tocmai faptul că mi-e greu să-l chinuiesc pe Basini — adică să-l uimesc, să-l strivesc, să mi-l îndepărtez — este un lucru bun. Îmi cere un sacrificiu. Va avea un efect purifi: ator. Sunt dator față de mine însumi să învăț zilnic, prin intermediul lui, că numai faptul de a fi om nu înseamnă, în fond, nimic: e doar o simplă asemănar exterioară, o maimuțăreală.

Törless nu înțelegea totul. Avea numai, din nou, impresia că un laț invizibil s-ar fi strâns într-un nod palpabil, ucigător. Ultimele cuvinte ale lui Beineberg mai stăruiau în sufletul lui și le tot repeta: „o simplă asemănare exterioară, o maimuțăreală”. Aceste cuvinte păreau să se potrivească și relațiilor dintre el și Basini. Atracția ciudată pe care acesta o exercita asupra lui nu ținea oare de astfel de închipuiri? Pur îi simplu de faptul că era incapabil să pătrundă gâniurile lui Basini și nu-l percepea, de aceea, decât în margini confuze? Când și-l imaginase mai înainte pe Basini, nu părea oare că în spatele chipului acestua se ascundea un al doilea, estompat? Unul de o asemănare frapantă, care totuși nu se închega?

Astfel, în loc să se gândească la intențiile cu totul bizare ale lui Beineberg, Törless, pe jumătate buimăcit de impresiile noi, insolite, încercă să se lămurească asupra lui însuși. Își aminti de după-amiaza aceea în care aflase de vina lui Basini. Închipuirile acestea existaseră, de fapt, încă de pe atunci. Totdeauna existase câte ceva ce nu putea fi deslușit cu gândul; ceva ce părea, deopotrivă, foarte simplu și totuși atât de străin. Văzuse imagini care nu erau totuși imagini, în fața acelor cocioabe din afara orașului și chiar și atunci când fusese cu Beineberg la cofetărie.

Existau, deopotrivă, asemănări și deosebiri de neîmpăcat. Și acest joc, această perspectivă tainică, întru totul personală, îl tulburase.

Iar acum, totul era acaparat de altcineva. Toate se întrupau și deveneau realitate într-o singură ființă umană, care absorbea și întreaga ciudățenie a experienței. Această experiență se desprindea astfel din sfera fanteziei și trecea în viața reală, devenind amenințătoare.

Emoțiile îl obosiseră pe Törless, iar gândurile lui abia de se mai legau, lăbărțat, unele de altele.

În minte îi rămăsese doar atât: că nu trebuie să-l lase pe Basini să-i scape, că acesta era destinat să joace și pentru el un rol important, pe care încă nu-l deslușea cu claritate.

Când se gândea la cuvintele lui Beineberg, dădea din cap cu mirare. Și el…?

Doar nu poate căuta și el același lucru ca mine; și tocmai el a găsit totuși cuvintele potrivite pentru a-l exprima…

Törless mai mult visa decât era în stare să gândească. Nu reușea să mai deosebească propria sa problemă interioară de ideile fantastice ale lui Beineberg. De fapt, nu mai simțea decât un singur lucru, și anume că lațul uriaș se strânge tot mai mult.

Convorbirea se opri aici. Stinseră lumina și se întoarseră tiptil în dormitor.

În zilele următoare nu s-a luat nicio hotărâre. Obligațiile școlare erau numeroase. Reiting evita cu grijă să rămână singur, iar Beineberg ocolea și el orice schimb de păreri.

Astfel, de-a lungul acestor zile, cele întâmplate se săpară, asemenea unui șuvoi oprit din cursul său, și mai adânc în sufletul lui Törless, imprimând gândurilor sale o direcție irevocabilă.

Intenția de a-l îndepărta pe Basini fusese, astfel, abandonată. Pentru prima dată Törless se simțea concentrat în întregime asupra lui însuși și nu era câtuși de puțin în stare să se mai gândească și la altceva. Chiar și Božena îi devenise indiferentă. Din tot ce simțise pentru ea, îi rămăsese doar o amintire stranie, al cărei loc îl luase acum seriozitatea.

Firește că această seriozitate nu părea să fie mai puțin stranie.

Preocupat de gândurile lui, Törless se dusese la plimbare, singur, în parc. Era spre ora prânzului și soarele toamnei târzii așternea amintiri palide peste pajiști și alei. Prea agitat pentru a-și continua plimbarea, ocoli doar clădirea și se trânti, lângă un zid aproape lipsit de ferestre, în iarba pălită și foșnitoare. Deasupra lui se întindea cerul de un albastru stins, suferind, specific toamnei, peste care alergau ghemotoace albe de nori.

Törless stătea întins pe spate și își mijea ochii privind la întâmplare, visător, printre coroanele desfrunzite ale celor doi arbori din fața lui.

Se gândea la Beineberg: cât de ciudat era totuși omul acesta! Cuvintele lui și-ar afla locul printre ruinele unui templu hindus, printre idoli înfricoșători și șerpi cu puteri magice, din adânci ascunzișuri; ce căutau ele aici, la lumina zilei, în școală, în Europa modernă? Și totuși, după ce se lungiseră nesfârșit de mult, ca un drum cu mii de cotituri, fără capăt și fără perspectivă, aceste cuvinte păreau să fi atins, deodată, o țintă palpabilă…

Observă brusc — și avea impresia că aceasta i se întâmplă pentru prima dată — cât de înalt este, de fapt, cerul.

Era aproape înspăimântat. Chiar deasupra lui, printre nori, strălumina o spărtură mică, albastră, nespus de adâncă. I se păru că ar fi trebuit să te poți urca prin ea cu o scară lungă, lungă. Dar cu cât pătrundea mai departe, tot ridicându-și privirea, cu atât fundalul albastru, luminos, se îndepărta mai mult. Și totuși era ca și cum ar trebui să ajungi o dată la el și să-l poți opri cu privirea. Dorința aceasta deveni chinuitor de intensă.

Era ca și cum privirile încordate la maximum ar fi aruncat săgeți printre nori și, țintind oricât de departe, ar fi nimerit totdeauna puțin mai aproape decât trebuia.

La toate astea se gândea acum Törless, străduindu-se să rămână cât mai calm și mai rezonabil. „Firește că nu există niciun capăt”, își spuse el, „merge tot mai departe, mereu mai departe, la infinit”. Își ținea privirile ațintite spre cer și repeta aceste cuvinte, ca și cum ar fi vrut să verifice eficacitatea unei formule magice. Cuvintele nu spuneau însă nimic sau, mai degrabă, spuneau cu totul altceva, ca și cum ar fi vorbit despre același obiect, văzut însă dintr-o altă perspectivă, străină, indiferentă.

„Infinitul!” Törless cunoștea acest cuvânt din orele de matematică și niciodată el nu-i sugerase ceva deosebit. Cuvântul revenea mereu; cineva îl inventase cândva și de atunci era posibil să operezi cu el ca și cum ai fi calculat cu date concrete. El se confunda cu valoarea pe care o reprezenta într-un calcul anume; dincolo de aceasta, Törless nu căutase niciodată nimic.

Iar acum, deodată, îl străfulgera gândul că de acest cuvânt se leagă ceva teribil de neliniștitor. I se părea a fi o noțiune îmblânzită, cu care-și făcuse zilnic midie sale acrobații și care, deodată, se dezlănțuise. Ceva ce depășea rațiunea, o forță sălbatică, distrugătoare, părea să fi mocnit în acest cuvânt, prin strădania unor inventatori oarecare, trezindu-se acum, deodată, și devenind din nou cumplită. Se afla acum aici, în acest cer, deasupra lui, vie, amenințătoare și sarcastică.

Închise în cele din urmă ochii, pentru că acest spectacol îl chinuia nespus de mult.

Puțin mai târziu, când o pală de vânt, foșnind prin ierburile uscate, îl făcu să se trezească, abia își mai simțea trupul, iar dinspre picioare îl învăluia o răcoare plăcută, ținându-l într-o stare de dulce toropeală. Peste spaima lui de mai înainte se lăsase acum ceva blând și ostenit. Tot mai simțea, îndreptată spre el, privirea stăruitoare a cerului imens și tăcut, dar își aminti, acum, cât de des avusese și altă dată o asemenea impresie. Plutind parcă între vis și trezie, evocă toate aceste amintiri și se simți învăluit în mrejele lor.

Era, mai întâi, acea amintire din copilărie, în care arborii stăteau atât de gravi și de tăcuți ca niște oameni aflați sub puterea unei vrăji. Încă de pe atunci trebuie să fi simțit ceea ce se tot repetase mai târziu. Chiar și gândurile acelea, când fusese la Božena, avuseseră ceva din toate astea, ceva deosebit, încărcat de presimțiri, ceva mai

cuprinzător decât gândurile înseși. Și clipa aceea de liniște din grădină, dincolo de ferestrele cofetăriei, înainte de a se fi lăsat vălurile întunecate ale senzualității, fusese și ea la fel. Iar Beineberg și Reiting deveniseră adesea și ei, într-o frântură de gând, străini și ireali; și, în fine, Basini? Gândul la ceea ce se întâmplă cu acesta îl rupsese parcă pe Törless în două. Acest gând era când rezonabil și banal, când investit cu acea liniște străfulgerată de imagini, comună tuturor impresiilor, care se infiltrase încetul cu încetul în conștiința lui Törless, pretinzând acum, deodată, să fie luată drept ceva real, viu: exact cum se întâmplase mai înainte cu imaginea infinitului.

Törless se simți acum împresurat. Asemenea unor forțe îndepărtate și obscure, amenințarea dăinuise fără îndoială dintotdeauna, dar el se retrăsese instinctiv din fața ei, aruncându-i doar uneori câte o privire speriată. Acum însă o întâmplare, un eveniment îi ascuțise atenția, dirijând-o într-acolo, și, ca la un semn, toate acestea îl învăluiră, antrenând o confuzie teribilă, care creștea cu fiecare clipă.

Pe Törless îl cuprinse parcă un fel de nebunie, și anume aceea de a percepe totul — obiectele, întâmplările, oamenii — ca pe ceva ambiguu; ca fiind ceva legat, prin puterea unor inventatori oarecare, de câte un inofensiv cuvânt explicativ, și, totodată, ca pe ceva absolut străin, amenințând în orice clipă să se desprindă de acesta.

Firește, există pentru toate o explicație simplă, naturală, și Törless o cunoștea și el, dar spre mirarea lui, în care se strecura și teama, această explicație părea să nu poată smulge decât învelișul cel mai din afară, fără să dezvăluie miezul pe care Törless, cu o privire devenită aproape nefirească, îl vedea licărind în adânc.

Törless stătea culcat astfel, cu totul învăluit de amintiri, din care răsăreau, ca niște flori necunoscute, gânduri stranii. Clipele acelea pe care nu le uită nimeni, situațiile în care se pierde coerența ce permite ca viața să ni se oglindească, fără lacune, în conștiință, ca și cum ar fi alergat până atunci împreună, în paralel și cu aceeași viteză, se uniră deodată derutant de strâns.

Amintirea tăcerii cumplit de calme și trist decolorate a unor seri alterna nemijlocit cu neliniștea fierbinte, fremătândă, a unei amiezi de vară, care trecuse odată dogoritoare, peste sufletul său, ca alunecătoarea lucire a unui cârd de șopârle.

Apoi își aminti deodată de zâmbetul unui mic prinț, de o privire, o mișcare — atunci când se înstrăinaseră sufletește — prin care ființa aceea se desprinsese deodată — ușor — din toate legăturile pe care Törless le țesuse în jurul lui, intrând pe urmă într-un spațiu necunoscut-concentrat de asemenea în viața unei secunde indescriptibile — care i se deschisese pe neașteptate. Apărură apoi amintiri din pădure, dintre câmpuri. Apoi o imagine învăluită în cere, de-acasă, dintr-o cameră în care se lăsa înserarea, imagine care-l făcuse să-și amintească, mai târziu, de prietenul pierdut. Îi veniră apoi în minte frânturi dintr-un poem…

Și mai există și multe alte lucruri în cazul cărora se poate observa aceeași incompatibilitate între a le simți a le înțelege (Totdeauna se întâmplă însă ca un lucru pe care-l trăim integral și fără a ne pune întrebări, să devină, într-o singură clipă, incomprehensibil și confuz atunci când încercăm să-l încătușăm cu gândurile, centru a ne asigura că ne va aparține mereu. Și toate câte par mărețe și misterioase, atunci când cuvintele noastre încearcă să le cuprindă de la distanță, se simplifică și pierd tot ce era neliniștitor, în momentul când intră în sfera preocupărilor noastre zilnice.

Și iată că astfel, toate aceste amintiri aveau, deodată, o taină comună. Ca și cum s-ar fi legat unele de altele, Törless le avea în fața sa, deslușite, palpabile.

Fuseseră însoțite, la vremea lor, de un sentiment obscur, căruia nu-i prea dăduse atenție.

Tocmai acest sentiment îl preocupa acum. Își aminti cum într-o zi, aflându-se cu tatăl său în fața unui peisaj, strigase dintr-odată: „Cât e de frumos!” simțindu-se apoi jenat de faptul că tatăl său se bucurase. Fiindcă tot atât de bine ar fi putut să spună: „E cumplit de trist. „Ceea ce-l chinuia era un fel de neputință a cuvintelor, conștiința vagă că ele nu erau decât pretexte întâmplătoare pentru a-ți ascunde sentimentele.

Iar astăzi își amintea imaginea, își amintea cuvintele și de asemenea, cu claritate, sentimentul acela de a minți, fără să-și dea seama în ce fel. Mai trecu o dată în revistă totul, fără să găsească însă o explicație izbăvitoare. Surâsul plin de încântare în fața abundenței ideilor, pe care, parcă distrat, îl mai păstra încă pe buze, începu să capete, cu încetul, o abia perceptibilă nuanță dureroasă…

Simțea nevoia să caute fără răgaz o punte, o legătură, o comparație între sine și ceea ce se desfășura, mut, în fața spiritualității sale.

Dar ori de câte ori un gând îi aducea liniștea, se ivea din nou această obiecție incomprehensibilă: „Minți!” Era ca și cum ar fi fost nevoit să facă o neîncetată împărțire, pe care reapariția obstinată a unui rest ar fi împiedicat-o să se încheie vreodată, sau ca și cum și-ar fi rănit degetele febrile, chinuindu-se să desfacă un nod fără de capăt.

În cele din urmă se potoli. Toate se adunară strâns în jurul lui, iar amintirile crescură, nefiresc deformate.

Își îndreptase din nou ochii spre cer, de parcă ar mai fi putut să-i smulgă, din întâmplare, taina, și să afle, grație lui, ceea ce-l descumpănea mereu. Obosi însă și-l copleși sentimentul unei profunde solitudini.

Cerul tăcea. Și Törless simți că, sub această boltă impasibilă și mută, este singur de tot — minusculă fărâmă de viață sub un cadavru uriaș și transparent.

Nu-i mai era însă teamă. Ca o durere veche, cu care te-ai obișnuit, starea aceasta pusese stăpânire și pe ultima părticică din el.

I se păru că lumina devenise lăptoasă și-i licărea o ceață palidă și rece prin fața ochilor.

Încet și cu prudență întoarse capul și privi în jur, să vadă dacă într-adevăr se schimbase chiar totul. Privirea i se opri în treacăt pe zidul cenușiu, fără ferestre, din spatele lui. Acest zid părea să se fi aplecat peste e privindu-l acum în tăcere. Din când în când se lăsa an foșnet din înaltul lui și printre pietre se trezea o ață înfricoșătoare.

Deseori, când Beineberg și Reiting evocau, în ascuns, lumea lor stranie, ascultase și savurase acest foșnet ca pe un ciudat acompaniament muzical al unui spectacol grotesc.

Acum, însăși ziua luminoasă părea să se fi transformat într-un ascunziș de nepătruns, iar liniștea vie învăluia pe Törless din toate părțile…

Era incapabil să-și întoarcă capul. Lângă el, într-un cotlon umed și umbros, potbalul creștea din belșug, întinzându-și frunzele late, în chip de fantastice ascunzători pentru melci și râme.

Törless își auzi bătăile inimii. Apoi apăru din nou sâsâitul acela ușor, șoptit, tot mai pierdut… Și aceste foșnete erau singurele vii într-o lume tăcută, din imensitatea timpului…

A doua zi, Beineberg și Reiting se aflau împreună, când se apropie Törless de ei.

— Am și vorbit cu Reiting — spuse Beineberg — am stabilit totul. Pe tine oricum treburile astea tot nu te prea interesează.

În fața acestei neașteptate schimbări de atitudine, Törless simți că în el se trezește ceva asemănător cu mânia și gelozia — dar tot nu știa dacă trebuie să amintească față de Reiting discuția din timpul nopții.

— Ei, ați fi putut să mă chemați măcar, de vreme ce tot sunt amestecat, ca și voi, în povestea asta, zise.

— Am fi făcut-o, dragă Törless — se grăbi să spună Reiting care, în mod evident, nu voia să provoace de data aceasta dificultăți inutile — dar nu erai de găsit; oricum, noi contam pe consimțământul tău. De altminteri, ce zici de Basini? (Niciun cuvânt de scuză, ca și cum comportarea sa ar fi fost cât se poate de firească.)

— Ce zic eu? Ei bine, este un om josnic, răspunse Törless jenat.

— Nu-i așa? Foarte josnic.

— Dar nici ceea ce faci tu nu-i prea frumos!

— Și Törless zâmbi cam în silă, fiindcă-i era rușine că nu e și mai supărat pe Reiting.

— Eu? Reiting dădu din umeri. Și ce-i cu asta? Trebuie să treci prin orice, iar din moment ce el este atât de prost și de ticălos…

— Ai mai vorbit cu el de-atunci? se amestecă Beineberg.

— Da, a fost aseară la mine și m-a rugat să-i împrumut bani, pentru că are iar datorii și nu poate să le plătească!

— Și i-ai dat?

— Nu, încă nu.

— Foarte bine, zise Beineberg, iată și prilejul pe care-l așteptam pentru a pune mâna pe el. Ai putea să-l chemi undeva pe diseară.

— Unde? În cămăruță?

— Nu cred, pentru că despre ea nu trebuie să știe încă nimic. Dar spune-i să vină în pod, acolo unde ai fost cu el atunci.

— La ce oră?

— Să zicem la… unsprezece.

— Bine. Vrei să te mai plimbi puțin?

— Da. Törless mai are probabil treabă, nu-i așa?

Törless nu mai avea, de fapt, nicio treabă, dar simțea că cei doi aveau o taină comună pe care voiau să — o ascundă. Îl irita stângăcia care-l împiedica să le impună celorlalți prezența sa.

Privi deci cu gelozie în urma lor și își imagină tot felul de lucruri pe care ei le-ar fi putut pune la cale.

În același timp era surprins de candoarea, de farmecul pe care-l avea mersul drept și mlădios al lui ei tine: exact ca și cuvintele sale. Și apoi, prin contrast, încercă să-și imagineze cum trebuie să fi fost el în seara aceea; lăuntrul său, sufletescul. Trebuie să fi fost ca o cădere îndelungă și lentă a doua suflete încleștate, și apoi adâncul, ca într-un imperiu subteran; și între una și alta, o clipă în care zgomotele lumii, sus, foarte sus, se pierdeau treptat, stingându-se apoi.

După o astfel de experiență, poate fi oare cineva am nou vesel și nepăsător? Cu siguranță că nu avea prea mare importanță pentru el. Törless ar fi dorit atât de mult să-l întrebe. Și în loc de aceasta, din cauza unei sfieli puerile, îl lăsase acum în seama acestui păianjen de Beineberg.

La ora unsprezece fără un sfert, Törless văzu că Beineberg și Reiting se strecoară din paturile lor, astfel că-și puse și el hainele.

— Pst! așteaptă puțin! Bate la ochi dacă ieșim toți trei deodată.

Törless se ascunse din nou sub pătură.

Se întâlniră apoi pe culoar și, cu prudența obișnuită, urcară spre pod.

— Unde este Basini? întrebă Törless.

— Vine din partea cealaltă. Reiting i-a dat cheia.

Rămaseră tot timpul în întuneric. Abia sus, în fața ușii mari de fier, Beineberg aprinse mica sa lanternă.

Broasca ușii opunea rezistență. Nefolosită de ani de zile, se înțepenise, nevrând să asculte de cheia falsă. În cele din urmă cedă cu un sunet sec; ușa grea scrâșni pe rugina balamalelor și se deschise șovăitor.

Din pod ieșea un aer cald, stătut, ca acela pe care-l respiri în serele mici.

Beineberg încuie din nou ușa.

Coborâră pe scărița de lemn și se pitiră lângă o grindă uriașă.

Aproape de ei se aflau vase enorme cu apă, având rostul de a fi folosite, în caz de nevoie, la stingerea unui incendiu. Apa din ele nu mai fusese primenită, fără îndoială, de multă vreme, și răspândea un miros dulceag.

Întreaga ambianță era, de altfel, cât se poate de apăsătoare: căldura mare de sub acoperiș, aerul greu și labirintul grinzilor enorme, dintre care unele se pierdeau, spre partea de sus, în întuneric, iar altele se târau pe podea, într-un fel de rețea fantomatică.

Beineberg camuflă lanterna și ei rămaseră, mai multe minute în șir, fără să scoată o vorbă, nemișcați în întuneric.

Deodată, în partea opusă, în beznă, scârțâi ușa. Încet și șovăitor. Era un zgomot care făcea să-ți simți inima bătând până în gât, asemenea primului sunet care vestea apropierea prăzii.

Urmară câțiva pași nesiguri, poticneala unui picior de lemnăria sonoră; apoi o bufnitură surdă, ca aceea a unui trup care cade… Liniște… Apoi, din nou, pași nesiguri… Așteptare… Sunetul abia perceptibil al unui glas omenesc…

— Reiting?

Beineberg scoase atunci camuflajul de pe lanternă, îndreptând puternicul fascicol de lumină spre locul de unde venea glasul.

Se zăriră câteva grinzi enorme, cu umbrele lor intense, iar dincolo de ele nu se vedea decât un con rotitor de praf.

Pașii deveniră însă mai siguri și se apropiară.

Apoi — foarte aproape — piciorul se poticni iar de un lemn și, în clipa următoare apăru, în partea lată a conului de lumină, cenușie din cauza luminației îndoielnice, fața lui Basini.

Basini zâmbea. Suav și dulceag. Un zâmbet încremenit, ca acela al unui portret, detașându-se din cadrul creat de lumină.

Törless ședea lipit de-o grindă și simțea cum i se zbat mușchii ochilor.

Beineberg începu să înșire infamiile lui Basini; uniform, cu glas răgușit. Apoi veni întrebarea:

— Deci nu ți-e rușine deloc?

Apoi o privire pe care Basini i-o aruncă lui Reiting, părând a-i spune: „Ar fi timpul să-mi sari în ajutor”. Și în clipa aceea Reiting îl

lovi cu pumnul în față, astfel că se clătină, se împiedică de o grindă și căzu. Beineberg și Reiting făcură un salt spre el.

Lanterna se răsturnase și lumina ei curgea leneș și fără sens peste podea, la picioarele lui Törless…

După zgomote, Törless își dădu seama că cei doi îi smulg lui Basini hainele, biciuindu-l apoi cu ceva subțire și flexibil. Evident, totul fusese dinainte pregătit. Auzea scâncetele și tânguielile înăbușite ale lui Basini, care nu înceta să ceară iertare; în cele din urmă nu mai auzi decât un geamăt, un fel de urlet înăbușit, vorbele de ocară rostite cu jumătate de glas de Beineberg și respirația înfierbântată, ațâțată, a acestuia.

Nu se mișcase din loc. La început îl încercase, ce-i drept, un fel de plăcere animalică de a sări și el într-acolo și de a lovi, dar sentimentul că ar ajunge prea târziu și că ar fi de prisos îl reținuse. O mână grea se lăsase peste el, paralizându-l.

În aparență indiferent, își ținea ochii fixați pe podea. Nu-și încorda auzul pentru a urmări zgomotele și nu simțea că inima i-ar bate mai repede ca de obicei. Urmărea cu privirea lumina care se revărsa ca o băltoacă la picioarele sale. Licăriră fulgi de praf și o pânză mică și urâtă de păianjen. Ceva mai încolo, lumina se strecura în rosturile grinzilor și se îneca într-o penumbră murdară și prăfoasă.

Törless ar fi stat astfel și o oră, fără să-și dea seama. Nu se gândea la nimic și totuși în lăuntrul lui era pe deplin activ. În acest timp se observa pe sine. Dar în așa fel, de parcă ar fi privit, de fapt, în gol, percepându-se pe sine numai dintr-o parte, ca într-o licărire confuză. Apoi, tot dintr-o parte, din această neclaritate își făcu loc, încet dar tot mai distinct, spre zona luminoasă a conștiinței, o dorință.

În legătură cu aceasta, ceva îl făcu pe Törless să zâmbească. Apoi dorința deveni din nou mai intensă, îl trăgea de pe locul său în genunchi, pe podea, îl îndemna să-și lipească trupul de scânduri; simțea parcă ochii mărindu-i-se, ca aceia ai unui pește, și prin trupul gol bătăile inimii lovind în lemn.

O agitație violentă îl cuprinsese acum într-adevăr pe Törless, astfel că fu nevoit să se țină strâns de grindă, pentru a se apăra de vârtejul care-l trăgea în jos.

Broboane de sudoare îi acopereau fruntea, și se întreba cu teamă ce ar putea să semnifice toate astea.

Smuls din indiferența sa, încercă să distingă ce se întâmplă cu cei trei în întuneric.

Se făcuse liniște în partea aceea; numai Basini își căuta pe dibuite hainele, jeluindu-se încetișor.

Lui Törless jeluirea aceasta îi făcu plăcere. Un fior îi trecu, cu picioare de păianjen parcă, de-a lungul spatelui în sus și în jos; apoi se cuibări între omoplați, trăgându-i cu gheare subțiri, spre spate, pielea de pe craniu. Spre uimirea sa, Törless își dădu seama că se află într-o stare de excitație sexuală. Recapitulă tot ce se întâmplase și, fără să-și amintească clipa exactă în care se produsese această excitație, își dădu seama: ea însoțise și ciudata sa dorință de a se lipi strâns de podea. Îi era rușine de toate astea; fusese însă ca vărsarea unui uriaș val de sânge care-l ameți se.

Beineberg și Reiting se întoarseră pe dibuite și se așezară lângă el. Beineberg privea spre lampă.

În clipa aceea Törless se simți din nou tras spre pământ. Impulsul pornea de la ochi — își dădea seama cum — și de la ochi, ca o rigiditate hipnotică, îi prindea creierul. Era o întrebare, da, o… nu, o disperare… și ceva îi era cunoscut…: zidul, grădina cofetăriei, colibele joase de la marginea drumului, amintirea aceea din copilărie… același lucru! Același! Se uită la Beineberg, gândind: „Oare el nu simte nimic?” Beieberg se aplecă să ridice lampa. Törless îl prinse de braț.

— Nu e ca un ochi? – spuse, arătând spre lumi revărsată pe podea.

— Nu cumva vrei să devii acum poetic?!

— Nu. Dar nu spui chiar tu că ochii sunt de-o nară cu totul aparte? Ei degajă uneori — gândește-te — mai la ideile îndrăgite despre hipnoză — o forță tare nu-și găsește nicidecum locul în ceea ce ni se spune la orele de fizică; e de asemenea sigur că pe-un în il poți cunoaște deseori mai bine după ochi de-l după vorbele sale…

— Ei, și?

— Lumina aceasta este pentru mine ca un ochi, îndreptat spre o lume străină. Am impresia că ar trebui să ghicesc ceva. Dar nu pot. Aș vrea s-o aduc în mine, sorbind-o…

— Ei bine, tu începi totuși să devii poetic.

— Nu, vorbesc serios. Sunt disperat. Privește și tu într-acolo și vei simți același lucru. O nevoie de a te tăvăli în această băltoacă, de a te târî în patru labe până acolo, în colțurile prăfoase, de parcă ai putea să ghicești astfel…

— Dragul meu, astea sunt copilării, mofturi. Te rog încetează acum cu astfel de chestii.

Beineberg se aplecă și mai mult și puse lampa la locul ei. Törless simțea o satisfacție răutăcioasă. Înțelegea că, pentru a înregistra aceste evenimente, dispunea de un simț în plus, pe care colegii săi nu-l aveau.

Aștepta acum reapariția lui Basini și simțea, cu o tainică înfiorare, că pielea capului i se întinde din nou sub ghearele subțiri.

Știa de-acum foarte bine că îi era rezervat ceva; ceva ce-l avertiza mereu, și la răstimpuri tot mai scurte: o senzație care, pentru ceilalți, era incomprehensibilă, având însă, cu certitudine, o mare importanță pentru viața lui.

Numai că nu știa ce sens poate să aibă, în toate astea, această răscolire a simțurilor; își aminti însă că, de fapt, ea apărea întotdeauna când evenimentele începeau să i se pară ciudate numai lui, chinuindu-l pentru că nu le cunoștea cauza.

Își propuse ca, la prima ocazie, să se gândească cu toată seriozitatea la această problemă. Deocamdată se lăsă furat de înfiorarea excitantă care preceda reapariția lui Basini.

Beineberg ridicase lampa și razele ei desenau din nou, în întuneric, un cerc asemănător cu o ramă goală.

Și deodată fața lui Basini intră din nou în ramă: exact ca prima dată; cu același zâmbet încremenit, dulceag; ca și cum între timp nu s-ar fi întâmplat nimic Numai peste buza superioară, peste gură și bărbie, curgerea lentă a picăturilor de sânge desena un drum roșu care se răsucea ca un vierme.

— Așază-te acolo! – și Reiting arătă spre grinda enormă. Basini se supuse. Reiting începu: Credeai probabil că ai și scăpat, nu? Poate credeai că o să te ajut? Ei bine, te-ai înșelat. Prin tot ce ți-am făcut, n-am urmărit decât să văd până unde-ți merge josnicia. Basini schiță un gest de apărare. Reiting era pe punctul de a-l ataca din nou. Basini spuse:

— Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, nu puteam face altfel.

— Taci — strigă Reiting —, ne-am săturat de pretextele tale! Acum știm, o dată pentru totdeauna, cu cine avem de-a face și ne vom orienta în consecință…

Pentru scurt timp se lăsă tăcerea. Apoi Törless spuse deodată, încet, aproape amabil:

— Hai, spune: „Sunt un hoț”.

Basini făcu ochii mari, aproape speriați; Beineberg râdea aprobativ.

Basini rămase însă mut. Beineberg îl lovi atunci puternic în coaste și țipă la el:

— N-auzi? Spune că ești un hoț! Ai s-o spui imediat!

Pentru un timp scurt, aproape imposibil de măsurat, se lăsă din nou tăcerea; apoi Basini spuse cu glas scăzut, dintr-o suflare și pe un ton cât mai neutru:

— Sunt un hoț.

Beineberg și Reiting râdeau satisfăcuți, uitându-se sore Törless:

— Ai avut o idee grozavă, micuțule!

Apoi se-ntoarseră spre Basini:

— Și acum vei spune imediat: „Sunt o bestie, o besie prefăcută, bestia *voastră* prefăcută și scârboasă!”

Și Basini spuse totul, dintr-o suflare și cu ochii închiși.

Törless se retrăsese însă din nou în întuneric, îi era greață de întreaga scenă și-i era rușine că-și lăsase ideea pradă celorlalți.

În timpul orei de matematică, lui Törless îi venise deodată o idee.

De-a lungul ultimelor zile urmărise toate lecțiile cu un interes deosebit, pentru că se gândea: „Dacă toate astea înseamnă într-adevăr o pregătire pentru viață, după cum ni se spune, atunci trebuie să găsesc aici și vreo aluzie la ceea ce mă preocupă pe mine”.

Se gândise chiar la matematică, din cauza acelor reflecții ale sale asupra infinitului.

Și într-adevăr, în timpul lecției îl străfulgerase, fierbinte, un gând. Imediat după terminarea orei, se așeză lângă Beineberg, singurul cu care putea vorbi despre astfel de lucruri.

— Spune, ai înțeles adineauri totul?

— Ce anume?

— Povestea cu numerele imaginare.

— Da. Nu e chiar atât de greu. Trebuie să reții doar că unitatea de calcul este rădăcina pătrată din minus unu.

— Tocmai asta e! Rădăcina aceasta nici nu există. Orice număr, fie că e pozitiv sau negativ, dă, ridicat la pătrat, un rezultat pozitiv. De aceea nici nu poate exista un număr real care să fie rădăcina pătrată a unei cantități negative.

— De acord. Dar de ce n-am încerca să recurgem și în cazul unui număr negativ la operația de extragere a rădăcinii pătrate? Bineînțeles că în felul acesta nu se poate obține nicio valoare reală și tocmai de aceea rezultatul este numit imaginar. E ca și când ai spune: aici a stat totdeauna cineva, să-i pregătim deci și astăzi un scaun; și chiar dacă ar fi murit între timp, procedăm ca și cum ar urma să vină.

— Dar cum poți s-o faci când știi cu certitudine, cu precizie matematică, că e imposibil?

— Procedezi ca și cum n-ar fi imposibil și ajungi poate la un rezultat oarecare. La urma urmei, nu-i tot așa și cu numerele iraționale? O împărțire care nu se termină niciodată, o fracție a cărei valoare nu putea fi obținută niciodată, oricât ai calcula? Și ce poți să înțelegi dacă se spune că liniile paralele s-ar întretăia la infinit? Cred că dacă ai fi din cale-afară de scrupulos, matematica n-ar mai exista.

— Aici ai dreptate. Când privești lucrurile în felul acesta, e destul de ciudat. Ciudățenia constă însă tocmai în faptul că poți calcula totuși de-adevăratelea cu astfel de valori imaginare sau într-un fel sau altul imposibile, ajungând în final la un rezultat tangibil!

— Ei bine, în acest scop, factorii imaginari trebuie să se anuleze reciproc în cursul calculului.

— Da, da; tot ce spui tu știu și eu. Dar nu rămâne totuși ceva foarte ciudat în toată povestea asta? Oare cum să exprim acest lucru? Ia gândește-te o dată la toate astea în felul următor: într-un astfel de calcul există la început cifre cât se poate de solide, care pot reprezenta metri sau greutăți, sau orice alt lucru concret, și care sunt măcar cifre reale. La sfârșitul calculului se află tot astfel de cifre. Dar aceste cifre — de la început și de la sfârșit — sunt legate între ele prin ceva ce nici nu există. Nu ceaun pod din care nu există decât stâlpii de la cele două capete și peste care poți trece totuși, ca și cum podul ar fi întreg? Pentru mine, un astfel de calcul are ceva

ameţitor; ca şi cum te-ar duce o bucată de drum cine ştie unde. Cu adevărat stranie mi se pare însă forţa care îi este proprie unui astfel de calcul şi care te ţine atât de strâns, încât sfârşeşti prin a ajunge totuşi cu bine la malul celălalt.

Beineberg râânji:

— Ai început să vorbeşti aproape ca popa ăsta al nostru: „… Tu vezi un măr — astea sunt undele de lumină şi ochiul şi aşa mai departe — şi întinzi mâna pentru a-l fura — muşchii şi nervii o pun în mişcare. Dar între cele două se află ceva ce face să reiasă unele din altele, iar acesta este sufletul nemuritor, care a păcătuit…; da, da, niciuna din faptele voastre nu poate fi explicată fără de sufletul acesta, care cântă pe fiecare din voi ca pe clapele unui pian. – şi el imită tonul cu care catihetul obişnuia să comenteze această veche parabolă. De altfel, toată istoria asta nu mă prea interesează.

— Mă gândeam că tocmai pe tine ar trebui să te intereseze. Eu, cel puţin, m-am gândit imediat la tine, pentru că acest lucru — dacă este într-adevăr atât de inexplicabil — ar fi aproape o confirmare a credinţei tale.

— De ce n-ar fi inexplicabil? Consider că este foarte posibil ca în acest punct creatorii matematicii să se fi împiedicat de propriile lor picioare. De ce, oare, toate câte se află dincolo de raţiunea noastră nu şi-ar fi permis să-i joace tocmai raţiunii o astfel de festă? Dar nu-mi mai bat capul cu astfel de lucruri, pentru că ele tot nu duc la nimic.

În aceeaşi zi, Törless îi ceru profesorului de matematică permisiunea de a-i face o vizită, pentru a-i cere lămuriri cu privire la unele chestiuni din ultima lecţie.

A doua zi, în timpul pauzei de amiază, urcă scara care ducea spre mica locuinţă a profesorului.

Avea acum un cu totul alt respect faţă de matematică, pentru că, dintr-o lecţie seacă, ea devenise pentru el, pe neaşteptate, ceva cât se poate de viu. Şi pornind de la acest respect, simţea un fel de invidie faţă de profesor, căruia toate aceste relaţii îi erau desigur familiare şi care purta cunoaşterea lor mereu cu sine, ca pe o cheie a unei grădini inaccesibile. În afară de asta, Törless era mânat şi de curiozitate, o curiozitate, ce-i drept, cam sfioasă. Nu fusese niciodată în camera unui bărbat tânăr şi-i dădea ghes dorinţa de a afla cum

arată — măcar în măsura în care ți-o permit lucrurile din jur — viața unui astfel de om, științor și totuși ponderat.

De obicei, față de profesorii săi erau timid și rezervat și credea că, din cauza aceasta, nu se bucura din partea lor de o apreciere deosebită. Rugămintea sa îi păru de aceea, acum când se oprise emoționat în fața ușii, ca o cutezanță care avea mai puțin în vedere obținerea unei lămurir — căci în sinea lui se și îndoia că ar putea s-o obțină — cât, mai degrabă, posibilitatea de a arunca o privire oarecum dincolo de profesor, în concubinajul zilnic al acestuia cu matematica.

Fu condus în camera de lucru. Era o încăpere alungită, cu o singură fereastră; în apropierea acesteia se afla un birou plin de pete de cerneală, iar lângă perete era o canapea împodobită cu ciucuri și îmbrăcată cu o stofă ripsată, aspră, de culoare verde. Deasupra canapelei erau atârnate o șapcă studențească decolorată și numeroase fotografii mici, maronii, voalate, din vremea universității. Pe masa ovală, cu picioarele în X, ale cărei ornamente ar fi trebuit să fie grațioase, dar nu lăsau decât impresia unui inadecvat rafinament, se aflau o pipă și foi de tutun tăiate în fâșii groase. În toată camera stăruia, de aceea, un miros de tutun prost.

Törless de-abia înregistrase aceste impresii, constatând că ele îi produc o senzație neplăcută, ca atingerea unui lucru scârbos, când intră profesorul.

Era un bărbat tânăr, de cel mult treizeci de ani, blond, nervos, matematician capabil, care prezentase deja, la Academie, câteva lucrări importante.

Se așeză imediat la birou, scotoci puțin prin hârtii (Törless avu mai târziu impresia că, pur și simplu, se adăpostise acolo), își șterse *pince-nez-ul* cu batista, își încrucișă picioarele și îl privi pe Törless, așteptând.

Acesta începuse acum să-l cerceteze și el cu privirea. Observă o pereche de ciorapi groși din lână albă și, peste ei, șireturile indispensabililor, înnegrite de la crema de ghete.

În schimb batista ieșea albă și brodată din buzunarul hainei, iar cravata, deși cusută, era bălțată splendid, ca paleta unui pictor.

Törless simți că, fără să vrea, aceste observații mărunte îl îndepărtează și mai mult; aproape că nici nu mai putea spera ca

omul acesta să se afle în posesia unor cunoștințe importante, fiindcă nici persoana lui și nici ambianta nu ofereau vreun semn, oricât de vag, în acest sens. În sinea lui, își imaginase camera unui matematician cu totul altfel, purtând adică o amprentă oarecare a gândurilor extraordinare care se nășteau în ea. Banalitatea îl rănea; o transferă asupra matematicii, iar respectul său începu să cedeze în fața unei repulsii bazate pe neîncredere.

Deoarece și profesorul începuse să se miște acum, nerăbdător, pe scaunul lui, neștiind cum să interpreteze tăcerea îndelungată și privirile iscoditoare, între cei doi se instală, chiar din clipa aceea, o stare de confuzie.

— Ei bine, vom… doriți… sunt gata, cu plăcere, să vă dau lămuriri — începu profesorul.

Törless își formulă obiecțiile și se strădui să explice importanța pe care acestea o aveau pentru el. Avea însă senzația că este nevoit să răzbată printr-o ceață groasă, tulbure, și cuvintele sale cele mai convingătoare i se opreau undeva în gât.

Profesorul zâmbi, tuși mai întâi ușor și spuse: „Îmi dai voie”; apoi își aprinse o țigară, trăgând cu grabă din ea; foița (detalii pe care Törless le observa între timp, găsindu-le ordinare) devenea unsuroasă și se îndoia de fiecare dată sfârâind. Profesorul își scoase *pince-nez-ul,* îl puse din nou, dădu din cap… în fine, nu-l lăsă pe Törless nici măcar să termine.

— Mă bucură, da, dragul meu Törless, mă bucură într-adevăr foarte mult — îl întrerupse el — îndoielile dumitale sunt o dovadă de seriozitate, o dovadă că ai o gândire proprie, că… hm… dar nu e deloc ușor să ți se dea explicația dorită… Nu trebuie să mă înțelegi greșit. Vezi, dumneata vorbeai despre intervenția unor factori transcendenți, hm, da… transcendenți li se spune, factori… Desigur, nu-ți cunosc sentimentele referitoare la această problemă; ceea ce scapă simțurilor și se află dincolo de limitele severe ale rațiunii este un lucru cu totul aparte. Eu, de fapt, nu prea sunt în măsură să intervin în acest domeniu, el nu ține de disciplina mea; poți gândi și într-un fel și într-altul în această privință și n-aș dori nicidecum să intru cu cineva în polemică. „În ce privește însă matematica — și zicând aceasta sublinie cuvântul matematică în așa fel, de parcă ar fi vrut să închidă o dată pentru totdeauna o ușă fatală — în ce privește

deci matematica, e indiscutabil că și în cadrul ei există o relație naturală și de factură pur matematică. Numai că, pentru a proceda strict științific, ar trebui să discut niște ipoteze pe care cu greu le-ai putea înțelege și de altfel, nici nu avem timp pentru așa ceva. Știi dumneata, eu recunosc cu plăcere că, de pildă, aceste valori numerice imaginare — ha, ha — reprezintă pentru un tânăr student o chestiune dificilă. Trebuie să te mulțumești cu ideea că astfel de concepte sunt inerente în gândirea matematică. Gândește-te numai: pe treapta elementară a învățământului, pe care te mai afli încă, e foarte greu să dai o explicație exactă multora din lucrurile pe care trebuie să le iei în discuție. Din fericire, foarte puțini sesizează însă acest lucru. Dar dacă vine cineva, ca dumneata astăzi — și desigur, cum ți-am mai spus, lucrul acesta m-a bucurat foarte mult — pentru a discuta, nu-i poți spune decât atât: dragă prietene, deocamdată trebuie doar să crezi; în momentul când vei ști de zece ori mai multă matematică decât acum, vei înțelege; deocamdată însă, trebuie să crezi. Nu se poate altfel, dragă Törless, matematica este o lume în sine și trebuie să fi trăit multă vreme în ea pentru a înțelege tot ce se leagă în mod necesar de ea.

Când profesorul tăcu, Törless se simți ușurat. Din momentul în care auzise închizându-se ușa, avea impresia că vorbele se îndepărtează tot mai mult și mai mult… spre partea cealaltă, indiferentă, unde se află toate explicațiile exacte, dar totuși lipsite de importanță.

Buimăcit de torentul de vorbe și de eșecul său, nu înțelese însă imediat că trebuie să plece.

Pentru a pune capăt discuției, profesorul căută atunci un ultim argument, convingător.

Pe o măsuță se afla un volum de Kant, carte lăsată la vedere pentru a face impresie. Profesorul C luă și i-o arătă lui Törless:

— Iată cartea aceasta, e de filosofie, tratează despre rațiunile care determină acțiunile noastre. Presupunând că ai putea pătrunde în profunzimile e te-ai lovi și aici de tot felul de imperative ale gândirii, de axiome care determină totul fără ca ele însele să poată fi desigur înțelese. E foarte asemănător cu ceea ce se întâmplă în matematică. Și totuși acționăm mereu potrivit acestor axiome. Iată deci și dovada importanței lor. Dar — spuse, zâmbind, în momentul când văzu că

Törless deschide cartea și o răsfoiește — lasă toate astea pe mai târziu. Voiam doar să-ți dau un exemplu de care să-ți poți aminti altă dată; deocamdată ar fi încă prea complicat pentru dumneata.

Tot restul zilei, Törless s-a aflat într-o stare de agitație.

Faptul că-l ținuse în mână pe Kant, această împrejurare cu totul întâmplătoare căreia îi acordase, pentru moment, puțină atenție, trezea acum în el un ecou puternic. Numele lui Kant îi era firește cunoscut, din auzite, și avea pentru el valoarea pe care o are, în general, în mediile celor care se ocupă numai tangențial de științele spiritului și anume acela de ultim cuvânt în filosofie. Și acest prestigiu fusese chiar un motiv pentru care Törless se ocupase până atunci atât de puțin de cărți serioase. Oamenii foarte tineri, după ce se încheie perioada în care doresc să devină birjari, grădinari sau cofetari, obișnuiesc să-și fixeze, în imaginație, domeniul afirmării cu precădere în acel loc, în care ambiției lor de a realiza lucruri extraordinare par să i se ofere cele mai mari posibilități. Dacă spun că vor să devină medici, înseamnă că au văzut cu siguranță cândva, undeva, o sal de așteptare frumoasă și plină sau o vitrină cu — udate instrumente chirurgicale, sau ceva asemănător; dacă vorbesc despre o carieră diplomatică, se dese la strălucirea și distincția unor saloane internaționale: pe scurt, își aleg profesia după mediul în care le-ar plăcea cel mai mult să se vadă și în funcție de rolul care-i avantajează cel mai mult.

În prezența lui Törless, numele lui Kant nu fusese rostit niciodată altfel decât întâmplător și cu o mină de parcă ar fi fost vorba de un sfânt redutabil. Și Törless nici nu putea ajunge la altă concluzie decât aceea că problemele filosofiei ar fi soluționate o dată pentru totdeauna de Kant și că filosofia ar fi rămas, de atunci, o ocupație lipsită de sens; la fel cum credea că, după Schiller și Goethe, n-ar mai avea rost să scrii versuri.

Acasă, cărțile acestea stăteau în dulapul cu geamuri verzi din camera de lucru a tatălui său, iar Törless știa că nu era deschis decât pentru a fi arătate unor oaspeți. Era ca sanctuarul unei zeități de care nu te apropii cu plăcere și pe care o venerezi numai fiindcă ești bucuros că, datorită existenței sale, ești scutit să mai porți grija anumitor lucruri.

Acest fals contact cu filosofia și literatura exercitase, mai târziu, o influență nefastă asupra evoluției lui Törless, influență căreia îi datorase destule ceasuri de tristețe. Pentru că ambiția sa era deturnată astfel de la obiectivele ei reale, în timp ce el, lipsit de propriul său țel, sub înrâurirea brutală și rezolută a camarazilor, încerca să-și găsească un altul, nou. Înclinațiile sale nu reapăreau decât întâmplător și timid, lăsând în urma lor, de fiecare dată, doar sentimentul de a fi săvârșit ceva inutil și ridicol. Aceste înclinații erau însă atât de puternice, încât nu reușea să se debaraseze total de ele, iar hărțuiala aceasta continuă răpea ființei sale posibilitatea de a se contura ferm și de a se ține tare.

Începând cu ziua de astăzi, această relație părea să fi intrat însă într-o fază nouă, gândurile pentru care căutase astăzi, zadarnic, o explicație nu mai erau înlănțuiri aeriene ale jocului imaginației ci, mai degrabă, îl răscoleau, îl captivau și îl făceau să simtă cu toată ființa că dincolo de ele palpită o frântură din propria sa viață. Pentru Törless, acesta era un lucru cu totul nou. Schimbarea se produsese probabil treptat, în toată liniștea, sub presiunea influențelor din ultima vreme, cerându-și acum, deodată, imperios, drepturile. Se simțea ca o mamă care percepe pentru prima oară mișcările impetuoase ale copilului pe care-l poartă în pântece. 4

După-amiaza a fost minunat de bogată în plăceri.

Törless scoase din cufărul său toate încercările lui poetice pe care le păstrase acolo. Se așeză cu ele lângă sobă și rămase singur-singurel, ascuns după paravanul enorm. Răsfoi un caiet după altul, le rupse pe rând, încet de tot, în bucățele pe care le aruncă apoi în foc, una câte una, gustând de fiecare dată gingașa emoție a despărțirii.

Voia să se debaraseze în felul acesta de toate vechile sale bagaje, de parcă ar fi fost vorba ca, de acum înainte — neîmpovărat de nimic — să-și îndrepte întreaga atenție numai spre pașii care urmau să-l ducă mai departe.

În cele din urmă se ridică și se duse la ceilalți. Simțea că timpul privirilor tematoare, aruncate dintr-o parte, trecuse. Ceea ce făcuse era, la drept vorbind, un gest pur instinctiv; nimic — în afară de simpla existență a acelui impuls — nu-i dădea certitudinea ta va deveni într-adevăr, de acum înainte, o ființă nouă. „Mâine” — își

spuse — „mâine voi verifica torul cu grijă și mă voi lămuri”. Se plimbă prin sală, printre bănci, uitându-se la caietele deschise, la degetele care, scriind, alergau dintr-o parte în alta pe albul strident, trăgând fiecare după sine umbra sa mică și brună; se uita la toate acestea ca unul care s-a trezit brusc din somn și în ochii căruia totul pare să aibă înțelesuri grave.

Nu mai departe decât ziua următoare îi aduse o decepție serioasă. Törless își cumpărase chiar de dimineață o ediție de buzunar a cărții pe care o văzuse la profesorul său și se folosi de prima recreație pentru a începe s-o citească. Dar din cauza numeroaselor paranteze și note de subsol nu înțelegea niciun cuvânt, iar când urmărea frazele cu privirea, conștiincios, avea impresia că o mână bătrână și osoasă îi deșurubează creierul.

Când, după vreo jumătate de oră, întrerupse epuizat lectura, nu se afla decât la pagina a doua, iar fruntea îi era brobonită de sudoare.

Apoi strânse însă din dinți și mai citi, până la sfârșitul recreației, o pagină.

Seara nici nu se mai putu atinge de carte. Teamă? Dezgust? Nici el nu știa prea bine. Cu arzătoare claritate îl chinuia un singur lucru, și anume că profesorul, acest om cu înfățișare atât de banală, avea cartea la îndemână, în cameră, de parcă ea ar fi constituit pentru el un divertisment zilnic.

În această stare de spirit îl găsi Beineberg.

— Ei, Törless, cum a fost ieri la profesor?

Ședeau singuri în nișa unei ferestre și trăseseră în fața lor cuierul lat, de care erau atârnate multe mantale, astfel încât dinspre sala de clasă nu pătrundea până la ei decât un zumzet, când mai puternic, când mai pierdut, și răsfrângerea luminii lămpilor din tavan. Törless se juca distrat cu una din mantalele din fața sa.

— Ce-i cu tine, dormi? Doar ți-o fi răspuns ceva!? De altfel pot să-mi imaginez, s-o fi aflat în mare încurcătură, nu-i așa?

— De ce?

— Păi, cred că nu se aștepta la o astfel de întrebare neghioabă.

— Întrebarea nu e neghioabă deloc; ea mă mai urmărește și acum.

— Ei, nici eu n-am vrut să spun chiar așa ceva; numai că pentru el o fi fost stupidă. Ăștia învață toate ale lor pe de rost, cum își învață

popa catehismul, și dacă-i întrebi câte ceva ce nu ține de domeniul lor, se află totdeauna în încurcătură.

— Ah, el nu era încurcat din cauza răspunsului. Nici măcar nu m-a lăsat să vorbesc până la capăt, de repede ce a prins despre ce este vorba.

— Și cum a explicat toată povestea asta?

— De fapt n-a explicat-o defel. Mi-a spus că, deocamdată, eu încă n-aș putea pricepe, că ar fi niște axiome al căror sens nu se dezvăluie decât celui care s-a ocupat mai îndeaproape de aceste chestiuni.

— Tocmai asta-i șarlatania! Unui om care nu este decât rezonabil, nu sunt în stare să-i debiteze toate poveștile lor. Acest lucru este posibil numai după ce, timp de zece ani, l-au tot dresat. Fiindcă în acest răstimp a calculat de mii de ori cu aceste elemente și a înălțat construcții uriașe, corecte până la cel mai mic amănunt; el crede pur și simplu în toate astea, așa cum crede catolicul în revelație: ea a fost totdeauna atât de bine dovedită… Mai e oare o artă să-l convingi pe un astfel de om? Dimpotrivă, nimeni n-ar fi în stare să-l facă să înțeleagă că, deși edificiul său există ca întreg, fiecare piatră, luată în parte, se preface în praf și pulbere în momentul când vrei s-o apuci.

Exagerările lui Beineberg îi făcură lui Törless o impresie proastă.

— Lucrurile n-or fi chiar atât de grave cum le prezinți tu. N-am pus niciodată la îndoială faptul că matematica are dreptate — la urma urmelor, succesul ei ne-o dovedește — dar mi s-a părut ciudat că ea alunecă uneori spre irațional; și, oricum, s-ar putea să fie vorba doar de o aparență.

— Ei bine, așteaptă deci zece ani, și poate că atunci mintea ta va fi pregătită cum trebuie… Și eu am meditat însă la toate astea, de atunci de când am discutat ultima dată și sunt absolut convins că problema are o chichiță. De altminteri, ai și vorbit atunci cu totul altfel decât astăzi.

— O, nu. Mai am și azi îndoieli, numai că nu vreau să exagerez ca tine. *Stranii* mi se par și mie toate astea. Ideea iraționalului, a imaginarului, a liniilor care sunt paralele și se întretaie la infinit — deci totuși undeva — mă irită. Când mă gândesc la asta, sunt amețit, buimăcit.

— Törless se aplecă în față, intrând cu totul în umbră, și, în timp ce vorbea, glasul i se voala ușor. Înainte, totul era atât de limpede și perfect ordonat în mintea mea; acum însă, gândurile mele îmi apar ca niște nori, iar când ajung în punctele respective, se deschide parcă o breșă între ei, prin care întrezărești un spațiu nemărginit, indefinibil. Matematica o fi având desigur dreptate; dar ce se întâmplă cu capul meu și ce se întâmplă cu toți ceilalți? Oare nu simt nimic? Cum se reflectă în ei asta? Sau nu se reflectă deloc?

— Cred că ai putut s-o vezi la profesorul tău. Tu, când îți trece așa ceva prin minte, te uiți imediat în jur și te întrebi: oare ce concordanță este între asta și tot restul din mine? *Ei* însă și-au sfredelit prin creier un drum format dintr-o mie de labirinturi, și privesc în urmă numai până la ultima cotitură, ca să vadă dacă mai ține firul pe care-l tot torc. De aceea îi pui în încurcătură cu felul tău de a întreba. Niciunul din ei nu-și mai regăsește calea de-ntoarcere. Și, de altfel, cum poți să spui că exagerez? Acești oameni maturi și foarte deștepți s-au prins cu totul într-o plasă în care un ochi îl susține pe celălalt, astfel încât întregul are — te și miri cum — o înfățișare naturală; nimeni nu știe însă unde se află primul ochi, cel care susține tot restul. Noi doi n-am vorbit încă niciodată atât de serios despre asta; de fapt nici nu se prea pălăvrăgește despre astfel de lucruri, dar poți să vezi acum cu ce opinii șubrede despre lume se mulțumesc oamenii. Ele nu sunt decât amăgire, înșelăciune, imbecilitate! Anemie! Pentru că creierul lor nu reușește decât să nască o explicație de ordin științific, dar în afara lui, această explicație îngheață, înțelegi? Ha-ha! Toate aceste vârfuri, aceste culmi, despre care profesorii ne spun că ar fi atât de înalte încât nu le putem atinge încă, sunt moarte — înghețate — înțelegi? În toate direcțiile vezi ridicându-se aceste admirate vârfuri de gheață, dar nimeni nu știe ce să facă cu ele — atât sunt de lipsite de viață!

Törless se aplecase din nou, de mai multă vreme, spre spate. Suflarea fierbinte a lui Beineberg se înfunda în mantale și încălzea colțul unde stăteau. Și, ca totdeauna când era agitat, Beineberg îi produse lui Törless o impresie penibilă. Mai ales acum, and se-mpingea în față, atât de aproape încât ochii lui rămâneau nemișcați dinaintea lui Törless, ca două pietre verzui, în timp ce mâinile, cu o

agilitate ciudat de urâtă, zvâcneau încoace și încolo prin semiîntuneric.

— Toate afirmațiile lor sunt îndoielnice. Totul decurge după legi naturale, spun ei; când cade o piatră, acționează legea gravitației; de ce n-ar acționa însă voința divină și de ce oare acela care îi este plăcut Domnului n-ar fi scutit măcar să-mpărtășească destinul pietrei? Dar de ce-ți povestesc eu toate astea?! Oricum, mereu vei face totul pe jumătate! Te mulțumești să descoperi câte o ciudățenie, să dai puțin din cap, să te înspăimânți puțin; dincolo de-atâta însă nu îndrăznești să treci. În fond, nu eu sunt cel care pierde.

— Nu cumva eu sunt acela? Nici afirmațiile tale nu sunt totuși chiar atât de certe.

— Cum poți să spui așa ceva? Ele sunt, fără doar și poate, singurul lucru cert. Ai să te lămurești tu, dragul meu Törless; aș fi chiar gata să pun pariu că într-o bună zi toate astea o să te intereseze al dracului de mult. De pildă, dacă se-ntâmplă cu Basini așa cum eu…

— Lasă asta, te rog — îl întrerupse Törless — n-aș vrea să amestecăm tocmai acum lucrurile.

— Oh, și de ce nu?

— Uite-așa. Pentru că nu vreau. Mi-e neplăcut. Basini și chestiunile astea sunt pentru mine două lucruri diferite; și nu obișnuiesc să pun două lucruri diferite în aceeași oală.

În fața acestei neobișnuite fermități, ba chiar grosolănii, a colegului său mai tânăr, lui Beineberg i se schimonosi gura de ciudă. Törless simțea însă că simpla menționare a numelui lui Basini îi subminase întreaga siguranță și, pentru a nu se trăda, începu, la rândul său, să se-nfierbânte:

— Susții, de altfel, o seamă de lucruri cu o siguranță de-a dreptul nebunească Nu crezi că s-ar putea ca și teoriile tale să fie clădite pe nisip, la fel ca celelalte? Ele sunt labirinturi și mai întortocheate și presupun, ca să le accepți, mult mai multă bunăvoință.

Lucru curios, Beineberg nu se supără deloc; se mulțumi să zâmbească — puțin cam crispat, e drept, iar ochii îi scăpărară mai neliniștiți — și repetă întruna:

— Ai să vezi tu, ai să vezi tu…

— Ce-am să văd? Și, din partea mea, n-am decât să văd, dar prea puțin mă interesează, Beineberg! Tu nu mă înțelegi. Nici măcar nu știi ce mă interesează. Când mă preocupă matematica și când… – se răzgândi însă repede și nu spuse nimic despre Basini — când mă preocupă matematica, eu caut dincolo de ea cu totul altceva decât tine, nimic supranatural, ci tocmai ceea ce este firesc caut eu, înțelegi? Nu caut nimic în afara mea; în mine caut ceva, în mine! Ceva firesc! Ceva ce nu pot totuși să-nțeleg! Tu simți însă acest lucru tot atât de puțin ca și profesorul de matematică… ah, lasă-mă odată-n pace cu speculațiile tale!

Când se ridică, Törless tremura de enervare.

Iar Beineberg repeta întruna:

— Ei bine, o să vedem, o să vedem…

Seara, în pat, Törless nu reuși să adoarmă. Sferturile de oră se furișau tiptil pe lângă culcușul său, ca surorile de spital; picioarele îi erau reci ca gheața, iar pătura îl apăsa, în loc să-l încălzească.

În dormitor nu se auzea decât respirația calmă, regulată, a elevilor, pe care îi doborâse, după orele de clasă, de gimnastică și de alergare în aer liber, un somn sănătos, de jivină.

Törless asculta respirația celor care dormeau. Era acolo respirația lui Beineberg, cea a lui Reiting, cea a lui Basini; dar care din ele? Nu reușea să le distingă. Făceau însă parte din numeroasele respirații la fel de regulate, la fel de liniștite, la fel de încrezătoare, care funcționau asemenea unui mecanism.

Una dintre perdelele din pânză de in nu fusese lăsată decât pe jumătate; pe sub ea intrau luminile nopții, desenând un pătrat gălbui, imobil, pe pardoseală. Șnurul se agățase undeva sus, sau ieșise din lăcașul lui și atârna în încolăciri urâte; umbra lui se târa prin pătratul de lumină ca un vierme.

Toate erau de o urâțenie înfricoșătoare, grotescă.

Törless încercă să se gândească la ceva plăcut. Îi veni în minte Beineberg. Nu-l întrecuse el astăzi pe acesta? Nu dăduse oare un brânci superiorității lui? Nu reușise astăzi, pentru prima dată, să-și păstreze intactă individualitatea în înfruntarea cu celălalt? Să o scoată în așa fel în evidență, încât celălalt să simtă cât de nemăsurat de mult se deosebesc sensibilitățile lor, ca finețe,

determinând și o diferențiere netă între concepții. A mai știut ce să răspundă? Da sau nu?…

Dar acest „da sau nu?” se umfla în capul lui ca un clăbuc și plesnea: „da sau nu?… da sau nu?…” — se umfla iarăși și iarăși, într-un ritm egal, ca rostogolirea roților unui tren, ca balansul florilor pe tije prea lungi, ca bătaia unui ciocan pe care o auzi prin pereții subțiri ai unei case tăcute… Acest „da sau nu?” obsedant și mulțumit de sine îl scârbea pe Törless. Bucuria sa era neautentică, ridicolă în țopăielile ei.

Apoi, când tresări brusc, i se păru că propriul său cap se tot leagănă, se rostogolește pe umeri sau bate cadența…

În cele din urmă, în Törless se așternu liniștea. Dinaintea ochilor săi nu se mai afla decât o suprafață mare, neagră, care se întindea în jur, în cercuri tot mai ample.

Apărură deodată… de departe, dinspre margine… două figurine mărunte, nesigure pe picioare și traversară masa. Erau, evident, părinții lui. Atât de mici însă, încât nu reușea să simtă nimic pentru ei.

Dispărură din nou, de partea cealaltă.

Apoi veniră alte două; dar iată că cineva trecu în goană prin spatele lor, cu pași de două ori mai lungi decât propriul său trup, scufundându-se brusc dincolo de marginea mesei; nu fusese cumva Beineberg?

— Și acum cei doi: unul dintre ei nu era oare profesorul de matematică? Törless îl recunoscu după batistuța care-i ieșea, cochetă, din buzunarul hainei. Dar celălalt? Acela care ținea sub braț o carte foarte, foarte groasă, aproape tot pe-atât de înaltă cât el și care abia reușea să se urnească sub povara ei?… La fiecare pas se opreau și puneau cartea jos, iar Törless auzi glasul pițigăiat al profesorului său: „Dacă e într-adevăr așa, găsim la pagina doisprezece ceea ce ne trebuie, pagina doisprezece ne trimite mai departe la pagina cincizeci și doi, dar atunci e valabilă și observația de la pagina treizeci și unu, iar dacă admitem această ipoteză… Stăteau aplecați deasupra cărții și umblau cu mâinile prin ea de-i zburau foile. După o vreme se ridicară, și celălalt mângâie de vreo cinci-șase ori obrajii profesorului. Apoi mai înaintară câțiva pași și Törless auzi din nou glasul, exact la fel ca atunci când, în orele de

matematică, înșira ca pe o tenie argumentele. Și asta, până când celălalt îl mângâie din nou pe profesor.

Celălalt…? Törless se încruntă pentru a vedea mai bine. Nu purta oare o perucă cu coadă? Și o îmbrăcăminte cam demodată? Chiar foarte demodată? Până și pantaloni scurți, de mătase, până la genunchi. Nu era oare…? Oh! Și Törless se trezi țipând Kant!

În clipa următoare zâmbi; era liniște în jur, respirația celor care dormeau devenise mai ușoară. Dormise și el. Deocamdată patul lui se încălzise. Se întinse cu plăcere sub pătură.

— L-am visat deci pe Kant — își spuse —, dar de ce n-a durat mai mult? Poate că tot mi-ar fi destăinuit ceva. Își aminti cum, o dată, nepregătit la istorie, avusese toată noaptea vise atât de animate, cu personajele și evenimentele respective, încât a doua zi reușise să povestească despre ele, de parc-ar fi luat parte la ele, astfel că trecu examenul cu brio. Iar acum își aminti din nou de Beineberg, de Beineberg și Kant și de discuția lor de ieri.

Visul se retrase încet din preajma lui Törless, ușor ca o cuvertură de mătase care alunecă fără încetare de pe un trup gol.

Curând, zâmbetul său făcu însă din nou loc unei ciudate neliniști. Gândurile lui reușiseră oare într-adevăr să mai înainteze măcar cu un pas? Putea să deducă oare măcar *ceva* din această carte, ceva ce-ar trebui să ducă la dezlegarea tuturor enigmelor? Dar victoria sa? Firește, numai vioiciunea sa neașteptată îl redusese pe Beineberg la tăcere…

Din nou îl năpădi o silă profundă, o senzație de total disconfort. Astfel rămase întins minute în șir, săpat pe dinăuntru de greață.

Apoi își veni iar în fire, simțind pe întregul său trup atingerea pânzei moi și călduțe a așternutului. Cu grijă, foarte încet și cu mare grijă, Törless întoarse capul. Într-adevăr, pătratul de lumină palidă mai era încă pe pardoseală — cu laturile puțin oblice, e drept — și pe el se târa încă umbra aceea încolăcită. I se părea că acolo află, ferecată, o primejdie la care putea privi în liniște și siguranță, din patul său, apărat parcă de gratii.

În piele, de jur-împrejurul întregului său trup, învăluindu-l, se trezi atunci o senzație care se preschimbă brusc într-o imagine a memoriei. Când era mic de tot — da, da, pe-atunci —, când mai purta rochiță și nu mergea încă la școală, veneau zile când îl

cuprindea dorul, cu totul inexprimabil, de a fi fetiță. Și acest dor nu sălășluia în cap — o, nu — și nici în inimă — el îl furnica prin tot trupul și-i gonea pe sub piele. Ba erau și clipe când senzația că e fetiță era atât de vie, încât credea că nici n-ar putea fi altfel. Pentru că pe atunci încă nu știa nimic despre semnificația unor deosebiri fizice și nu înțelegea de ce-i spune mereu toată lumea că trebuie să rămână pentru totdeauna băiat. Și dacă era întrebat de ce crede că ar fi mai bine să fie fetiță, simțea că acest lucru nici nu poate fi explicat prin cuvinte…

Astăzi pentru prima dată simțea, din nou, ceva asemănător. Și din nou simțea freamătul pe sub piele.

Era ceva ce părea să țină, în același timp, și de trup și de suflet. O goană febrilă atingându-i parcă, cu mii de antene catifelate de fluturi, trupul. Și, concomitent, acea îndărătnicie cu care se ascund fetițele în momentul când simt că, oricum, nu sunt înțelese de adulți, apoi aroganța cu care chicotesc pe seama acestora, aroganța aceea temătoare, oricând gata s-o rupă la fugă, care simte că s-ar putea retrage oricând în vreun ascunziș nespus de adânc din trupușorul mărunt…

Törless râse încetișor, pentru sine, și se întinse din nou tihnit sub pătură.

Cu câtă aviditate întorcea foile cărții omulețul acela mărunt pe care-l visase! Și pătratul de-acolo, de jos? Ha, ha! Oare astfel de omuleți deștepți au observat vreodată în viața lor un asemenea lucru? Se simțea cât se poate de protejat față de acești oameni deștepți și-și dădea seama, pentru prima dată, că în senzualitatea sa — fiindcă de multă vreme știa că despre asta *e* vorba — avea ceva ce nu-i putea fi luat și nici imitat de nimeni, ceva ce-l apăra ca un zid, cel mai înalt și mai tainic zid, împotriva oricărei inteligențe străine.

Și oare astfel de omuleți deștepți — își toarse el mai departe gândurile — au stat vreodată în viață sub un zid singuratic, și s-au speriat ei oare la fiecare murmur venit de sub mortar — de parcă ceva mort și-ar fi căutat cuvintele pentru a le vorbi? Au simțit vreodată muzica pe care-o trezește vântul în frunzele toamnei, au simțit-o oare atât de intens încât, dincolo de ea, să răsară deodată o spaimă… care se preface încet, încet, în voluptate? Dar într-o voluptate atât de ciudată, încât seamănă mai mult a fugă și apoi a

bătaie de joc. Oh, e ușor să fii deștept când nu-ți pui toate aceste întrebări…

Între timp însă, omulețul acela mărunt părea să tot crească, uriaș, cu fața de o severitate implacabilă și de fiecare dată, îl ciupea ca o descărcare electrică dureroasă, care pornea din creierul lui Törless, împrăștiindu-i-se prin tot trupul. Întreaga lui durere că trebuie să mai stea încă în fața unei porți închise — durere pe care i-o alungaseră pulsațiile calde ale sângelui său — se trezea din nou, și o tânguire fără cuvinte îi potopea lui Törless sufletul, ca urletul unui câine, care vibrează peste câmpurile largi cufundate în noapte.

Astfel îl prinse somnul. Pe jumătate adormit, mai privi de câteva ori spre pata de lumină din dreptul ferestrei, așa cum te prinzi, instinctiv, de o frânghie de protecție pentru a simți dacă mai e destul de întinsă. Apoi apăru, neclar, intenția de a se mai analiza și mâine, foarte exact, de preferință cu pana în mână și cu hârtia în față; în cele din urmă nu mai rămase decât căldura plăcută, blândă — ca o baie sau ca o pornire senzuală — pe care nu o mai simți ca atare, ci doar legată, într-un mod cu totul nedefinit, dar foarte categoric, de Basini.

Apoi dormi adânc și fără vise.

A doua zi se trezi totuși cu aceleași gânduri. Ar fi dorit foarte mult să știe care anume fuseseră lucrurile acelea pe jumătate gândite și pe jumătate visate de el, înainte de a adormi, în legătură cu Basini, dar nu era în stare să și le mai amintească.

Persista, astfel, doar o atmosferă tandră, ca aceea din preajma Crăciunului într-o casă unde copiii știu că darurile sunt pregătite, dar încă ascunse dincolo de ușa plină de taine, prin rosturile căreia se zărește numai din când în când o rază de lumină.

Seara, Törless rămase în clasă. Beineberg și Reiting dispăruseră undeva, probabil în cămăruța din pod; Basini ședea în față, pe locul său, aplecat peste o carte, cu capul sprijinit în mâini.

Törless își cumpărase un caiet și-și pregăti cu grijă tocul și cerneala. Apoi scrise pe prima pagină, după oarecare ezitare. *De natura hominum.* Considera că este de datoria lui să dea unui subiect filosofic un titlu latin. Apoi trase cu condeiul o linie artistic spiralată în jurul titlului și se lăsă pe speteaza scaunului așteptând ca cerneala să se usuce.

Trecu însă mult timp, fără ca el să pună din nou mâna pe condei. Ceva îl ținea țintuit. Era atmosfera hipnotică creată de lămpile mari, fierbinți, de căldura animală pe care o emana această masă de oameni din clasă. Totdeauna fusese receptiv la această stare, care putea lua, la el, amploarea unei febre fizice, legată întotdeauna de o extraordinară sensibilitate a spiritului. La fel și astăzi. Plănuise încă din timpul zilei ce ar dori, de fapt, să noteze: întregul șir al experiențelor de o anumită natură prin care trecuse — începând cu seara la Božena și până la ultimele accese de nedefinită senzualitate. Când toate acestea vor fi puse în ordine, notate fapt după fapt — spera el — echilibrul rațional-legic va rezulta de la sine, așa cum, din imaginea încâlcită a unor curbe care se întretaie de sute de ori, se desprinde la un moment dat forma unei linii de contur. Nici nu voia mai mult. Până acum îi mersese însă ca unui pescar care simte, după zvâcnetul năvodului, că a prins o pradă bogată dar nu poate, în ciuda tuturor eforturilor, să o scoată la suprafață.

În cele din urmă Törless începu totuși să scrie — însă grăbit și fără să mai țină seama de formă. „Simt ceva în mine și nu prea știu ce este” — notă el. Șterse însă repede rândul și scrise în schimb: „Trebuie să fiu bolnav — nebun!” Aici îl trecu un fior, pentru că acest cuvânt are ceva atât de plăcut patetic. „Nebun — sau cum altfel — când pe mine mă uimesc lucrurile care altora li se par banale? Când această uimire mă chinuie? Când această uimire îmi trezește simțiri desfrânate?” — Alese cu intenție acest cuvânt plin de insinuări biblice, pentru că i se părea mai obscur și mai încărcat de semnificații. – „M-am aflat în această situație mai devreme decât oricare alt tânăr, decât toți colegii mei…” Aici se poticni însă. „E oare adevărat?” — se gândi; „doar și atunci, la Božena, de exemplu, totul fusese ciudat; când a început, deci?… Nu contează, *odată* în orice caz” — își continuă gândul. Fraza o lăsă totuși neterminată.

„Care sunt lucrurile ce mă uimesc? Cele mai neînsemnate. Cel mai adesea lucrurile neînsufletite. Ce mă uimește la ele? Ceva ce mi-e necunoscut. Dar tocmai asta-i! De unde să iau acest *ceva.* Îi simt prezența; acționează asupra mea; în așa fel, de parcă ar vrea să-mi vorbească. Mă aflu în starea de agitație a unui om care trebuie să descifreze cuvintele bolborosite de buzele strâmbe ale unui paralitic și nu reușește. E ca și cum aș dispune de un simț în plus

față de alții; însă un simț care nu s-a dezvoltat încă în întregime, un simț care există, se face remarcat, dar nu funcționează. Pentru mine lumea este plină de glasuri mute: sunt eu oare, din această cauză, un vizionar sau un halucinat?

Dar nu numai lucrurile neînsuflețite acționează în felul acesta asupra mea, ci chiar și oamenii, ceea ce mă tulbură și mai mult. Până la un moment dat i-am văzut așa cum se văd ei înșiși. Beineberg și Reiting de pildă — ei au cămăruța lor, o foarte banală cămăruță din pod, fiindcă le face plăcere să dispună de un astfel de loc de refugiu. Fac un lucru pentru că sunt furioși pe cutare, și alt lucru pentru că vor să preîntâmpine influența aceluia asupra colegilor. Numai motive clare, inteligibile. Astăzi însă, îmi apar uneori ca niște personaje dintr-un vis. Nu numai cuvintele lor, nu numai acțiunile lor, nu, tot ce e în legătură cu ei, inclusiv apropierea lor fizică, acționează uneori asupra mea așa cum o fac lucrurile neînsuflețite. Și totuși continuu să-i aud vorbind exact ca înainte, văd că acțiunile și cuvintele lor se înșiruie exact după același tipic… ca pentru a-mi arăta neîncetat că nu se întâmplă nimic deosebit, și la fel, fără încetare, ceva din mine se revoltă totuși. Schimbarea aceasta a început, dacă-mi amintesc bine, atunci când Basini…”

Aici Törless aruncă, fără să vrea, o privire spre acesta.

Basini tot mai stătea aplecat peste cartea sa și părea să învețe. Văzându-l astfel, Törless simți că gândurile-i tac și avu prilejul să perceapă din nou voluptoasele chinuri pe care tocmai începuse să le descrie. Pentru că în momentul când își dădu seama cât de liniștit și de inofensiv șade Basini în fața sa, întru nimic deosebit de ceilalți, retrăi înjosirile pe care acesta le îndurase. Le retrăi — adică nici măcar nu-i trecu prin minte să-și spună, cu acea jovialitate pe care a-o dă superioritatea morală, că orice om, după ce e înjosit, încearcă să redobândească, măcar în aparență, aerul de nevinovăție; în schimb, în el se declanșă imediat un fel de nebunească mișcare circulară, care contracta pe loc, și apoi o dilata din nou, imaginea lui Basini, în deformări și distorsiuni inimaginabile, nemaivăzute, în așa fel încât simțea că îl cuprinde amețeala. La drept vorbind, toate astea erau comparații pe care le-a făcut mai târziu. Pentru moment avea doar senzația că ceva din el urcă, într-un vârtej nebun, dinspre pieptul său, strâns în chingi, până la creier — senzația propriei sale

amețeli. Și în acest vârtej apăreau brusc, asemenea unor pete împrăștiate de culoare, sentimentele pe care i le inspirase în diferite rânduri Basini.

De fapt, nu fusese niciodată decât unul și același sentiment. Și de fapt nici nu era un sentiment, ci mai degrabă un seism la mare adâncime, ale cărui unde nu erau perceptibile la suprafață, dar din cauza căruia sufletul se cutremura totuși cu o violență atât de bine stăpânită, încât chiar și valurile celor mai tumultuoase trăiri păreau, puse alături, doar inofensive înfiorări superficiale.

Dacă devenise conștient totuși, în momente diferite, de acest unic sentiment sub diferite forme, cauza trebuia căutată în faptul că, pentru interpretarea acestui talaz care-i inundase întreg organismul, nu dispunea decât de imaginile percepute cu propriile-i simțuri — așa cum din bătaia valurilor, întinsă la nesfârșit, în întuneric, sar numai câțiva stropi pe stânca unui mal luminat, pentru a dispărea apoi imediat, neajutorați, din cercul de lumină.

De aceea impresiile acestea erau instabile, schimbătoare, însoțite de conștiința caracterului lor întâmplător. Törless nu reușea să le rețină niciodată, pentru că, privindu-le mai îndeaproape, simțea că acești „trimiși” spre suprafață nu aveau nicio legătură cu forța masei obscure, ascunse, pe care pretindeau că reprezintă. Niciodată nu-l „vedea” pe Basini ca prezență fizică, plastică, și în vivacitatea unei atitudini oarecare, niciodată nu avea o viziune propriu-zisă;

totdeauna numai o iluzie a ei, întrucâtva numai viziunea viziunilor sale. Căci totdeauna i se părea că peste suprafața misterioasă alunecă o imagine, iar el nu reușea să rețină niciodată acest fenomen chiar în momentul desfășurării lui. De aceea persista în el o neliniște neostoită, ca aceea pe care o simți în fața ecranului unui cinematograf, când, pe lângă iluzia de ansamblu, nu poți scăpa totuși de impresia confuză că prin spatele imaginii percepute trec sute de alte imagini care, luate în sine, sunt total diferite.

Unde trebuie căutată în el această capacitate de fuzionare — care se dovedea însă mereu un picuț prea slabă — n-avea habar. Bănuia doar, vag, că ea este legată de acea enigmatică proprietate a sufletului său de a se lăsa asaltat uneori și de lucrurile inanimate, de obiecte, ca de privirea a sute de ochi muți a întrebători.

Törless ședea deci tăcut de tot și încremenit, privea fără încetare spre Basini și era în întregime prins le vârtejul nebun dinlăuntrul său. Și mereu revenea aceeași întrebare la suprafață: Oare ce fel de însușire deosebită este aceea pe care o am eu? Încetul cu încetul nu-l mai văzu nici pe Basini, nici lămpile arzând fierbinte; nu mai simți căldura animală care-l învăluia și nici murmurul și freamătul care se ridică din orice adunare de oameni, chiar dacă nu se vorbește decât în șoaptă. Toate acestea se contopeau în = — o masă fierbinte, obscur încinsă, care se rotea în arul lui. Numai urechile și le simțea fierbinți, iar vârfurile degetelor erau reci ca gheața. Se afla într-o stare de febrilitate — mai mult a sufletului decât a trupului — care-i plăcea foarte mult. Creștea tot mai mult iar în ea se amestecau și impulsuri de tandrețe.

În această stare îi făcuse plăcere să se abandoneze cândva, amintirilor lăsate de o femeie, când respirația ei caldă se atinsese în treacăt, pentru prima dats de acest suflet tânăr. Aceeași căldură moleșită se trezea în el și astăzi. Iată o amintire… Era în timpul une călătorii… într-un orășel italian… locuia cu părinții într-un hotel din apropierea teatrului; în fiecare seară avea loc acolo o reprezentație cu aceeași operă ș. În fiecare seară răzbătea până la el fiecare cuvânt ș. Fiecare notă. Nu cunoștea însă limba. Și în fiecare seară ședea totuși la fereastra deschisă și asculta. În felul acesta se îndrăgosti de una dintre actrițe, fără s-o fi văzut vreodată. Niciodată teatrul nu-l emoționase ca atunci. Percepea pasiunea melodiilor ca pe o bătaie de aripi a unor mari păsări sumbre, ca și cum ar fi putut simți urmele pe care zborul lor le lăsa în suflet. Ceea ce auzea el nu mai erau pasiuni umane nu, erau pasiuni care-și luau zborul din oameni ca din Niște colivii prea strâmte și prea banale. În starea sa de tulburare îi era imposibil să se gândească la persoanele care dădeau viață acolo — invizibile — acestor pasiuni; dacă încerca să și le imagineze, în fața ochilor săi se ridicau brusc flăcări sumbre sau forme gigantice fabuloase, așa cum, în întuneric, trupurile umane cresc, iar ochii strălucesc asemenea oglinzi: unor fântâni adânci. Această flacără sumbră, ochii aceștia în întuneric, aceste negre fluturări de aripi le iubea el atunci sub numele unei actrițe necunoscute.

Cine compusese opera? Nu știa. Poate că textul era un searbăd și sentimental roman de dragoste. Simțise oare compozitorul că datorită muzicii el se transformă în cu totul altceva?

Un gând își lăsă greutatea pe tot trupul lui Törless, strângându-l. Oare și adulții sunt la fel? Este la fel și lumea? Există o lege general valabilă după care ceva din noi e mai puternic, mai mare, mai frumos n-ai pasionat și mai obscur decât noi înșine? Ceva ce e află atât de puțin în stăpânirea noastră, încât reușim doar să semănăm, fără țel, mii de semințe până când dintr-una țâșnește deodată, ca o flacără sumbră, plantă care crește mult mai înaltă decât noi?… Și n fiecare fibră nervoasă a trupului său vibra ca răspuns un „da” nerăbdător.

Cu ochii strălucitori, Törless privi în jur. Lămpie, căldura, lumina, colegii sârguincioși încă mai erau acolo. Avea însă impresia că, dintre toți, el este un “ales”; un sfânt care are viziuni divine… căci despre intuiția marilor artiști nu știa nimic.

Grăbit, cu iuțeala pe care ți-o dă teama, puse mâna pe condei și își notă câteva rânduri referitoare la descoperirea sa; încă o dată, în interiorul său păru să scânteieze un fel de lumină… apoi o ploaie de culoarea cenușii îi căzu peste ochi și splendoarea multicoloră din sufletul său se stinse…

Episodul Kant era aproape în întregime depășit. În timpul zilei, Törless nu se mai gândea deloc la el. Convingerea că el însuși nu mai e departe de dezlegarea enigmelor era mult prea vie pentru ca să-l mai preocupe și drumurile altcuiva. Din seara trecută avea impresia că simțise în palmă mânerul ușii care duce dincolo, numai că-l scăpase din nou. Fiindcă înțelesese însă că trebuie să renunțe la ajutorul unor cărți de filosofie, în care nici nu avea prea mult încredere, se simțea destul de derutat și nu știa cum să-l apuce iarăși. Încercă de câteva ori să-și continue însemnările, dar cuvintele scrise rămâneau moarte, un șir de semne de întrebare ursuze, de mult cunoscute, fără să reînvie clipa aceea în care privise parcă, printre ele, într-o boltă luminată de tremurătoare flăcări de luminare.

De aceea hotărî să caute iar și iar, cât mai des posibil, situațiile care aveau pentru el o semnificație deosebită; și foarte adesea privirea lui se oprea la Ba sâni, când acesta, crezându-se neobservat, se mișc pașnic printre ceilalți. „O dată și-o dată toate

aste; vor reînvia” — gândi Törless — „și vor fi poate mai intense și mai clare decât până acum”. Îl liniștea gândul că, în fața unor astfel de lucruri, te afli pur și simplu ca într-o cameră întunecoasă și, dacă ai pierdu iar de sub degete locul căutat, nu-ți rămâne altceva mai bun de făcut decât să pipăi încă și încă o dată la întâmplare, pereții sumbri.

În timpul nopților, gândul acesta pălea însă puțin Simțea atunci un fel de rușine pentru că se eschivase de la intenția inițială de a căuta, în cartea arătată de profesor, explicația pe care ea, poate, o conținea totuși. Stătea liniștit și-l asculta pe Basini care, în pofida trupului său batjocorit, respira la fel de calm ca toți ceilalți. Stătea liniștit, ca un vânător la pândă, cu sentimentul că răstimpul așteptării va fi în cele din urmă răsplătit. Imediat ce se ivea însă gândul la carte, îndoiala începea să roadă cu dinți ascuțiți din această liniște — o presimțire că tot ce face e inutil o șovăitoare mărturisire a unei înfrângeri suferite.

Îndată ce se instala acest sentiment confuz, atenția lui Törless pierdea acea trăsătură tihnită de care dispui în momentul când urmărești desfășurarea une experiențe științifice. Atunci Basini părea să aibă asupra lui o înrâurire fizică, să exercite o atracție similară aceleia pe care o simți când dormi în apropierea unei femei de pe care poți trage pătura oricând. O poftă pornind din conștiința că nu trebuie decât să întinzi mâna. Acel „ceva” care antrenează deseori tinerele perechi în excese ce depășesc cu mult necesitățile lor senzuale.

Cu cât era mai viu sau mai puțin viu gândul că îndrăzneala lui ar trebui să-i pară poate ridicolă — Tacă ar ști tot ce știu Kant, profesorul său și toți cei are și-au terminat studiile —, cu cât emoția aceasta era mai intensă sau mai atenuată, cu atât erau mai puternice sau mai slabe și impulsurile senzuale care, n ciuda liniștii somnului general, îl țineau treaz, cu ochii fierbinți și deschiși. Uneori, vâlvătaia lor era atât se puternică, încât înăbușea orice alt gând. Dacă în astfel de clipe se lăsa, pe jumătate supus și pe jumătate disperat, în voia insinuărilor lor, i se întâmpla și lui ceea ce li se întâmpla tuturor oamenilor ce nu înclină nici ei prea mult spre o senzualitate nebună, excesivă, care sfâșie sufletul, îl sfâșie cu

premeditată voluptate doar atunci când au suferit un eșec care e zguduie echilibrul conștiinței de sine.

Când apoi, după miezul nopții, îl fura în sfârșit somnul, un somn ușor și agitat, i se părea uneori că cineva, din direcția patului lui Reiting sau al lui Beieberg, se scoală, își ia mantaua și se apropie de Basini. Apoi părăseau sala… Dar se poate să fi fost doar o-nchipuire…

Veniră două zile de sărbătoare; deoarece cădeau luni și marți, directorul le dădu elevilor liber și sâmbătă, astfel că se făcură patru zile de vacanță. Pentru Törless era însă prea puțin ca să poată face drumul lung până acasă. Sperase, de aceea, că-l vor vizita măcar părinții, numai că tatăl său era reținut de chestiuni urgente la minister, iar mama nu se simțea prea bine, astfel că nu se putea expune, singură, eforturilor căsătoriei.

Abia când primi scrisoarea în care părinții, adăugând multe cuvinte tandre, de consolare, își contramandau venirea, Törless simți cât de mult îi convine, de fapt, situația. Aproape că l-ar fi deranjat — sau, cel puțin, s-ar fi simțit încurcat — dacă ar fi fost nevoit să dea ochii, în acest moment, cu părinții.

Mulți elevi primiră invitații la diferite moșii învecinate. Plecă și Djiuș, ai cărui părinți erau proprietarii unui frumos domeniu, cale de-o zi, cu mașina de orășelul unde se afla școala, iar Beineberg, Relting și Hofmeier îl însoțiră. Fusese invitat și Basin numai că Reiting îi poruncise să refuze. Törless pretextă că nu știe dacă părinții săi nu vor veni totuși nu avea absolut niciun chef de petreceri și distracții inocente.

Încă de sâmbătă de la prânz, în marea clădire, aproape părăsită, domnea liniștea.

Când trecea prin coridoare, pasul lui Törless răsuna dintr-un capăt în celălalt; nimeni nu se ocupa de el, pentru că și cei mai mulți dintre profesori plecaseră la vânătoare sau în altă parte. Cei câțiva elev rămași în școală se vedeau numai la masă, care era servită acum într-o cameră mică de lângă sala obișnuita părăsită; după masă pașii lor se risipeau din nou în întinsul șir de coridoare și camere, tăcerea clădim îi înghițea pe toți deopotrivă și, în acest răstimp, e: duceau o viață care nu era luată în seamă mai mult decât viața păianjenilor și a miriapodelor din pivnițe și poduri.

Din clasa lui Törless nu rămăseseră decât el și Basini, exceptându-i pe cei câțiva care se aflau la infirmerie. La despărțire, Törless mai schimbase cu Reiting, în taină, câteva cuvinte referitoare la Basini Reiting se temea că Basini ar putea profita de ocazie pentru a căuta protecția unuia dintre profesori și i recomanda lui Törless să-l supravegheze cu grijă.

Nu era însă nevoie de această recomandare pentru ca atenția lui Törless să se concentreze asupra lui Basini.

Abia se stinsese în clădire forfota mașinilor trase la scară, a servitorilor care duceau bagajele, a elevilor care se despărțeau glumind, și conștiința de a fi singur cu Basini puse imperios stăpânire pe el.

Era după prima masă de prânz. Basini în față, pe locul său, scria o scrisoare; Törless se așezase în spate, în colțul cel mai retras al camerei, și încerca să citească.

Era pentru prima dată când relua cartea cu pricina și Törless își imaginase situația cu grijă, în felul următor: în față ședea Basini, în spate el, țintuindu-l cu privirea, pătrunzându-l. Astfel voia să citească. Cufundându-se, după fiecare pagină, tot mai mult în Basini. În felul acesta trebuia să reușească; în felul acesta trebuia să găsească adevărul, fără a scăpa din mâini fața; viața vie, complicată, discutabilă…

Dar era imposibil. Ca de obicei când își făcea cu prea multă grijă planurile. Erau prea puțin spontane, iar dispoziția sa, curând paralizată, se schimbă într-o plictiseală tenace, vâscoasă, care se lipea dezgustător de fiecare din încercările sale — mult prea evident premeditate și repetate mereu.

Furios, Törless trânti cartea pe podea. Basini întoarse capul, speriat, dar își continuă de îndată, grăbit, scrisul.

Orele se târau astfel spre amurg. Törless ședea năuc, singurul lucru care se desprindea din starea generală confuză, sâcâitoare, morocănoasă, ajungând până zona conștiinței sale, era ticăitul ceasului său de buzunar. Se clătina ca o codiță în urma trupului indolent al orelor. În sală se estompa totul… Evident că Basini nu mai putea să scrie de multă vreme… „Ah, probabil că nu îndrăznește să aprindă lumina” — gândi Törless. Dar mai ședea el oare pe locul său? Törless privise la peisajul sterp, crepuscular, de afară, și acum

trebuia să-și obișnuiască mai întâi ochii: întunericul din încăpere. Ba da, totuși… Acolo, umbra aceea imobilă — el trebuie să fie. Ah, chiar oftează — o dată… de două ori… sau poate că doarme.

Un servitor veni și aprinse lămpile. Basini trese și se frecă la ochi. Apoi scoase din sertar o carte și păr. Că vrea să învețe. Törless ardea să-i vorbească și pentru a preîntâmpina acest lucru părăsi grabnic sala

Noaptea, Törless aproape că s-ar fi năpustit ăstora lui Basini. Atât era de cumplită senzualitatea care se trezise în el după calvarul unei zile stupide, secătuite de gânduri. Din fericire îl izbăvi, la timp, somnul.

Trecu și ziua următoare. Ea nu adusese nimic, în afară de aceeași liniște sterilă. Tăcerea, așteptarea îl surescitau pe Törless — continua încordare a atenției îi consuma toată forța spirituală, astfel că era în capabil să încropească vreun gând.

Zdrobit, dezamăgit, nemulțumit de sine până într-acolo încât îl chinuiau cele mai cumplite îndoieli se culcă devreme.

Se afla de mai mult timp într-o neliniște încinsa într-o stare de vagă somnolență, când îl auzi venind pe Basini.

Fără să se miște, urmări cu privirea silueta întunecată care trecu prin fața patului său; auzi foșnetul hainelor dezbrăcate; apoi pe acela al păturii trase peste trup.

Törless își ținu respirația dar nu reuși să mai audă nimic. Și totuși avea mereu senzația că Basini nu doarme, ci ascultă, la fel de încordat ca el, prin întuneric

Astfel trecură sferturi de oră — ore întregi — în trerupte doar când și când de foșnetul ușor al trupurilor care se mișcau în pat.

Törless se găsea într-o stare ciudată, care-l ținea treaz. Ieri se înfierbântase datorită unor închipuiri senile, creații ale imaginației. Abia la urmă de tot ele concentraseră asupra lui Basini, ca o ultimă zvâcnire sub palma neîndurătoare a somnului, care le stinsese — și tocmai despre toate acestea nu avea decât amintire foarte vagă. Astăzi, în schimb, de la bun început, nu avea altceva decât o dorință instinctivă de a se scula și de a merge la Basini. Cât timp avusese impresia că Basini e treaz și atent, abia mai reușea să rabde; iar acum, când acesta adormise totuși, se mai adăuga și pofta sălbatică de a-l ataca în somn, ca pe-o pradă.

Törless simțea deja cum îi zvâcnesc în toți mușchii mișcările care aveau să-l ridice și să-l scoată din pat. Și totuși nu reușea să iasă încă din neclintirea lui.

„De fapt, ce să fac lângă el?” — se întrebă aproape cu glas tare, cuprins de teamă. Și fu nevoit să recunoască atunci că nici cruzimea și nici senzualitatea din el nu aveau o țintă reală. Dacă s-ar fi năpustit adevărat asupra lui Basini, s-ar fi simțit jenat. Doar nu cumva voia să-l bată? Doamne ferește! Și cum putea să-și astâmpere oare, grație lui, febra simțurilor? Îl cuprinse fără voie sila, gândindu-se la diferitele mici vicii ale adolescenței. Să te compromiți astfel față de alt om? Niciodată!

În măsura în care-i creștea dezgustul, se intensifica și dorința de a merge dincolo, la Basini. În cele urmă Törless se convinse de absurditatea unei asemenea cutezanțe, dar o cerință fizică imperioasă îl trăgea parcă cu frânghia din pat. Și în timp ce se ștergeau din mintea sa toate imaginile și nu contenea să-și spună că acum ar fi cel mai bine să doarmă, se ridică mecanic, din pat. Încet de tot, se ridică, simțind acut cum această dorință violentă câștigă doar pas cu pas teren împotriva reținerilor. Mai întâi un braț… apoi partea superioară a trupului, apoi scoase un genunchi de sub pătură… apoi… deodată, în picioarele goale, umblând pe vârfuri, alergă spre Basini și se așeză pe marginea patului.

Basini dormea.

Părea să viseze ceva plăcut.

Törless tot nu era stăpân pe faptele sale. O clipă rămase nemișcat, cu privirea ațintită spre fața celui care dormea. Creierul lui era fulgerat numai de gânduri scurte, fărâmate, asemănătoare doar cu acele simple constatări pe care le faci atunci când îți pierzi echilibrul, când te prăbușești sau când ți se smulge din mâini un obiect. Și fără să se mai gândească ce face îl apucă pe Basini de umăr și-l scutură, trezindu-l din somn.

Cel adormit se întinse de câteva ori, lenevos, apoi se ridică brusc și se uită la Törless cu ochii buimăciți de somn.

Törless era speriat; era total descumpănit; își dădea în sfârșit seama de fapta sa și nu știa ce să face mai departe. Se rușina cumplit. I se putea auzi bătaia inimii. Pe buze i se îngrămădeau

explicații, cuvinte de scuză. Voia să-l întrebe pe Basini dacă nu are chibrituri, dacă nu i-ar putea spune cât e ceasul.

Basini continua să se holbeze la el fără să-nțeleagă.

Fără să fi scos vreun cuvânt, Törless își retrase brațul, își dădu drumul de pe marginea patului, pentru a se întoarce fără zgomot într-al său, când Basin care părea să-și fi dat seama de situație, se săltă dintr-o smucitură.

Törless se opri nehotărât la picioarele patului. Basini îl mai privi o dată cercetător, interogativ, apoi coborî din pat, își puse mantaua și papucii și o porni cu pași târșâiți spre ușă.

Törless înțelese dintr-odată că n-o făcea pentru prima oară.

În trecere, luă cu sine cheile spre cămăruță, pe care e ținuse ascunse sub pernă…

Basini o luă fără ezitare spre cămăruța din pod. Părea să se fi. Familiarizat între timp cu drumul care-i fusese tăinuit cândva. Ținu lada, când Törless se urcă pe ea, dădu la o parte decorurile, atent, cu mișcări discrete, asemenea unui lacheu bine instruit.

Törless descuie ușa și intrară. Stătea cu spatele spre dasini, ca să aprindă lămpița.

Când se întoarse, îl văzu în fața sa pe Basini complet dezbrăcat.

Instinctiv, făcu un pas îndărăt. Neașteptata priveliște pe care o oferea acest trup gol, alb ca neaua, i spatele căruia culoarea roșie se preschimba parcă în sânge, îl orbea și-l uluia. Basini era clădit frumos; trupul său, căruia îi lipsea aproape orice urmă a semnelor virilității, avea o subțirime mlădioasă și inocentă, ca acela al unei fete tinere. Și Törless simți cum imaginea acestei goliciuni răbufnește în vinele sale asemenea unor flăcări albe și fierbinți. Nu se putea sustrage forței dominatoare a acestei frumuseți. Până acum nici nu știuse ce este frumusețea. Căci ce semnificație avea pentru el, la vârsta lui, arta — s ce știa, în definitiv, despre ea?! Pentru orice om crescut în aer liber, ea nu este, până la o anumită vârstă, decât enigmatică și plicticoasă!

Aici însă, ea se apropiase de el pe căile senzualității. În taină, prin surprindere. Din pielea dezgolită se revărsa un suflu cald, amețitor, o dezmierdare ușoară și lascivă. Și totuși mai era aici și ceva solemn și copleșitor, îndemnându-te să-ți aduni palmele pentru rugă.

După prima clipă de surpriză, lui Törless îi fu însă rușine — și de una și de alta. „E totuși bărbat!” Gândul îl umplu de indignare, dar avea sentimentul e o fată n-ar putea fi altfel.

Cuprins de rușine, se răsti la Basini:

— Ce-ți trece prin cap? Imediat o să…

Acum păru *acesta* consternat; ezitând, și fără să-și: ia ochii de la Törless, își ridică mantaua.

— Stai jos, acolo! îi ordonă Törless.

Basini îi dădu ascultare. Törless, cu mâinile încrucișate la spate, se sprijini de perete.

— De ce te-ai dezbrăcat? Ce voiai de la mine?

— Păi, credeam că…

Basini avu un moment de ezitare.

— Ce credeai?

— Ceilalți…

— Ce-i cu ceilalți?

— Beineberg și Reiting…

— Ce-i cu Beineberg și cu Reiting? Ce-ți făceau? Trebuie să-mi povestești totul! Ți-o cer, înțelegi? Deși am auzit-o și de la ceilalți.

La această minciună stângace, Törless roși. Basini își mușcă buzele.

— Ei bine, îi dai drumul?!

— Nu, nu-mi cere să-ți povestesc. Te rog să nu mi-o ceri! Sunt de acord să fac tot ce dorești, dar nu mă pune să-ți povestesc… O, tu ai un mod atât de ciudat de a mă chinui…

Ura, teama și o rugă fierbinte se înfruntau în privirile lui Basini. Fără voie, Törless se răzgândi.

— Nu vreau să te chinuiesc deloc. Vreau doar să te silesc să spui tu însuți tot adevărul, în interesul tău, poate.

— Dar n-am făcut nimic ce-ar merita să fie povestit.

— Zău? Și-atunci de ce te-ai dezbrăcat?

— Asta mi-o cereau ei.

— Și de ce ai făcut ceea ce-ți cereau ei? Ești deci aș? Jalnic de laș?

— Nu, nu sunt laș! Nu spune asta!

— Mai ține-ți gura! Dacă ți-e frică de bătaia lor, roate că și a mea ți-ar prinde bine!

— Dar nu mă tem deloc de bătaia lor.

— Zău? Atunci de ce?

Törless vorbea din nou calm. Regreta acum amenințarea sa brutală. Ea îi scăpase involuntar, și numai indea i se părea că față de el Basini își permite mai mult decât față de ceilalți.

— Dacă, după cum spui, nu ți-e frică, atunci ce-i cu tine?

— Ei spun că dacă le fac pe plac mi se va ierta, după câtva timp, totul.

— Ei doi vor ierta?

— Nu, în general.

— Cum pot promite așa ceva; doar mai exist și eu!

— O să aibă ei grijă de asta, așa spun!

Aceste cuvinte îl șocară pe Törless. Își aminti spusele lui Beineberg, precum că, dacă va fi cazul, Reiting îi va trata și pe el ca pe Basini. Și dacă s-ar ajunge într-adevăr la o intrigă împotriva lui, cum ar trebui să o preîntâmpine? În astfel de treburi, el nu se putea măsura cu cei doi, și până unde, oare, ar putea să împingă ei lucrurile? Ca în cazul lui Basini?… În el, totul se revolta împotriva acestei idei perfide.

Se scurseră minute întregi între el și Basini. Știa că-i lipsește și îndrăzneala și perseverența pentru astfel de răfuieli; însă numai pentru că ele îl interesau prea puțin, pentru că nu-și simțea niciodată prinsă în ol întreaga personalitate. Totdeauna avusese mai mult de pierdut decât de câștigat în asemenea situații. Simțea însă că, dacă vreodată ar fi să fie altfel, ar dispune și el de o cu totul altă tenacitate și îndrăzneală. Ar trebui să știi numai când e momentul să pui totul în joc.

— Ți-au dat amănunte… despre felul în care-și imaginează ei lucrurile?… Cele care mă privesc pe mine.

— Amănunte? Nu. Spuneau numai că vor avea ei grijă.

Și cu toate acestea… exista acum un pericol… ascuns undeva… și-l pândea pe Törless;…fiecare pas putea să ducă într-o capcană, fiecare noapte putea fi ajunul unor lupte. O imensă nesiguranță sălășluia în gândul acesta. Nu mai era vorba de a te lăsa cu indolență purtat de val, de a te juca cu viziuni enigmatice; aceasta era o treabă spinoasă, o realitate palpabilă.

Dialogul reîncepu.

— Și ce fac cu tine?

Basini tăcu.

— Dacă te gândești serios la îndreptarea ta, trebuie să-mi spui totul.

— Mă pun să mă dezbrac.

— Da, da, asta am văzut-o… – și pe urmă?

După o clipă de tăcere, Basini spuse deodată: — Fac de toate.

Spuse aceasta cu o intonație de cochetărie feminină.

— Tu ești așadar me… metresa lor?

— O, nu, sunt prietenul lor!

— Cum de-ndrăznești să spui una ca asta?

— Ei înșiși o spun.

— Cum, adică?…

— Da, Reiting.

— Deci așa, Reiting?

— Da, el este foarte binevoitor față de mine. De cele mai multe ori trebuie să mă dezbrac și să-i citesc ceva din cărțile de istorie: despre Roma și împărații ei, despre cei din familia Borgia, despre Tamerlan… ei, știi doar, numai istorii din astea mari și sângeroase. Și-atunci el este chiar tandru cu mine… far după aceea, de cele mai multe ori mă bate…

— După ce?!!… Ah, așa!

— Da. El spune că dacă nu m-ar lovi, ar fi nevoit a creadă că sunt bărbat — și atunci n-ar mai putea fi atât de blând și de tandru cu mine. Așa însă, sunt obiectul lui și n-are de ce să se jeneze.

— Și Beineberg?

— Oh, Beineberg e oribil. Nu crezi și tu că-i miroase gura urât?

— Taci! Ce cred eu nu te privește! Povestește-mi ce face cu tine Beineberg!

— Ei bine, tot ca Reiting, numai că… Să nu mă certi iar…

— Dă-i drumul!

— Numai că o face altfel. Mai întâi îmi ține discursuri lungi despre sufletul meu. Zice că l-am murdărit, dar, întrucâtva, numai prima lui curte exterioară, în raport cu ceea ce se află în profunzimile sufletești, lucrul acesta este neînsemnat, superficial. Numai că trebuie stârpit; cică astfel mulți dintre păcătoși au devenit sfinți. Dintr-un punct de vedere de ordin superior, păcatul n-ar fi deci un rău

chiar atât de mare; numai că ar trebui să-l împingi până la limita sa maximă, pentru ca el să se frângă de la sine. Mă lasă să stau și să privesc țintă o bucată de sticlă șlefuită…

— Te hipnotizează?

— Nu. El spune că trebuie doar să potolească și să reducă la neputință tot ce plutește la suprafața sufletului meu. Abia atunci ar reuși să comunice chiar cu sufletul.

— Și-n ce fel comunică cu el?

— Ăsta este un experiment care nu i-a reușit inc niciodată. El șade, iar eu trebuie să mă întind pe pământ, în așa fel încât el să-și poată pune picioarele pe trupul meu. Contemplarea sticlei trebuie să mă aducă într-o stare de moleșeală, de somnolență. Apoi, deodată, îmi poruncește să latru. Îmi descrie amănunțit cum trebuie s-o fac: încet, mai mult schelălăind ca un câine care latră prin somn.

— Și anume de ce?

— Nu se știe la ce folosește. Mă pune și să grohăi ca un porc și-mi tot repetă că aș avea în mine ceva din acest animal. Dar nu mi-o spune ca și cum ar vrea să mă insulte; o repetă încet de tot, cu afecțiune, pentru ca această idee — spune el — să prindă rădăcini în mintea mea. Deoarece el susține că una dintre existentele mele anterioare a fost, probabil, de această natură și că ea trebuie scoasă, ademenită la suprafață pentru a o face astfel inofensivă.

— Și tu crezi toate astea?

— Doamne ferește; mi se pare că nici el nu crede în așa ceva. Și apoi, la urma urmelor, este doar și el mereu altfel. Cum să cred astfel de lucruri?! Cine mă: crede azi în existența sufletului? Și mai ales într-o astfel de transmigrație?! Știu foarte bine că am greșit, am sperat însă că voi putea să repar greșeala. Pentru asta nu e nevoie de niciun fel de hocus-pocus. Și nici măcar nu-mi bat capul să aflu cum de-a fost posibil să greșesc. Așa ceva se întâmplă atât de repede, ca de la sine; abia după aceea îți dai seama că ai făcut o prostie. Dacă lui îi face însă plăcere să caute, dincolo de toate astea, ceva supranatural, n-are decât. Deocamdată trebuie să-i intru totuși în voie. Măcar de-ar renunța să mă înțepe…

— Cum adică?

— Da, cu un ac… Ei, nu tare, numai așa, ca să vadă cum reacționez… și dacă nu apare ceva într-un loc a altul al trupului meu.

Totuși doare. El pretinde că medicii n-au habar de așa ceva; n-am reținut în ce fel vrea s-o dovedească, îmi amintesc doar că vorbește mult despre fachiri, despre faptul că aceștia ar insensibili la durerile fizice atunci când își contemplă sufletul.

— Ei da, cunosc aceste idei; dar ai spus chiar tu că lucrurile nu se opresc aici.

— Bineînțeles că nu. Doar am mai spus: consider că ăsta nu e decât un drum cu ocolișuri. După aceea urmează, invariabil, sferturi de oră când nu spune nimic și când eu nu știu ce se petrece în sinea lui. Apoi, odată, izbucnește însă și-mi cere unele servicii ca un posedat — mult mai rău decât Reiting.

— Și tu faci tot ce ți se cere?

— Ce pot să fac? Vreau să devin iar un om cumsecade și vreau să fiu lăsat în pace.

— Și tot ce ți s-a întâmplat între timp nu va cont deloc?

— Doar n-am încotro.

— Fii foarte atent acum și răspunde-mi la întrebări: cum de-ai fost în stare să furi?

— Cum? Uite, aveam nevoie de bani, neapărat, eram dator bufetierului și el nu voia să mă mai păsuiască. Și-apoi, m-am gândit că în zilele respective or sosi cu siguranță bani pentru mine. Niciunul dinte colegi nu voia să-mi împrumute: unii n-aveau nici ei, iar cei strângători se bucură când, spre sfârșitul lunii, câte unul care nu-i ca ei se află în impas. N-am vrut nicidecum să înșel pe cineva, am vrut doar să mă-mprumut pe-ascuns…

— Nu la asta m-am referit, întrerupse Törless, nerăbdător, această relatare care, în mod vizibil, îl ușura pe Basini; — te întreb: cum, cum de-ai putut face una ca asta, cum te simțeai? Ce se întâmpla în clipa aceea cu tine?

— Ei bine — absolut nimic. N-a fost decât o clipă n-am simțit nimic, nu am chibzuit nimic, pur și șir piu pe negândite treaba s-a și făcut.

— Dar prima dată cu Reiting? Atunci când ți-a cerut pentru prima dată acele lucruri? înțelegi…?

— Oh, a fost penibil, oricum, pentru că trebuie să se petreacă așa, la comandă. Fiindcă altminteri, gândește-te numai câți nu fac treburi

din astea de bunăvoie, din plăcere, fără ca alții s-o știe. Cred că așa nu e prea grav.

— Dar tu ai făcut-o la comandă. Te-ai înjosit. Ca și cum te-ai fi târât în noroi pentru că altcineva ți-a cerut-o.

— Da, recunosc; dar trebuia s-o fac.

— Nu, nu trebuia.

— M-ar fi bătut, denunțat; aș fi fost acoperit de rușine.

— Mă rog, să lăsăm asta. Altceva vreau să aflu eu de la tine. Ascultă, știu că ai lăsat mulți bani la Božena. Te-ai dat mare în fața ei, te-ai bătut cu pumnii în piept, te-ai lăudat cu bărbăția ta. Vrei să fii deci bărbat? Nu numai cu vorba ci și cu… ci și cu tot sufletul? Iată că, deodată, cineva îți cere un astfel de serviciu înjositor și tu simți, în aceeași clipă, că ești prea laș pentru a spune nu: oare nu s-a produs în toată ființa ta o ruptură? O spaimă — nedefinită — de parcă tocmai atunci s-ar fi întâmplat, în tine, ceva ce nu poate fi spus?

— Doamne, nu te înțeleg; nu știu ce vrei; nu-ți pot spune nimic, absolut nimic.

— Atunci fii atent: îți voi ordona acum să te dezbraci din nou.

Basini zâmbi.

— Să te întinzi aici, în fața mea, pe pământ. Nu râde! Ți-o ordon cu-adevărat! auzi? Dacă nu mă asculți mediat, o să vezi ce-ai să pățești când se-ntoarce Reising!… Așa. Vezi, acum stai întins în fața mea, gol, pe pământ. Ba chiar tremuri, ți-e frig? Aș putea să scuip acum, dacă aș vrea, pe trupul tău gol. Lipește-ți bine trupul de pământ; nu-i așa că praful de pe podele arată ciudat? Ca un peisaj plin de nori și de blocuri de stâncă mari cât casele? Aș putea să te înțep cu ace. Acolo, în firidă, lângă lampă, mai sunt câteva. Le și simți deja pe piele?… Dar eu nu vreau. Aș putea să te fac latri, cum a făcut-o Beineberg, să mănânci colbul la un porc, aș putea să te fac să execuți niște mișcări — știi tu care — și să suspini în același timp: Oh, draga mea m-am… Aici Törless își întrerupse însă, brusc, blasfemia. Dar eu nu vreau, nu vreau, înțelegi?

Basini plângea.

— Mă chinuiești…

— Da, te chinuiesc. Nu asta urmăresc însă. Vreau să știu un singur lucru: ce simți dacă împlânt toate astea în tine, ca niște

cuțite? Ce se întâmplă în tine? Se sfarmă ceva? Spune! Așa, deodată, ca un pahar care se preface brusc în mii de țăndări înainte de a se fi ară — at vreo fisură. Imaginea pe care ți-ai făcut-o despre a ne nu se stinge dintr-o suflare? Nu apare alta în locul ei, așa cum se ivesc din întuneric imaginile lanternei magice? Nu mă înțelegi oare deloc? Nu pot să-ți explic mai bine; tu însuți trebuie să-mi spui…!

Basini plângea fără oprire. Umerii lui feciorelnici se înfiorau; nu reușea să spună decât mereu același lucru: „Nu știu ce vrei; nu pot să-ți spun nimic; totul se petrece într-o clipită; nici nu poate să se petreacă altfel; și tu ai face la fel ca mine”.

Törless tăcu. Rămase sprijinit de perete, epuizat, imobil, privind drept înainte, în gol.

„Dacă ai fi în situația mea, ai face la fel” — spusese Basini. În acest caz, tot ce se întâmplase era o necesitate, simplă, calmă și fără crispări.

Conștiința lui Törless se răzvrătea, disprețuitoare, chiar și împotriva acestei supoziții. Cu toate acestea, răzvrătirea întregii sale ființe nu părea să constituie pentru el o garanție satisfăcătoare: „… da, aș avea mai mult caracter decât el, n-aș suporta astfel de pretenții — dar are asta vreo importanță? E oare important că eu — din fermitate, din decență, din diferite alte motive pe care le consider acum secundare — aș proceda altfel? Nu, nu contează cum aș proceda; contează doar că, procedând într-o bună zi ca Basini, nici eu n-aș simți, la fel ca și dânsul, nimic deosebit. Iată esențialul; sentimentul meu față de mine însumi ar fi tot atât de simplu și tot atât de puțin ambiguu ca și al său…”

Acest gând — urmărit în frânturi de fraze încălecate în dezordine, mereu luate de la capăt, care adăugau disprețului față de Basini o suferință cu totul intimă, discretă, dar mult mai profundă decât cea care, din cauze morale, atinge echilibrul interior — era legat de amintirea unei emoții recente, de care Törless nu reușea să scape. Când aflase, datorită lui Basini, de pericolul care-l pândește probabil din partea lui Reiting și a lui Beineberg, se speriase pur și simplu. Așa cum te sperii când ești atacat pe neașteptate. Fără să mai chibzuiască mult, căutase rapid mijloace de ripostă și de apărare.

Aceasta se întâmplase în clipa unui pericol real, iar emoția care-l încercase atunci îl irita; ca și impulsurile acestea rapide, mașinale. Încercă zadarnic să și le declanșeze din nou. Știa însă că ele privaseră pericolul, imediat, de orice element insolit și echivoc.

Fusese totuși același pericol pe care-l presimțise doar cu câteva săptămâni în urmă în același loc. Atunci când se speriase într-un mod atât de bizar din cauza cămăruței — care se afla, asemenea unui Ev Mediu uitat, în afara vieții calde și luminoase din sălie de clasă — și din cauza lui Beineberg și a lui Reitng, fiindcă aceștia nu mai erau oamenii pe care-i știa de acolo, din clasă, ci păreau să fi devenit, deodată, cu totul altceva — ceva sumbru, sângeros —, personaje dintr-o cu totul altă viață. Atunci, Törless avusese impresia unei metamorfozări, a unui salt, ca și cum imaginea celor din jurul său ar fi fost privită deodată cu alți ochi, abia treziți dintr-un somn de sute de ani.

Și totuși fusese același pericol… Törless nu înceta să și-o repete. Și mereu încerca să compare amintirile celor două emoții diferite…

Între timp Basini se ridicase de mult; el observă privirea fixă, absentă, a colegului său, își strânse hainele și plecă pe furiș.

Törless văzu totul — ca printr-o ceață — dar îl lăsă să plece fără să scoată un cuvânt.

Întreaga sa atenție era acaparată de strădania de a regăsi punctul acela în care se produsese, brusc, schimbarea perspectivei interioare.

De câte ori ajungea însă în apropierea lui pățea ca acela care vrea să facă o comparație între ceva apropiat și ceva depărtat: nu reușea niciodată să prindă simultan amintirea imaginilor celor două sentimente. De fiecare dată se interpunea, ca un declic ușor, alt sentiment, cum se întâmplă în plan fiziologic cu acele abia sesizabile reacții musculare care însoțesc procesul de acomodare a ochiului. Și de fiecare dată, exact în momentul decisiv, atenția era absorbită tocmai de acesta; efortul de a compara își făcea loc înaintea obiectului comparației, se producea un impuls aproape imperceptibil — și totul se oprea în loc.

Iar Törless o lua mereu de la capăt.

Acest proces de o uniformitate mecanică reuși să-l adoarmă — un fel de somn în trezie, rigid, glacial, care-l ținu câtva timp nemișcat, în

același loc.

Pe Törless îl trezi apoi un gând, ca atingerea ușoară a unei mâini calde. Un gând, aparent atât de fires: încât se miră că nu-i trecuse până atunci prin minte

Un gând care nici nu făcea altceva decât să înregistreze experiența abia consumată: tot ce ni se pare de departe, foarte mare și enigmatic, sfârșește prin a ni se dezvălui întotdeauna ca fiind ceva simplu nedeformat, normal, de proporții naturale. Ca și cum în jurul omului ar fi trasată o graniță invizibilă. Ceea ce se pregătește în afara ei și se apropie din depărtări e ca o mare începătoșată, populată de făpturi uriașe și schimbătoare; tot ce depășește granița și se apropie de om devine acțiune, ia contact cu viața lui, e limpede și mărunt, de dimensiuni umane și cu forme umane. Și între viața pe care o trăiești și viața pe care o simți, o presimți, o vezi de departe, se află granița invizibilă, ca o poartă strâmtă prin care imaginile evenimentelor, cât mai mult diminuate, trebuie să se înghesuie pentru a pătrunde în om.

Și totuși, oricât de mult corespundeau toate astea experienței sale, Törless își aplecă gânditor capul.

„Un gând straniu…” își spuse el.

În sfârșit se afla iar în patul său. Nu se mai gândea la nimic, pentru că era atât de greu să gândești și atât de zadarnic. Cele aflate despre tainele prietenilor săi îi treceau de fapt prin minte, dar atât de indiferente și lipsite de viață, ca o știre oarecare citită într-un ziar străin.

Din partea lui Basini nu se mai putea spera nimic. Era problema lui, firește! Dar totul era atât de îndoielnic, iar el era atât de obosit și atât de zdrobit. Poate că nu era decât o iluzie.

Numai imaginea lui Basini, a pielii sale goale, lucioase, stăruia ca parfumul unei tufe de liliac în penumbra senzațiilor care premerg somnului. Până și repulsia de ordin moral dispăru. În cele din urmă Törless adormi.

Niciun vis nu-i tulbură somnul. Dar o căldură nespus de plăcută așternea covoare moi sub trupul lui. Cu această senzație se trezi în cele din urmă. Și era cât ce ce să scoată un țipăt: Basini se afla lângă patul lui! în clipa următoare acesta își scoase cu îndemânare

febrilă cămașa, se strecură sub pătură și-și lipi de Törless trupul gol și tremurând.

Îndată ce-și reveni în urma acestui atac neașteptat, Törless îl împinse pe Basini cât colo.

— Ce-ți trece prin cap…?!

Basini se milogea însă:

— Oh, nu mai fi iar așa! Niciunul din ei nu e ca tine! Ei nu mă disprețuiesc așa ca tine; o fac numai de formă, pentru ca pe urmă să poată fi cu totul altfel. Dar tu? Tocmai tu…?! Ești chiar mai tânăr decât mine, chiar dacă ești mai puternic… amândoi suntem mai tineri decât ceilalți… tu nu ești atât de crud și de lăudăros ca ei… tu ești blând… te iubesc!…

— Cum — ce spui? Ce vrei de la mine? Pleacă, hai, pleacă!

Și Törless își propti, chinuit, brațul de umărul lui Basini. Apropierea fierbinte a pielii catifelate, străine îl obseda însă, îl învăluia, îl sufoca. Și Basini șoptea întruna:

— Ba da… ba da… te rog… oh, pentru mine ar fi o desfătare să fac tot ce vrei!

Törless nu găsea niciun răspuns. În timp ce Basini vorbea, de-a lungul clipelor de ezitare și cumpănire, peste simțurile sale se lăsase parcă din nou o mare de-un verde adânc. Numai cuvintele mișcătoare ale lui Basini se desprindeau din ea, luminoase, ca sclipirile unor peștișori de argint.

Continua să-și țină brațele proptite de trupul lui Basini. Peste ele se lăsase însă un fel de căldură jilavă și grea; mușchii i se moleșiră; uită de ei… Se trezi numai atunci când un nou cuvânt înfiorat ajunse până la el, pentru că simți deodată — lucru cumplit de incomprehensibil — că mâinile sale, ca într-un vis, tocmai îl trăseseră pe Basini mai aproape.

Apoi vru să se dezmeticească, să-și strige: „Basini te înșală; vrea să te tragă în jos, spre el, pentru ca să nu-l mai poți disprețui”. Dar strigătul nu izbucnea. Niciun sunet nu prindea viață în clădirea imensă; în toate coridoarele, talazurile întunecate ale tăcerii păreau să doarmă nemișcate.

Voia să regăsească drumul spre sine: asemenea unor paznici întunecați, talazurile zăceau însă dinaintea tuturor porților.

Törless nu mai căută atunci niciun cuvânt. Senzualitatea din clipele răzlețe de disperare care se furișase încetul cu încetul în el, se trezise acum în toată puterea ei. Era culcată, goală, lângă el și-i acoperea capul cu mantaua ei neagră și moale. Și-i murmura cuvinte dulci, de resemnare, și înlătura, cu degetele ei calde, toate întrebările și toate îndatoririle, socotindu-le zadarnice. Și îi șoptea: în solitudine, totul este permis.

Numai în clipa când îl cuprinse înflăcărarea, se trezi, timp de câteva secunde, și se agăță cu disperare de un singur gând: „Nu sunt eu acesta!… Nu sunt eu!… Abia mâine voi fi din nou eu însumi!… Mâine.

Marți seara se întoarseră primii elevi. Alții sosiră abia cu trenurile de noapte. În clădire era o agitație permanentă.

Törless își întâmpină prietenii posomorât și morocănos; nu uitase nimic. Și-apoi, ei aduceau de afară ceva atât de proaspăt și monden. Acum, când ajunsese să îndrăgească atmosfera îmbâcsită a încăperilor strâmte, lucrul acesta îl făcea să se rușineze.

De altminteri îi era acum deseori rușine. Dar, de fapt, nu din cauza tentațiilor cărora le cedase — lucru care nu rareori se întâmplă în internatele școlare —, ci pentru că, într-adevăr, nu putea scăpa acum de un fel de tandrețe față de Basini și pentru că, pe de altă parte, simțea, mai intens decât oricând, cât de disprețuit și de înjosit era acest om.

Se întâlnea cu el deseori, pe ascuns. Îl duse în toate cotloanele pe care le știa de la Beineberg și, pentru că el însuși era lipsit de abilitate în privința acestui gen de drumuri secrete, Basini începu să se descurce curând mai bine și preluă comanda.

Noaptea însă, gelozia cu care-i pândea pe Beineberg și pe Reiting nu-i îngăduia să se odihnească.

Cei doi se țineau însă departe de Basini. Poate că acesta îi plictisea deja. În orice caz, cu ei părea să se fi petrecut o schimbare. Beineberg era sumbru și închis; când vorbea, se limita doar la aluzii misterioase referitoare la ce urma să se-ntâmple. Reiting, pare-se, își orientase interesul din nou în alte direcții; el țesea cu obișnuita-i îndemânare plasa unor intrigi, încercând să-i câștige pe unii prin mici favoruri și înspăimântându-i pe alții datorită faptului că, prin șiretlicuri ascunse, reușise să le afle secretele.

Când se întâlneau toți trei, Beineberg și Reiting insistau ca Basini să fie adus din nou, cât mai curând, în cămăruța din pod.

Törless încerca să amâne momentul sub tot felul de pretexte, dar suferea mereu din cauza acestei tăinuite implicări.

Cu câteva săptămâni în urmă nici n-ar fi înțeles o asemenea stare, deoarece, chiar și prin ascendența sa, era robust, sănătos și normal.

Nu trebuie să se creadă însă nicidecum că Basini stârnea în Törless o dorință reală —, oricât de fugară și de confuză ar fi fost ea. Fără îndoială, un fel de pasiune se trezise în el, dar numele de iubire era, cu certitudine, întâmplător și aproximativ, iar omul Basini nu era mai mult decât un substituent, o țintă provizorie a acestei dorințe. Pentru că Basini — deși se încurcase cu el într-un mod compromițător — nu-i astâmpăra niciodată dorința; ea creștea, trecând dincolo de Basini, spre o foame nouă, lipsită de obiect.

La început îl orbise doar nuditatea trupului suplu de efeb.

Impresia nu era diferită de aceea pe care ar fi avut-o în fața formelor frumoase, lipsite încă de toate atributele sexualității, ale unei fete foarte tinere. Fusese copleșit. Uimit. Iar puritatea iradiată nemijlocit de această stare era cea care dădea legăturii sale cu Basini aparența unei înclinații, a unui sentiment nou, de minunată neliniște. Toate celelalte aveau prea puțin de-a face cu împrejurarea respectivă. Acele semne ale dorinței existaseră încă de mult — de la Božena și încă mult mai devreme. Era tainica și melancolica senzualitate fără de obiect a adolescentului, care este ca pământul reavăn, negru, germinator, al primăverii și ca obscurele ape subterane care așteaptă un prilej întâmplător pentru a rupe zăgazurile.

Scena la care asistase Törless oferise acest prilej. Datorită unei surprize, unei neînțelegeri, unei false interpretări a impresiei, ascunzișurile tainice în care se adunaseră toate câte erau nemărturisite, interzise, apăsătoare, incerte, însingurate, în sufletul lui Törless, se deschiseseră brusc, orientând aceste impulsuri obscure spre Basini. Pentru că aici ele descopereau deodată ceva cald, ceva ce respira, avea parfum, era din carne și oase, ceva ce clădea viselor, care pâlpâiseră până atunci nehotărât, un chip, și o parte din frumusețea sa, în locul urâțeniei corozive cu care Božena

le biciuise în singurătate. Aceasta le deschidea deodată o poartă spre viață și, în penumbra care se năștea, se amestecau toate: dorințe și realitate, fantezii luxuriante și impresii, care mai păstrau încă urmele calde ale vieții, emoții venite din afară și flăcări care le întâmpinau din lăuntru, învăluindu-le până într-atât încât erau de nerecunoscut.

Pentru Törless toate acestea nu mai erau însă distincte; pentru el, toate se strânseseră într-un singur sentiment, neclar, nearticulat, pe care-l putea lua, sub impresia primei surprize, și drept iubire.

Curând însă învățâ să aprecieze mai exact acest sentiment. Începând de-atunci, se simți purtat de o neliniște fără răgaz. Orice obiect pe care-l atingea îl și lăsa deoparte. Nu reușea să discute cu colegii fără a amuți deodată, din senin, sau fără a schimba, de mai multe ori la rând, distrat, subiectul. Se mai întâmpla uneori ca, în timp ce vorbea, să-l năpădească un val de rușine, astfel încât roșea, începea să se bâlbâie și era nevoit să-și întoarcă fața.

De-a lungul zilei îl evita pe Basini. Dacă era nevoit să-l privească, își redobândea aproape totdeauna luciditatea. Orice mișcare a lui Basini îl îngrețoșa, umbrele incerte ale iluziilor sale făceau loc unei limpezimi reci, insensibile, sufletul părea să i se strângă până ce nu mai rămânea nimic altceva decât amintirea unei dorințe de altă dată, care-i părea acum de neînțeles și dezgustătoare. Lovea cu piciorul în pământ și-și chircea trupul numai pentru a scăpa de această rușine dureroasă.

Se întreba ce-ar spune despre el ceilalți, dacă i-ar cunoaște taina — părinții, profesorii?

Odată cu această ultimă nedumerire, chinurile sale se întrerupeau însă totdeauna. O nepăsătoare oboseală punea stăpânire pe el. Pielea fierbinte și vlăguită a trupului său se reîntindea cu un fior de plăcere, în tăcere, lăsa să treacă atunci pe dinainte-i toți ceilalți oameni. Față de toți simțea însă un fel de dispreț, în taină îl bănuia pe fiecare dintre cei cu care stătea de vorbă de lucrurile cele mai grave.

Și, mai mult decât atât, i se părea că sunt lipsiți de rușine. Nu credea că și ei suferă atât de mult cât știa că suferă el. Cununa de spini a propriilor sale remușcări părea să le lipsească.

El, în schimb, se simțea asemeni unuia care s-a trezit dintr-o agonie profundă; ca acela care a fost atins de mâinile mute ale descompunerii; ca unul care nu poate uita înțelepciunea calmă pe care o aduce cu sine o boală îndelungată.

În această stare se simțea fericit, iar clipele în care și-o dorea reveneau stăruitor.

Ele începeau prin aceea că-l putea privi din nou pe Basini cu indiferență, că putea răspunde cu un zâmbet la tot ce era detestabil și trivial. Știa atunci că se va înjosi, dar atribuia acestei înjosiri un sens nou. Cu cât era mai urât și mai nedemn ceea ce-i oferea Basini, cu atât era mai viu contrastul cu sentimentul de suferindă gingășie care apărea, de obicei, pe urmă.

Törless se retrăgea într-un colț oarecare, de unde putea să observe fără ca el însuși să fie văzut. Când închidea ochii, se stârnea în el un fel de zbucium nelămurit, iar când îi deschidea, nu găsea nimic ce-ar fi putut să-i corespundă. Și atunci gândul la Basini creștea *deodată* și acapara totul, pierzându-și orice contur. El părea să nu-i mai aparțină lui Törless și părea să nu se mai refere la Basini. Era cu totul învăluit de freamătul unor sentimente, ca de niște femei lascive în veșminte sever încheiate și cu fețele acoperite de măști.

Törless nu cunoștea numele nici unuia din aceste sentimente, nu știa ce ascunde fiecare din ele; tocmai aici se afla însă amețitoarea tentație. Nici el nu se mai cunoștea pe sine; și tocmai de aici creștea pofta lui de excese sălbatice, sfidătoare, ca atunci când, în timpul unei petreceri galante, se sting deodată luminile și nimeni nu mai știe pe cine trage spre pământ și-l acoperă de sărutări.

Mai târziu, o dată biruite încercările adolescenței, Törless deveni un tânăr foarte fin și sensibil. El se număra acum printre acele naturi de intelectuali-esteți cărora respectarea legilor și chiar morala publică, măcar în parte, le asigură liniștea, scutindu-i să se gândească la problemele grosiere, foarte străine de subtilitatea vieții interioare — dar care manifestă, pe lângă această mare corectitudine aparentă, ușor ironică, o plictisită insensibilitate de îndată ce li se cere să se arate personal interesați de acestea. Pentru că singurul interes pe care îl manifestă cu adevărat se concentrează, în cazul lor, în mod exclusiv, asupra dezvoltării

sufletului, a spiritului, sau oricum am vrea să numim ceea ce crește în noi, uneori, datorită unui gând adunat din cuvintele unei cărți sau sugerat de buzele închise ale unui portret; se trezește uneori când o melodie solitară, obstinată, pleacă din noi și, pierzându-se în depărtare, trage cu mișcări stranii de subțirele fir al sângelui nostru, târându-l după sine; ceea ce dispare însă totdeauna, atunci când redactăm acte, când construim mașini, când mergem la circ sau când ne dăruim altor sute de asemenea îndeletniciri.

Acestor oameni le sunt deci total indiferente lucrurile care le solicită doar corectitudinea lor morală. De aceea Törless nici n-a regretat vreodată, de-a lungul vieții sale de mai târziu, cele întâmplate. Preocupările lui aveau o orientare atât de vădit și de unilateral intelectuală, încât dacă i s-ar fi povestit o istorie asemănătoare despre aventurile unui desfrânat, ar fi fost cu totul în afara vederilor sale să-și exprime indignarea față de isprăvile respective. Pe un astfel de om nu l-ar fi disprețuit pentru faptul că este un desfrânat, ci pentru că nu este de mai bună calitate; nu din cauza excelor sale, ci din cauza stării psihice care-l determină să le făptuiască; pentru că este prost sau pentru că inteligenței sale îi lipsește o contrapondere sufletească… totdeauna, deci, numai pentru că oferă o imagine tristă, devastată, fără vlagă. Și l-ar fi disprețuit pe acest om în aceeași măsură, fie că viciul lui ar fi fost excesele sexuale, abuzul de țigări sau consumul exagerat de alcool.

Și, ca în cazul tuturor oamenilor care-și concentrează întreaga atenție asupra dezvoltării propriei spiritualități, simpla prezență a unor porniri perverse sau excesive nu însemna, nici pentru el, mare lucru, îi plăcea să creadă că aptitudinea de a savura plăcerea, talentele artistice, întregul rafinament al vieții interioare ar fi ornamente care te-ar putea răni cu ușurință. (El considera că este de la sine înțeles ca un om cu o viață interioară bogată și mobilă să cunoască și clipe despre care alții nu trebuie să știe nimic și, de asemenea, să aibă amintiri pe care le păstrează în lăcașuri tăinuite. Și nu-i pretindea unui astfel de om nimic altceva decât să știe să se folosească de ele mai târziu cu delicatețe.)

Astfel că o dată, când fusese întrebat de către cineva căruia-i povestise istoria tinereții sale dacă această amintiri nu este totuși, uneori, jenantă, dăduse zâmbind următorul răspuns (Firește, nu neg

că a fost vorba de o înjosire. Și ce-i cu asta? A trecut. Ceva din ea a rămas însă pentru totdeauna: acea doză infimă de otravă care este necesară pentru a feri sufletul de o sănătate mult prea sigură și calmă, și pentru a-i da în schimb alta, mai subtilă, mai tăioasă și mai comprehensivă.

Ați vrea să numărați, poate, ceasurile de înjosire care, odată cu fiecare mare pasiune, îți lasă în suflet urmele arsurii? Gândiți-vă numai la clipele de intenționată umilire în dragoste! La acele clipe de extaz în care îndrăgostiții se apleacă peste marginile unor fântâni adânci, sau își pun, pe rând, urechea pe inima celuilalt, pentru a încerca să audă, înăuntru, ghearele marilor, neliniștitelor pisici zgâriind nerăbdătoare pereții carcerei lor! Și numai pentru a se simți tremurând! Numai pentru a se speria de solitudinea lor aflată deasupra acestor profunzimi obscure și infamante! Numai pentru a se refugia pe de-a-ntregul unul în celălalt, de teamă să nu rămână singuri cu aceste forte sumbre!

Încercați numai să priviți în ochii tinerelor perechi. Tu crezi…? – stă scris în ei, dar nici nu bănuiești în ce adâncuri putem coborî. În acești ochi stăruie o voioasă ironie la adresa aceluia pentru care multe lucruri au rămas necunoscute, și mândria tandră a celor care au trecut împreună prin toate infernurile.

Și la fel cum acești îndrăgostiți trec împreună prin toate, am trecut odinioară și eu, însă singur, numai cu mine însumi…”)

Și totuși, chiar dacă Törless avea să gândească mai târziu în felul acesta, atunci, în vremea când se afla prins în vârtejul unor simțăminte pustiitoare și avide, el era încă foarte departe de o întemeiată încredere într-un sfârșit fericit al aventurii. Întrebările care-l chinuiseră cu puțină vreme în urmă lăsaseră anumite urme nelămurite care stăruiau, ca un sunet grav și îndepărtat, în toate trăirile sale. Și tocmai la aceasta nu dorea să se gândească acum.

Uneori era nevoit s-o facă însă. Și atunci l-a copleșit cea mai adâncă deznădejde și o cu totul altă rușinare — ostenită și lipsită de orice perspectivă — a pus stăpânire pe el, odată cu aceste amintiri.

Nici pentru ele nu reușea să se găsească însă motivații.

Vina o purtau condițiile specifice ale vieții din școală. Fluxul impetuos al energiilor tinere, zăgăzuit între zidurile cenușii, ducea la

acumularea, în imaginație, a tot felul de viziuni voluptuoase care-i făceau pe mulți să-și piardă cumpătul.

Un anumit grad de imoralitate trecea chiar drept dovadă de virilitate și de curaj, drept cucerire îndrăzneață a unor plăceri interzise. Mai cu seamă când făceai o comparație între tine și înfățișarea de trudită onestitate a celor mai mulți dintre profesori. Pentru că atunci cuvântul *morală* era asociat, în mod ridicol, cu niște umeri înguști, cu burți țuguiate, purtate de picioare subțiri, și cu ochi care, din dosul ochelarilor, păsteau nevinovați ca mielușeii, de parcă viața n-ar fi fost nimic altceva decât un câmp plin de florile unei temeinice edificări.

Elevii școlii, în fine, nu aveau încă nicio experiență de viață și nicio idee despre toate acele nuanțe de vulgaritate și brutalitate, mergând până la morbid și ridicol, care-l dezgustă în primul rând pe un adult, atunci când ia cunoștință de ele.

Lui Törless îi erau străine toate aceste elemente de inhibiție al căror efect nici măcar nu-l putem evalua. El căzuse în greșeală pur și simplu din naivitate.

Pentru că pe-atunci îi lipsea chiar și rezistența morală, acea sensibilitate a spiritului pe care o va prețui mai târziu atât de mult. Și totuși, primele ei semne existau deja. Törless se înșela, el nu vedea decât umbrele proiectate în conștiința sa de ceva necunoscut încă și le considera reale; avea însă o datorie față de el însuși, o datorie de suflet, chiar dacă, deocamdată, nu era încă în stare să o îndeplinească.

Știa doar că urmărise ceva încă neclar, pe o cale care ducea spre adâncurile conștiinței sale, și că acest efort îl obosise. Se obișnuise să spere în descoperiri extraordinare, pline de mister, și nu ajunsese decât în strâmtele labirinturi ale senzualității. Nu din înclinații perverse, ci din cauza unei stări de spirit lipsită, pentru moment, de orice țel.

Și tocmai această infidelitate față de ceva serios, față de o năzuință, îi provoca o neclară conștiință a vinovăției; un dezgust confuz nu-l părăsea niciodată și îl urmărea o teamă nelămurită, ca pe cineva care, în întuneric, nu mai știe dacă pășește pe drumul lui sau dacă l-a pierdut cine știe unde.

Își dădea atunci silința să nu se mai gândească la nimic. Lâncezea, mut și buimăcit, uitând de toate nedumeririle sale de altă dată. Plăcerea subtilă pe care i-o făceau înjosirile lui devenea tot mai rară.

Încă nu dispăruse cu totul, dar, spre sfârșitul acestei perioade, când s-a hotărât soarta lui Basini, Törless nu a mai opus niciun fel de rezistență.

Aceasta s-a întâmplat câteva zile mai târziu, când se aflau toți trei în cămăruță. Beineberg era foarte grav.

Reiting începu să vorbească:

— Beineberg și cu mine suntem de părere că nu mai e cazul să-l tratăm pe Basini ca până acum. S-a obișnuit cu supunerea pe care ne-o datorează, așa că ea nu-i mai provoacă nicio suferință; are aerul de familiaritate impertinentă al unei slugi. A sosit deci momentul să mergem cu el un pas mai departe. Ești de acord?

— Nici măcar nu știu încă ce-aveți de gând să-i faceți.

— Nu-i chiar atât de simplu. Trebuie să-l umilim și să-l apăsăm și mai mult. Aș vrea să văd până unde pot merge lucrurile. Cum vom proceda însă, e cu totul altă chestiune. Firește, am și în această privință câteva idei drăgălașe. L-am putea biciui, de pildă, el urmând să cânte, în acest timp, psalmi de mulțumire; n-ar fi deloc neplăcut să savurezi tonalitățile acestei cântări, fiecare notă, având, ca să zic așa, pielea-ncrețită, ca de găină. L-am putea lăsa, ca pe-un câine, să ne aducă cele mai murdare lucruri. Am putea să-l luăm cu noi la Božena, să-l punem să citească acolo scrisorile mamei sale, iar Božena ar avea grijă să facă glumele de rigoare. Dar nu e nicio grabă. Ne putem gândi în liniște, putem să mai șlefuim treburile și să mai inventăm câte ceva. Poate că-l dăm pe mâna clasei. Ar fi lucrul cel mai inteligent. Dacă fiecare contribuie numai câte puțin, e deajuns ca el să fie sfârtecat. Oricum, mie îmi plac aceste mișcări ale mulțimii. Nimeni nu se gândește să facă mare lucru, și totuși valurile se ridică tot mai înalte, sfârșind prin a-i înghiți pe toți. Veți vedea: niciunul nu se va mișca, și vom avea totuși un adevărat ciclon. Îmi face o plăcere extraordinară să pun în scenă astfel de lucruri.

— Dar ce vreți să faceți mai întâi?

— După cum am spus, toate astea aș dori să le rezerv pentru mai târziu, deocamdată mi-ar ajunge să-l fac — prin amenințări sau bătaie — să spună din nou „da” în orice împrejurare.

— De ce? – exclamă fără voie Törless. Se privi stăruitor drept în ochi.

— Hai, nu te mai preface? Știu prea bine că ești la curent.

Törless tăcu. Reiting aflase oare ceva? Voia doar să sondeze terenul?

— … Încă de-atunci. Doar ți-a spus Beineberg la ce se pretează Basini.

Törless respiră ușurat.

— Ei, nu te mai uita cu ochii ăștia mirați. Și atunci i-ai căscat așa, și doar nu-i vorba de cine știe ce. De altfel Beineberg mi-a mărturisit că face același lucru cu Basini.

Vorbind astfel, Reiting aruncă o privire spre Beineberg strâmbându-se ironic. Acesta era felul lui de a pune pe cineva în încurcătură — public și fără nicio jenă.

Însă Beineberg nu răspunse. Își păstră atitudinea sa meditativă, abia ridicându-și ochii.

— Ei, nu ai de gând să-i dai drumul?! Are o idee trăsnită cu Basini și vrea s-o pună neapărat în practică înainte ca noi să întreprindem altceva. De altminteri e destul de amuzantă.

Beineberg rămase serios; îl privi pe Törless apăsat și spuse:

— Îți amintești ce am vorbit atunci după cuierul cu mantale?

— Da.

— N-am mai ajuns niciodată să vorbesc despre asta, pentru că pălăvrăgeala goală nu are niciun rost. Dar am meditat asupra acestui lucru deseori — poți să mă crezi. Și ceea ce ți-a spus adineauri Reiting e adevărat. Am făcut cu Basini același lucru pe care l-a făcut și el. Poate că am mers chiar mai departe. Fiindcă — după cum ți-am spus și atunci — credeam că senzualitatea ar putea fi, eventual, ușa potrivită. A fost o încercare. Nu cunoșteam altă cale spre ceea ce căutam. Nu are însă niciun sens să te lași la voia întâmplării. M-am gândit mult — nopți la rând — cum s-ar putea găsi, în locul ei, ceva sistematic.

Cred că acum am găsit acest ceva și îi vom face proba. Acum o să și vezi cât de mult greșeai atunci. Tot ce se afirmă despre lume e

nesigur, totul se petrece altfel. Noi am cunoscut atunci lucrul acesta numai prin reversul său, căutând punctele în care explicația absolut naturală se împiedică de propriile-i picioare; acum sper să pot arăta însă celălalt aspect, pozitiv, al chestiunii.

Reiting împărțea cești le de ceai și, amuzat, îl înghionti ușor pe Törless:

— Fii atent. Născocirea lui e tare-ndrăzneață.

Beineberg stinse însă, cu o mișcare rapidă, lampa. În întuneric, numai flacăra spirtierei arunca reflexe albăstrii asupra celor trei capete.

— Am stins lumina, Törless, pentru că despre astfel de lucruri se poate vorbi mai bine așa. Iar tu, Reiting, n-ai decât să dormi dacă ești prea prost ca să înțelegi chestiuni mai profunde.

Reiting râse înveselit.

— Îți amintești deci discuția noastră. Tu însuți ai descoperit atunci în matematică acea mică ciudățenie care dovedește că gândirea noastră nu se desfășoară într-un plan sigur, uniform și solid, ci dă peste lacune. Ea închide ochii, încetează pentru o clipă să mai existe, dar este purtată totuși, cu siguranță, dincolo de ele. De fapt, ar trebui să fim de multă vreme cuprinși de disperare, deoarece cunoașterea noastră este străbătută în toate domeniile de astfel de hăuri, ea nefiind nimic altceva decât o mulțime de frânturi purtate de valurile unui ocean insondabil.

Departe de a ne lăsa pradă disperării, noi ne simțim însă tot atât de siguri ca pe-un teren solid. Dacă nu am avea acest sentiment de siguranță, ne-am sinucide covârșiți de disperare din cauza bietei noastre inteligențe. Acest sentiment ne însoțește mereu, asigură coeziunea noastră interioară, ia mereu inteligența noastră în brațe, proteguitor, ca pe un copilaș. De îndată ce am devenit conștienți de acest lucru, nu mai putem nega existența sufletului, îndată ce ne analizăm viața spirituală și recunoaștem insuficiența rațiunii, simțim neapărat acest lucru, îl simțim — înțelegi — pentru că, dacă acest sentiment n-ar exista, ne-am mototoli vlăguiți ca niște saci goi.

Noi doar am uitat să luăm în seamă acest sentiment, dar el este unul dintre cele mai vechi. Cu mii de ani în urmă, popoare care se aflau la o distanță de mii de mile între ele îl cunoșteau. O dată ce te ocupi de astfel de lucruri nu le mai poți nega. Nu vreau să te conving

însă prin vorbe; îți voi spune numai strictul necesar pentru ca să nu fii total nepregătit. Dovada o vor aduce faptele.

Consideră deci că sufletul ar exista — și atunci e de la sine înțeles că nu putem avea o dorință mai fierbinte decât aceea de a restabili cu el contactul pierdut, de a ne familiariza din nou cu el, de a reînvăța să-i folosim mai bine energiile, de a cuceri o parte din forțele supranaturale care somnolează în adâncurile lui.

Pentru că toate astea sunt posibile și au reușit nu numai o singură dată: miracolele, sfinții, asceții hinduși confirmă astfel de întâmplări.

— Ascultă — îl întrerupse Törless —, tu te cam lași amețit acum de vorbele astea despre credință. De aceea ai și stins, cu bună știință, lumina. Ai vorbi oare la fel dacă ne-am afla acum jos, în mijlocul celorlalți, cei care învață la geografie, la istorie, scriu scrisori celor de-acasă, jos, unde ard lămpile și pedagogul poate trece printre bănci? Vorbele tale nu ți-ar părea oare, acolo, puțin cam extravagante, cam pretențioase, ca și cum noi n-am fi la fel ca ceilalți și am trăi într-o altă lume, cu vreo opt sute de ani înaintea lor?

— Nu, dragul meu Törless, aș susține același lucru. De altminteri e o greșeală de-a ta că tot tragi cu ochiul spre ceilalți; ești prea puțin independent. Să scrii scrisori celor de acasă! În astfel de situații tu te gândești la părinți! Cine-ți spune că ei ar fi măcar în stare să ne priceapă? Noi suntem mai tineri cu o generație, poate că ne sunt rezervate lucruri pe care ei nici nu le-au bănuit vreodată de-a lungul vieții. Eu măcar le-am simțit. Dar de ce să tot vorbim atâta; eu am să v-o dovedesc.

După un răstimp de tăcere, Törless spuse:

— Și cum anume vrei să procedezi ca să pui stăpânire pe sufletul tău?

— Asta nu vreau să ți-o explic acum, mai ales că va trebui s-o fac oricum în prezența lui Basini.

— Dar poți să ne spui măcar cât de cât.

— Ei bine. Istoria ne învață că nu există decât o singură cale spre aceasta — și anume scufundarea în noi înșine. Numai că tocmai acest lucru e dificil, în vremurile de demult, când sufletul se manifesta încă prin miracole, sfinții puteau atinge acest tel prin fervoarea rugii. Pe atunci, sufletul era, pare-se, altfel alcătuit, pentru că astăzi calea aceasta eșuează. Azi nu știm ce trebuie să facem;

sufletul s-a schimbat și, din păcate, s-a scurs de atunci un timp îndelungat, în care acestei probleme nu i s-a acordat atenția cuvenită, iar continuitatea a fost iremediabil pierdută. O nouă cale o putem găsi numai prin cea mai atentă cumpănire. De aceasta m-am ocupat intens în ultima vreme. Cel mai aproape s-ar putea ajunge, probabil, cu ajutorul hipnozei, numai că nu s-a încercat încă niciodată. Se recurge totdeauna doar la trucuri banale, din care cauză încă nu s-a demonstrat dacă metodele pot conduce și la rezultate mai elevate. Ultimul lucru pe care vi-l spun, încă de pe-acum, referitor la această chestiune e acela că pe Basini nu-l voi hipnotiza în modul obișnuit, ci după propria mea metodă care, dacă nu mă înșel, este asemănătoare uneia practicate însă în Evul Mediu.

— Nu-i o comoară Beineberg ăsta? râse Reiting. Numai că ar fi trebuit să trăiască pe vremea profețiilor despre sfârșitul lumii, și atunci te pomenești că ar fi crezut cu adevărat că lumea a fost salvată de la pieire datorită metodei sale magice.

Când Törless îl privi pe Beineberg, după ce acesta fusese luat peste picior de către colegul său, observă că fața acestuia încremenise, schimonosită, ca sub efectul unei concentrări maxime. În clipa următoare se simți apucat de degetele unei mâini reci ca gheața. Intensitatea emoției îl sperie pe Törless; apoi strânsoarea acelei mâini slăbi.

— Oh, n-a fost nimic. Numai un gând. Aveam impresia că-mi va trece prin minte ceva deosebit, o sugestie cu privire la modul cum ar trebui să se procedeze.

— Ascultă, tu ești într-adevăr puțin cam „atins”, spuse Reiting pe un ton jovial, altă dată erai un tip rezistent și făceai din toate astea doar un fel de sport; acum însă ești ca o muiere.

— Hai, lasă — habar n-ai ce înseamnă să știi că sunt astfel de lucruri în preajmă, să te afli în fiecare zi pe punctul de a le stăpâni!

— Nu vă certați, spuse Törless.

Devenise în decursul câtorva săptămâni mult mai ferm și mai energic.

— În ce mă privește, fiecare poate să facă ce vrea; eu nu cred în nimic. Nici în rafinatele tale suplicii, Reiting, nici în speranțele lui Beineberg. Iar eu însumi nu vă pot spune nimic. Aștept să văd ce o să rezolvați voi.

— Deci pe când?

A fost fixată cea de-a treia noapte.

Fără să opună vreo rezistență, Törless o lăsă să se apropie. În această nouă situație, sentimentele sale față de Basini se răciseră cu totul. Era chiar o soluție fericită, pentru că, cel puțin, te elibera dintr-odată de oscilările între jenă și dorință, din care Törless nu putea să iasă prin propria-i putere. Măcar avea acum un sentiment clar și constant de repulsie față de Basini, ca și cum umilințele plănuite pentru acesta l-ar fi putut murdări și pe el.

În rest era distrat și nu se putea gândi în mod serios la nimic; și mai ales la ceea ce-l preocupase altă dată atât de mult.

Abia când urcă împreună cu Reiting scările spre pod — Beineberg și Basini o și luaseră înainte — amintirea celor ce se petrecuseră în el deveni mai vie. Îl urmăreau vorbele pline de încredere în sine pe care i le aruncase lui Beineberg în împrejurarea respectivă și dorea să-și recapete această încredere. Șovăitor, pasul i se oprea pe fiecare treaptă. Vechea siguranță nu și-o regăsea însă. E drept că-și amintea toate gândurile pe care le avusese atunci, dar ele păreau să treacă acum pe lângă el, la distanță, doar ca umbre ale celor gândite odinioară.

În cele din urmă, negăsind nimic în sine însuși, curiozitatea i se îndreptă iarăși spre evenimentele care urmau să vină din exterior, îmboldindu-l să meargă înainte.

Cu pași grăbiți, urcă în urma lui Reiting restul treptelor.

În timp ce ușa de fier se închise scârțâind în urma lor, oftă, având sentimentul că planul lui Beineberg — deși nu era decât un hocus-pocus ridicol — avea totuși ceva solid și gândit, pe când înăuntrul sufletului său domnea o încâlceală de nepătruns.

Luară loc pe o bârnă așezată de-a curmezișul, într-o așteptare tensionată, ca la teatru.

Beineberg și Basini se aflau deja acolo.

Situația părea favorabilă planului. Întunericul, aerul stătut, mirosul dulceag de putregai, pe care-l emanau vasele cu apă îți provocau o senzație de somnolență, de imposibilitate de a te mai trezi, de ostenită și trândavă inerție.

Beineberg îi spuse lui Basini să se dezbrace. Goliciunea avea acum, în întuneric, un licăr albăstrui, putregăios și nu era deloc

excitantă.

Deodată Beineberg scoase din buzunar revolverul și-l îndreptă spre Basini.

Chiar și Reiting găsi cu cale să se aplece, pentru a putea interveni în orice clipă.

Dar Beineberg zâmbea. Într-un mod ciudat, schimonosit; de parcă nici n-ar fi vrut-o, și doar presiunea unor cuvinte fanatice i-ar fi împins buzele într-o parte.

Basini căzuse în genunchi, ca paralizat, și se uita țintă, cu ochii holbați de spaimă, la armă.

— Scoală-te — spuse Beineberg —, dacă faci tot ce-ți cer, nu ți se va întâmpla nimic rău; dacă mă stingherești însă printr-o cât de slabă împotrivire, te împușc. Asta să n-o uiți! Bineînțeles că eu te voi ucide oricum, dar te vei reîntoarce la viață. Moartea nu ne este chiar atât de străină pe cât crezi tu; murim zilnic, în somnul adânc, fără de vise.

Zâmbetul rătăcit schimonosi din nou gura lui Beineberg.

Acum așază-te în genunchi, acolo, sus (cam la e *jumătate de stat de om se afla o bârnă groasă,* orizontală); așa, cât mai drept, ține-te drept de tot — trebuie să-ți îndrepți mijlocul. Și acum privește aici fără să clipești însă; ochii trebuie să-i ții deschiși cât poți de tare!

Beineberg așeză în fața lui Basini o mică lampă de spirt, în așa fel încât acesta era nevoit să-și dea puțin capul pe spate pentru a putea s-o privească în plin.

Nu puteai să distingi mare lucru, dar după câtva timp trupul lui Basini păru că începe să se balanseze ca un pendul. Reflexele albăstrii urcau și coborâș pe pielea sa. Din când în când, lui Törless i se părea ca zărește fața lui Basini schimonosită de teamă.

După câtva timp, Beineberg întrebă:

— Ești obosit?

Întrebarea fusese pusă în stilul obișnuit de hipnotizatori.

Apoi începu să explice cu glas scăzut, voalat:

— Moartea nu este decât o consecință a felului nostru de a trăi. Trăim de la un gând la altul, de la un sentiment la cel care urmează. Pentru că gândurile și sentimentele noastre nu curg liniștit ca un fluviu, ci „ne trec prin cap”, cad în noi ca pietrele. Dacă te observi cu atenție, simți că sufletul nu este ceva ce-și schimbă, în treceri

succesive, culorile, ci doar că gândurile se ivesc, ca niște cifruri, dintr-un hău întunecat. Ai acum un gând, sau un sentiment, și deodată apare altul, răsărit parcă din nimic. Dacă ești atent, poți chiar să simți, între două gânduri, clipa în care totul se-ntunecă. O dată percepută, această clipă este pentru noi chiar moartea. Pentru că viața noastră se reduce doar la fixarea unor jaloane și la salturile pe care le facem de la unul la celălalt, trecând zilnic peste mii de secunde ale morții. Oarecum, noi nu trăim decât în punctele de repaus dintre salturi. De aceea și avem o teamă atât de ridicolă de moartea ultimă, irevocabilă, care nu poate fi jalonată nicicum și este nemărginita prăpastie în care ne prăbușim. Pentru acest nod de a trăi ea reprezintă într-adevăr negația absolută. Dar numai din perspectiva acestui mod de viață și numai pentru acela care nu a învățat să trăiască altfel decât de la o clipă la alta. Eu numesc aceasta răul în salturi, iar tot secretul constă în aceea de a-l învinge. Trebuie să înveți să-ți simți viața ca o alunecare calmă. În momentul în care acest lucru îți reușește, ești tot atât de aproape de moarte ca și de viață. Nu mai trăiești — potrivit criteriilor noastre pământești — dar nici nu mai poți muri, pentru că odată cu viața ai suspendat și moartea. Este clipa nemuririi, clipa în care sufletul trece din strâmtul nostru creier în minunatele grădini ale vieții sale. Acum, urmărește-mă deci cu atenție: Fă să-ți adoarmă toate gândurile, privește țintă aceasta flăcăruie;…nu-ți mai lăsa gândurile să fugă de la una la alta… concentrează-ți toată atenția spre interior… privește țintă flacăra… gândirea ta e ca o mașină care se mișcă tot mai încet… tot… mai… încet… Uită-te țintă spre interior… atât de îndelung, până când găsești punctul în care te simți pe tine, fără să sesizezi însă vreun gând sau o emoție… Tăcerea ta va fi pentru mine un răspuns. Păstrează-ți privirea ațintită spre interior!…

Trecură câteva minute…

— Simți punctul?

Nici un răspuns.

— Ascultă. Basini, ai reușit?

Beineberg se sculă, iar umbra lui deșirată se ridică de-a lungul bârnei. Sus, trupul lui Basini, ametit de întunecime, se legăna vizibil încoace și-ncolo.

— Întoarce-te într-o parte, porunci Beineberg. Ceea ce se supune acum e doar creierul — murmură el — care mai funcționează, mecanic, câtva timp, până când sunt șterse ultimele urme pe care i le-a imprimat sufletul. Acesta, la rândul lui, se află undeva, în noua lui existență. El nu mai poartă cătușele legilor naturale… (și se întoarse acum spre Törless) nu mai este condamnat la pedeapsa de a da pondere și consistență unui trup. Apleacă-te, Basini — așa — treptat… cu trupul tot mai mult în afară… De îndată ce se va șterge ultima urmă de pe creier, mușchii vor ceda și trupul, vidat, se va prăbuși. Sau poate că va rămâne în stare de plutire, nu știu. Sufletul a părăsit trupul cu de la sine putere, nu e vorba de moartea obișnuită, poate că trupul rămâne să plutească în aer, pentru că nimic, nicio forță a vieții sau a morții nu-i mai poartă de grijă… Apleacă-te… încă mai mult.

În clipa aceea, trupul lui Basini, care executase înfricoșat toate ordinele, se prăbuși cu o bufnitură puternică la picioarele lui Beineberg.

De durere, Basini scoase un țipăt. Reiting începu să râdă în hohote. Beineberg însă, care se dăduse cu un pas îndărăt, scoase un răcnet gâtuit de furie când își dădu seama de eșec. Cu o mișcare rapidă își smulse de pe trup cureaua de piele, îl apucă pe Basini de păr și începu să-l biciuie ca scos din minți. Tensiunea enormă în care se aflase se dezlănțuia acum în aceste lovituri furibunde. Iar Basini urla de durere, încât auzeai parcă, răsfrângându-și vibrațiile în toate cotloanele, chelălăitul unui câine.

De-a lungul întregii scene care precedase acest moment, Törless rămăsese liniștit. Sperase, în taină, că se va întâmpla totuși un lucru care-l va readuce în sfera pierdută a simțămintelor sale dintâi. Era o speranță absurdă, de asta-și dădea seama mereu, dar ea îl acaparase totuși. Acum i se păru însă că totul se sfârșise. Scena îl dezgusta. Fără vreun gând anume: un dezgust mut și mort.

Se ridică cu băgare de seamă și ieși fără să spună un cuvânt. Absolut mecanic.

Beineberg încă-l mai bătea, până la epuizare, pe Basini.

Aflându-se în pat, Törless simți că ceva se încheiase, trecuse.

În zilele care au urmat își văzu liniștit de îndeletnicirile sale școlare; nu-i păsa de nimic; deocamdată Reiting și Beineberg puteau

să-și pună în aplicare programul, punct cu punct — Törless îi ocolea.

În cea de-a patra zi, într-un moment când nu mai era nimeni de față, Basini se apropie de el. Arăta rău, era palid și tras la față, în ochii săi pâlpâia febra unei spaime continue. Cu priviri furișe, temătoare, spuse precipitat:

— Trebuie să mă ajuți! Numai tu poți s-o faci! Nu mai rezist la supliciile lor. Am suportat tot ce-a fost înainte… acum însă mă vor omorî în bătaie!

Lui Törless nu-i făcea plăcere să răspundă. În cele din urmă spuse:

— Nu te pot ajuta. Tu singur ești vinovat de tot ce ți se întâmplă.

— Dar nu demult erai atât de drăguț cu mine.

— Niciodată.

— Dar…

— Nu mai vorbi de asta. Nu eram eu acela… Un vis… Un capriciu… îmi pare chiar bine că noua ta ocară te-a rupt de mine… Pentru mine e mai bine așa…

Basini lăsă capul în jos. Simțea că între el și Törless se întinsese o mare de cenușie și searbădă dezamăgire. Törless era glacial, era cu totul alt om.

Atunci Basini se aruncă în genunchi, lovi pământul cu fruntea și strigă:

— Ajută-mă! Ajută-mă!… Pentru numele lui Dumnezeu, ajută-mă!

Törless ezită o clipă. Nu simțea nici dorința de a-l ajuta pe Basini, dar nu era nici îndeajuns de indignat pentru a-l alunga. De aceea dădu ascultare primului gând care-i trecu prin minte:

— Vino la noapte în pod, vreau să mai vorbesc odată cu tine despre asta. În clipa următoare își regreta deja cuvintele.

„La ce bun să stârnim din nou toate astea?” gândi — și, cumpănind lucrurile, spuse:

— Te-ar vedea; nu se poate.

— O nu, noaptea trecută au stat treji, cu mine, azi vor dormi până dimineața.

— Dacă ții neapărat… Să nu crezi însă că te voi ajuta.

Törless fixase întâlnirea cu Basini împotriva propriilor sale convingeri. Căci potrivit acestora, înăuntrul său totul se încheiase și nimic nu mai putea fi rechemat. Numai un fel de pedanterie, o

conștiinciozitate îndărătnică, lipsită, de la bun început, de orice șansă, îi insuflase ideea de a se întoarce la cele întâmplate.

Simțea nevoia de a termina repede.

Basini nu știa ce trebuie să facă. Era atât de bătut, încât de-abia mai îndrăznea să se miște. Părea să-și fi pierdut toate trăsăturile personale; numai în ochii lui se adunase un rest din tot ce fusese, un rest care părea că se agață înspăimântat, implorând, de Törless.

Aștepta să vadă ce va face acesta.

În cele din urmă Törless rupse tăcerea. Vorbea repede, plictisit, ca atunci când trebuie să rezolvi din nou, numai de formă, o chestiune de mult lichidată.

— Nu te voi ajuta. E adevărat că o vreme mi-ai trezit interesul — dar asta a trecut. Nu ești într-adevăr nimic altceva decât un ticălos și un laș. Cu siguranță nimic altceva. Ce să mă mai țină atunci aproape de tine? Înainte credeam mereu că trebuie să găsesc pentru tine un cuvânt, un sentiment care să te definească altfel; nu există însă într-adevăr nimic mai definitoriu decât să spui că ești rău și laș. E atât de simplu, atât de neînsemnat și totuși e tot ce se poate spune. De când ai început cu rugămințile tale lascive, am uitat tot ce voiam altă dată de la tine. Voiam să găsesc, departe de tine, un punct de unde să te privesc… ăsta era interesul meu pentru tine; tu însuți ai distrus totul;… dar ajunge, nu-ți sunt dator cu niciun fel de explicație. O întrebare numai: cum te simți acum?

— Cum să mă simt? Nu pot să mai suport.

— Probabil că acum împing lucrurile foarte departe și te doare?

— Da.

— Dar e pur și simplu o durere? Simți o suferință și vrei să scapi de ea? Așa, pur și simplu, fără complicații?

Basini nu știa ce să răspundă.

— Ei da, te întreb și eu doar așa, nu îndeajuns de clar. Dar oricum e totuna. Nu mai am nimic de-a face cu tine, ți-am spus-o deja. Când sunt cu tine nu mai pot simți absolut nimic. N-ai decât să faci ce vrei…

Törless dădu să plece.

Atunci Basini își smulse hainele de pe trup și se apropie lipindu-se de Törless. Era plin de vânătăi, respingător. Gestul său-jalnic, ca

acela al unei târfe nepricepute. Dezgustat, Törless îi întoarse spatele.

Abia făcuse însă câțiva pași în întuneric, când dă peste Reiting.

— Ce-i asta, ai întâlniri secrete cu Basini?

Törless urmări privirea lui Reiting și se uită înapoi la Basini. Printr-o lucarnă, lumina lunii cădea, ca o coloană groasă, chiar pe locul unde se afla acesta Pielea lui cu reflexe albăstrii, purtând urmele loviturilor, semăna cu cea a unui lepros. Fără să vrea, Törless încercă să se scuze pentru acest spectacol.

— El m-a rugat.

— Ce vrea?

— Să-l ocrotesc.

— Ei na, că a și dat peste omul potrivit!

— Poate că totuși aș face-o, dar toată povestea asta mă plictisește.

Reiting, neplăcut surprins, îl privi iar, apoi se răsti la Basini:

— Îți arătăm noi ție, să complotezi pe-ascuns împotriva noastră! Törless, îngerul tău păzitor, va fi și el de față și va avea de ce să se bucure.

Törless le întorsese deja spatele, dar această răutate, spusă în mod evident la adresa lui, îl făcu să se oprească fără a mai sta pe gânduri.

— Ascultă, Reiting, asta n-am s-o fac. Toată istoria îmi displace; nu vreau să mai am nimic de-a face cu ea.

— Așa, deodată?

— Da, deodată. Pentru că înainte căutam ceva… dincolo de toate astea.

De ce oare gândul ăsta nu înceta să-l urmărească…!

— Aha, cea de-a doua față!

— Exact. Acum însă văd doar că voi, Beineberg și cu tine, sunteți niște brute ordinare.

— Oh, să vezi numai cum mănâncă Basini rahat, glumi prostește Reiting.

— Asta nu mă mai interesează.

— Și totuși te-a…!

— Ți-am mai spus: numai atât timp cât Basini era pentru mine o enigmă.

— Și acum?

— Eu nu mai cunosc enigme. Totul se întâmplă: asta-i unica înțelepciune. Törless se mira că, dintr-odată, îi treceau din nou prin minte tot felul de pilde care se apropiau de sfera acelor sentimente pe care le credea pierdute. Când Reiting răspunse, batjocoritor, că nu-i nevoie să mergi prea departe pentru a găsi o astfel de înțelepciune, izbucni în el, umplându-l de furie, un sentiment al superiorității care-l îndemna să rostească vorbe grele. Pentru o clipă îl disprețul pe Reiting atât de mult încât bucuros l-ar fi călcat în picioare.

— N-ai decât să-ți bați joc; însă ceea ce faceți *voi* nu e decât o tortură fără noimă, searbădă, dezgustătoare.

Reiting aruncă o privire piezișă înspre Basini, care ciulise urechile.

— Stăpânește-te, Törless!

— Dezgustătoare, murdară — cum ai auzit! Acum se înfurie și Reiting.

— Îți interzic să ne insulți aici, în fața lui Basini!

— Ei asta-i. N-ai ce să-mi interzici! Au trecut vremurile alea. O dată am avut și eu respect față de tine și Beineberg, dar acum văd ce sunteți: niște nebuni imbecili, respingători și josnici!

— Ține-ți gura, ori…! Reiting părea gata să se arunce asupra lui Törless. Acesta făcu un pas înapoi și strigă:

— Crezi că o să mă bat cu tine?! Nu merită Basini acest lucru. Fă ce vrei cu el — dar lasă-mă să trec!

Lui Reiting părea să-i fi venit o idee mai bună decât bătaia și se dădu la o parte. Nici măcar de Basini nu se atinse. Dar Törless, care îl cunoștea, știa acum că-l pândește o mare primejdie.

Două zile mai târziu, după-amiază, Reiting și Berneberg îi ținură calea lui Törless.

Acesta remarcă expresia răutăcioasă din ochii lor.

Era limpede că Beineberg îi purta acum pică pentru eșecul ridicol al profețiilor sale, și-n plus Reiting părea să-l fi întărâtat și el.

— După cum am auzit, ne-ai insultat. Și încă față de Basini. De ce?

Törless nu răspunse.

— Știi prea bine că nu tolerăm așa ceva. Dar pentru că e vorba de tine, cu ale cărui capricii suntem obișnuiți, fără să le dăm prea multă

importanță, o să trecem totul cu vederea. Îți cerem un singur lucru. În ciuda cuvintelor binevoitoare, în ochii lui Beineberg pândea răutatea.

— Basini vine la noapte în cămăruță; îl vom pedepsi pentru că te-a ațâțat împotriva noastră. Când vezi că plecăm, urmează-ne.

Törless se împotrivi:

— N-aveți decât să faceți ce doriți, pe mine lăsați-mă în pace.

— Noaptea asta vom mai profita de Basini, mâine îl predăm clasei pentru că începe să se răzvrătească.

— Faceți ce vreți.

— Tu vei fi însă de față.

— Nu.

— Tocmai în prezența ta Basini trebuie să-și dea seama că nimic nu-l poate apăra de noi. Ieri a refuzat deja să execute ordinele noastre; i-am tras o bătaie soră cu moartea, dar el a ținut-o tot pe-a lui. Trebuie să trecem din nou la mijloace morale, să-l umilim mai întâi în fața ta și apoi în fața clasei.

— Eu nu voi fi de față.

— De ce?

— Așa, nu.

Beineberg trase adânc aer în piept; ai fi zis că vrea să adune pe buze otravă; apoi se apropie de Törless.

— Crezi într-adevăr că nu cunoaștem motivul? Crezi că nu știm cât de departe ai mers cu Basini?

— Nu mai departe decât voi.

— Zău? Și atunci te-ar fi ales tocmai pe tine drept înger păzitor? Cum? Tocmai în tine l-o fi apucat să-și pună toată încrederea? Doar nu ne crezi chiar atât de proști!

Törless se înfurie:

— Nu mă interesează ce știți — mie dați-mi o dată pace cu poveștile voastre murdare.

— Iar ești mojic?!

— Mi-e greață de voi! Josnicia voastră e fără sens. Asta vă face respingători.

— Ascultă. Ar trebui să ne fii recunoscător pentru tot felul de treburi. Dacă îți închipui totuși că te poți ridica acum deasupra noastră, cei care ți-am fost dascăli, te înșeli amarnic. Vii sau nu în seara asta?

— Nu!

— Dragul meu Törless, dacă te răzvrătești împotriva noastră și nu vii, o s-o pățești și tu ca Basini. Știi prea bine în ce situație te-a prins Reiting. Asta ajunge. Faptul că am făcut mai mult sau mai puțin decât tine n-o să-ți fie de niciun folos. Vom întoarce totul împotriva ta. Ești mult prea prost și mult prea nehotărât în treburi de astea pentru a reuși să te aperi. Dacă nu te răzgândești la timp, te înfățișăm clasei drept complicele lui Basini. Să te apere el pe tine atunci. Ai înțeles?

Șuvoiul amenințărilor, proferate când de Beineberg, când de Reiting, când de amândoi, se abătuse asupra lui Törless ca o furtună. După plecarea celor doi, se frecă la ochi, de parcă totul ar fi fos un vis. Îl cunoștea însă pe Reiting; la mânie acesta era în stare de cele mai mari mârșăvii, iar insultele și nesupunerea lui Törless păreau să-l fi rănit profund. Și Beineberg? S-ar fi putut spune că tremură de ură, o ură reprimată ani de-a rândul… și asta numai pentru că se făcuse de râs în fața lui Törless.

Totuși, cu cât mai dramatic se adunau evenimentele deasupra lui Törless, cu atât mai indiferente și mai mecanice i se păreau. Îi era teamă de amenințări, asta da, dar nimic mai mult. Primejdia îl trăsese în vârtejul realității.

Se așeză în pat. Îi văzu pe Beineberg și pe Reiting plecând și auzi târșâitul obosit al pașilor lui Basini. Dar nu se duse după ei.

Îl torturau însă închipuiri cumplite. Pentru prima dată se gândi iar, cu oarecare tandrețe, la părinții săi. Simțea că are nevoie de acest teren calm și sigur pentru a consolida și a putea atinge deplina maturiza re a tot ce nu-i adusese până acum decât nedumeriri.

Dar, în fond, despre ce era vorba? Nu avea timp să se gândească, să mediteze asupra evenimentelor. Simțea numai o dorință pătimașă de a ieși din aceste situații confuze și învălmășite, un dor de liniște, de cărți. Ca și cum sufletul său ar fi fost un pământ negru, sub care germenii zvâcnesc deja, fără să știi încă în ce fel urmează să răsară. Îl urmărea imaginea unui grădinar care-și udă straturile, în fiecare dimineață, cu mereu aceeași bunăvoință plină de așteptare. Nu putea scăpa de imaginea aceasta, certitudinea ei calmă părea să concentreze întreaga lui nostalgie. Numai așa trebuie să decurgă lucrurile! Numai așa — simțea Törless — și, dincolo de orice teamă

și îndoială, se impunea convingerea că trebuie să facă tot ce-i stă în putință pentru a dobândi această stare sufletească.

Nu era însă lămurit, deocamdată, ce trebuie să se întâmple mai întâi. Pentru că, înainte de toate, această dorință de aprofundare calmă n-a făcut decât să-i sporească dezgustul față de intrigile care aveau să urmeze. În plus, îi era cu adevărat teamă de răzbunarea care-l pândea. Dacă cei doi ar încerca într-adevăr să-l ponegrească în fața clasei, apărarea ar însemna o imensă risipă de energie, de care tocmai acum îi părea rău. Și apoi, dacă se gândea numai la acest talmeș-balmeș, la aceste ciocniri lipsite de orice valoare, cu intenții și voințe străine lui, i se făcea scârbă.

Își aminti atunci de o scrisoare pe care o primise de acasă, cu mult timp în urmă. Era răspunsul la o alta, trimisă de el părinților, în care încercase să descrie atunci, în măsura în care era în stare, ciudatele sale stări sufletești. Era, ca de obicei, un răspuns foarte prozaic, plin de precepte, pe cât de oneste pe-atât de plicticoase, în care era sfătuit să-l convingă pe Basini să-și mărturisească singur faptele pentru a pune capăt acelei stări nedemne și periculoase de dependență.

Această scrisoare Törless o recitise mai târziu, când Basini era lungit lângă el, gol, pe păturile moi din cămăruță. Și îi făcuse o deosebită plăcere să lase să i se topească pe buze cuvintele greoaie, simple, seci, în vreme ce se gândea că părinții săi, datorită excesivei limpezimi a existenței lor, sunt incapabili să pătrundă întunericul în care sufletul său se ghemuise ca o felină ageră.

Acum însă, reamintindu-și același pasaj, îl încercau cu totul alte sentimente.

Îl învălui o liniște plăcută, ca și cum ar fi simțit atingerea unei mâini binevoitoare și ferme. În clipa aceea hotărârea fu luată. Îl străfulgerase un gând și el îl im brățișase fără să șovăie, ca și cum ar fi fost sub patronajul părinților.

Rămase treaz până la întoarcerea celor trei. Așteptă apoi până când, auzindu-le respirația regulată, își dădu seama că dorm. Rupse în grabă o foaie din carnetul său de însemnări și scrise, la lumina slabă a lămpii de noapte, cu litere mari și dezordonate:

„Mâine te vor da pe mâna clasei și te așteaptă lucruri cumplite. Singura scăpare e să te duci și să-i mărturisești directorului. De aflat,

va afla oricum, dar până atunci te vor mai și stâlci în bătaie.

Dă toată vina pe R. și pe B. și nu vorbi despre mine.

Vezi că vreau să te salvez”.

Strecură biletul în mâna celui care dormea.

Apoi adormi și el, epuizat de emoții.

Ziua următoare păru un răgaz pe care Beineberg și Reiting doreau să-l mai acorde lui Törless.

În privința lui Basini, lucrurile deveneau serioase însă.

Törless văzu cum Beineberg și Reiting mergeau de la un elev la altul și cum în jurul lor se formau grupuri în care se șușotea cu însuflețire.

Nu știa dacă Basini găsise biletul și, simțindu-se urmărit, nu găsi niciun prilej să-i vorbească.

La început simțea mai ales teama că, poate, era vorba deja și despre el. De-acum însă, văzând primejdia în față, era paralizat de hidoșenia ei în așa măsură, încât ar fi lăsat să se întâmple cu el orice.

Abia mai târziu se lipi și el de un grup — cu sfială și așteptându-se ca toți să se întoarcă împotrivă-i.

Dar nici n-a fost luat în seamă. Deocamdată nu era vorba decât de Basini.

Agitația creștea. Törless putea să-și dea seama de acest lucru. Reiting și Beineberg mai adăugaseră probabil și o serie de minciuni…

Mai întâi zâmbiră, apoi unii deveniră gravi și priviri rele lunecară pe lângă Basini; în cele din urmă, o liniște sumbră, fierbinte, grea de pofte obscure, se lăsă asupra clasei.

Din întâmplare era o după-amiază liberă.

Toți se adunară în fundul clasei, lângă dulapuri; apoi fu chemat Basini.

Lângă el, de-o parte și de alta, stăteau Beineberg și Reiting ca doi îmblânzitori de fiare.

După ce au fost închise ușile și după ce s-a asigurat paza, procedura deja verificată a dezbrăcării a stârnit un haz general.

Reiting ținea în mână un mic teanc de scrisori de la mama lui Basini și a început să citească:

— „Bunul meu copil…”

Zbierete generale.

— „Știi că din puținii bani de care dispun, ca văduvă…”

Râsete obscene, glume deșănțate se ridică din rândurile asistenței. Reiting vrea să citească mai departe. Deodată, cineva îl îmbrâncește pe Basini. Un altul, peste care acesta căzuse, îl împinge îndărăt, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios. Un al treilea îi face vânt mai departe. Și deodată, Basini, gol, cu gura căscată de spaimă, se rostogolește ca o minge prin sală, de la un capăt la altul, în râsetele, strigătele de bucurie și înghionteala tuturor; se rănește de colțurile ascuțite ale băncilor, cade în genunchi julindu-și-i până la sânge, și se prăbușește, în cele din urmă, însângerat, plin de praf, cu ochi sticloși, în care nu mai era nimic omenesc, în vreme ce, dintr-odată, se face liniște și toți se îmbulzesc să-l vadă la pământ.

Törless se înfioră. Văzuse cu ochii săi forța cumplitei amenințări.

Și tot nu știa ce va face Basini.

Planul era ca în noaptea următoare Basini să fie legat de pat și biciuit cu floretele.

Dar, spre uimirea generală, în clasă apăru, dis-de-dimineață, directorul. Era însoțit de diriginte și de doi profesori. Basini fu scos din clasă și dus singur în altă încăpere.

Directorul ținu o cuvântare mânioasă împotriva barbariilor ieșite la iveală și dădu ordin să se facă o anchetă minuțioasă.

Basini mărturisise totul.

Cineva trebuie să-l fi înștiințat asupra celor ce urmau să i se întâmple.

Nimeni nu-l bănuia pe Törless. Stătea calm și gânditor, ca și cum toată povestea nu l-ar fi privit deloc.

Nici măcar Reiting și Beineberg nu se gândeau să caute în el pe trădător. În amenințările îndreptate împotrivă-i nu crezuseră nici ei; se folosiseră de ele pentru a-l intimida, pentru a-și face simțită superioritatea sau chiar și de necaz, poate; acum, după ce le trecuse furia, nici nu se mai gândeau la ele. Chiar și respectul cuvenit părinților lui Törless i-ar fi împiedicat să întreprindă ceva împotriva lui. Asta li se părea atât de firesc, încât în privința lui nu aveau umbră de bănuială.

Törless nu regreta pasul făcut. Faptul că fusese ascuns, laș, nu însemna nimic în comparație cu sentimentul de totală eliberare. După atâtea emoții, totul devenise în el minunat de limpede și de vast.

Nu luă parte la discuțiile aprinse, purtate pretutindeni, despre urmările celor întâmplate; își petrecu toată ziua în mare liniște.

Când se înseră și se aprinseră luminile, se așeză pe locul său, punându-și în față caietul în care-și făcuse grăbitele însemnări.

Multă vreme nu citi însă din el. Își trecu mâna peste pagini și i se păru că simte răspândindu-se din ele un parfum delicat, ca mirosul de lavandă al scrisorilor vechi. Era acea tandrețe amestecată cu o melancolie pe care o închinăm unui trecut pecetluit, atunci când redescoperim, în umbra gingașă, palidă, care se înalță din el, cu mâinile pline de flori funerare, uitate asemănări cu noi înșine.

Și această umbră melancolică și delicată, acest parfum vag părea să se topească într-un șuvoi bogat, dens și cald — viața care acum se deschidea în fața lui Törless.

O etapă a evoluției sale se încheiase, sufletului său i se adăugase, ca unui arbore tânăr, în fiecare an, un nou inel, iar acest sentiment nerostit încă, covârșitor, scuza tot ce se întâmplase.

Törless începu să-și răsfoiască amintirile. Frazele în care consemnase, neputincios, cele întâmplate — această multiplă uimire și consternare în fața vieții — prinseseră din nou viață, părând să se miște și să se lege între ele. Le avea așternute dinainte ca un drum luminos pe care se imprimaseră urmele pașilor săi nesiguri; ceva părea să le mai lipsească totuși; nu, nicidecum un gând nou; dar nu aveau încă darul de a-l cuceri cu toată vigoarea.

Încerca un sentiment de nesiguranță. Și apoi i se făcu frică de ziua care urma, când trebuia să se înfățișeze profesorilor pentru a se dezvinovăți. Cum?! Cum să le explice totul? Calea aceasta sumbră pe care mersese. Dacă l-ar întreba: de ce l-ai maltratat pe Basini? – doar nu le-ar putea răspunde: pentru că m-a interesat un proces care se desfășura în mintea mea, ceva despre care, în ciuda celor întâmplate, conținu să nu știu decât foarte puțin și în fața căruia tot ce gândesc mi se pare lipsit de importanță.

Acest pas mărunt care-l mai despărțea de punctul final al experienței sale spirituale îl înspăimânta în așa măsură, de parcă ar

fi fost în fața unei prăpăstii imense.

Și încă înainte de căderea nopții, Törless se afla într-o stare de agitație febrilă, de panică.

A doua zi, când elevii fură chemați, câte unul, la interogatoriu, Törless dispăruse.

Fusese văzut ultima dată seara, șezând cu un cadiet în față, cufundat, pare-se, în lectură.

Fu căutat în tot institutul, Beineberg se duse pe-ascuns și-n cămăruța din pod, dar Törless nu era de găsit.

S-au lămurit atunci că fugise din institut și au fost anunțate autoritățile, cu rugămintea de a-l readuce, cu menajamente.

Între timp începu ancheta.

Reiting și Beineberg, care credeau că Törless fugise de frica amenințării lor de a-l trăda, se simțeau acum datori să abată orice bănuială de la el și-i ținură partea cu înfocare.

Toată vina o puseră pe seama lui Basini și întreaga clasă, om cu om, depuse mărturie că este un hoț, un om de nimic, care răspundea celor mai binevoitoare încercări de a-l aduce pe calea cea bună doar cu recidivări. Reiting afirma sus și tare că recunoaște că ar fi greșit, dar că au făcut-o numai pentru că mila le dictase să nu supună pedepsei un coleg înainte de a fi încercat să-l lămurească prietenește, prin toate mijloacele; și clasa jură din nou că maltratarea lui Basini nu fusese decât o revărsare de mânie, datorată faptului că Basini răspunsese celor mai nobile intenții de a-l cruța, cu cea mai violentă și mai josnică batjocură.

Pe scurt, era o comedie bine pusă la cale, regizată în chip strălucit de Reiting, iar pentru a obține iertarea s-a recurs la toată suita de nuanțe etice care incintă auzul profesorilor.

Basini tăcea tot timpul, năucit. Încă-l mai apăsa spaima ucigătoare din ultimele zile, iar izolarea sa într-o cameră, desfășurarea pașnică, după toate regulile, a anchetei însemnau deja o mântuire pentru el. Nu dorea nimic altceva decât un sfârșit cât mai grabnic. În plus, Reiting și Beineberg nu pierduseră prilejul să-l amenințe cu cea mai cruntă răzbunare în caz că va spune ceva împotriva lor.

În cele din urmă fu adus Törless. Fusese prins în orașul învecinat, mort de oboseală și de foame.

Fuga sa părea să fie acum unica enigmă a întregii istorii. Situația era însă în favoarea lui. Beineberg și Reiting pregătiseră bine terenul, vorbiseră despre nervozitatea pe care el ar fi dovedit-o în ultima vreme, despre sensibilitatea sa morală, datorită căreia își reproșa, chipurile, crima de a nu fi denunțat tot ce știa încă de la început, făcându-se astfel și el vinovat de declanșarea dramei.

Törless fu primit așadar cu o anumită îngăduință, asupra căreia colegii săi îl preveniseră din timp.

Cu toate acestea era cumplit de agitat, iar teama că nu va reuși să se facă înțeles îl istovea…

Din motive de discreție, pentru că exista totuși riscul unor eventuale dezvăluiri, ancheta se desfășura în locuința directorului. În afara acestuia, erau de față dirigintele, profesorul de religie și cel de matematică, căruia, fiind cel mai tânăr din întregul colectiv de profesori, îi revenise obligația de a scrie procesul-verbal. Întrebat despre motivul fugii sale din școală, Törless tăcu.

Toți dădură din cap, cu înțelegere.

— Bine, spuse directorul, despre asta am fost informați. Spune-ne însă ce te-a determinat să tăinuiești vina lui Basini.

Törless ar fi putut să mintă, însă teama îi dispăruse. Îl tenta pur și simplu să vorbească despre sine și să încerce efectul gândurilor sale asupra acestui auditoriu.

— Nu știu exact, domnule director. Când am auzit pentru prima oară de toate acestea, mi s-a părut căeun lucru de-a dreptul monstruos… inimaginabil…

Profesorul de religie îi făcu din cap un semn satisfăcut și încurajator.

— Eu… eu mă gândeam la sufletul lui Basini…

Profesorul de religie era radios, matematicianul își șterse *pince-nez-ul,* și-l puse iar, închise ochii…

— Nu-mi puteam imagina clipa care a determinat o asemenea înjosire a lui Basini și de aceea mă simțeam mereu atras în preajma sa…

— Ei bine, vrei să spui, probabil, că aveai o aversiune firească față de greșeala colegului și că imaginea viciului te captiva întrucâtva, așa cum se spune că privirea șarpelui paralizează victima.

Dirigintele și profesorul de matematică se grăbiră să arate, gesticulând cu însuflețire, că aprobă comparația.

Törless spuse însă:

— Nu, de fapt nu era o aversiune. Lucrurile stau cam așa: mai întâi îmi spuneam că a greșit și că ar trebui predat celor care au datoria de a-l pedepsi…

— Așa ar fi trebuit să și faci.

— … pe urmă însă, mi se părea atât de ciudat, încât nici nu mă mai gândeam la pedeapsă și îl priveam din cu totul alt punct de vedere; de fiecare dată când mă gândeam la el în felul acesta, se producea în mine o transformare…

— Trebuie să te exprimi mai clar, dragă Törless.

— Așa ceva nu se poate spune altfel, domnule director.

— Ba da, ba da. Ești agitat; asta se vede; dezorientat; ceea ce tocmai ai spus este foarte neclar.

— Așa-i, mă simt dezorientat; găsisem cândva cuvinte mult mai potrivite pentru toate astea. Dar în fond e același lucru și anume că în mine era ceva straniu…

— Bun, dar asta e cât se poate de firesc într-o asemenea situație.

Törless se gândi o clipă.

— Poate că s-ar putea spune așa: există anumite lucruri menite să intervină în viața noastră în două moduri oarecum diferite. Eu am întâlnit astfel de persoane, întâmplări, cotloane întunecoase, prăfuite, un zid înalt, rece, tăcut, care devenea dintr-odată viu…

— Pentru numele lui Dumnezeu, Törless, ai pier dut șirul cu totul?!

Însă lui Trles îi făcea de-acum plăcere să spună tot ce avea pe suflet.

— … numere imaginare…

Se uitau când unii la alții, când la Törless. Matematicianul își drese glasul:

— Pentru o mai bună înțelegere a acestor declarații obscure, trebuie să adaug că elevul Törless m-a căutat o dată pentru a-mi cere o lămurire asupra anumitor noțiuni fundamentale ale matematicii — așadar și asupra imaginarului —, noțiuni care pot crea într-adevăr dificultăți unei judecăți neinstruite. Trebuie chiar să mărturisesc că a dat dovadă de o perspicacitate incontestabilă, dar a

căutat, cu un fel de obsesie, numai acele lucruri care păreau să însemn — pentru el, cel puțin — un gol în gândirea cauzală

Îți mai amintești, Törless, ce spuneai atunci?

— Da. Spuneam că în asemenea situații gândirea, ea singură, mi se pare insuficientă și că am avea nevoie de o altă certitudine, interioară, care să ne treacă, într-un fel sau altul, de cealaltă parte. Că nu putem ieși la capăt numai cu gândirea noastră am simțit-o și în cazul lui Basini.

Directorul își pierdu răbdarea la această deviere a anchetei înspre filosofie, însă catihetul era foarte mulțumit de răspunsul lui Törless.

— Prin urmare, spuse el, abandonezi punctul de vedere științific simțindu-te atras de cel religios?

Se întoarse apoi către ceilalți:

— E limpede că lucrurile au stat la fel și în istoria cu Basini; pare să fie înzestrat cu o sensibilitate receptivă la aspectele mai subtile, aș spune chiar divine, transcendente, ale moralei.

Directorul se simți acum dator să admită ideea.

— Ascultă, Törless, așa e cum spune Sfinția sa? Ai înclinația de a căuta, dincolo de întâmplări și obiecte — după cum te exprimi într-un mod destul de general — un fundal religios?

Ar fi fost și el bucuros dacă Törless ar fi dat, în sfârșit, un răspuns afirmativ și-ar fi avut astfel un teren mai sigur pentru verdictul său; Törless spuse însă:

— Nu, nici asta n-a fost.

— Ei bine, atunci spune o dată pe șleau ce anume a fost, izbucni directorul. Doar n-o să ne angajăm acum, cu dumneata, în discuții filosofice.

Törless se îndârji. Simțea că nu vorbise bine, dar atât dezacordul cât și aprobarea datorată neînțelegerii, pe care le întâmpinase, îi dădeau un sentiment de orgolioasă superioritate față de acești oameni mai în vârstă care păreau să știe atât de puțin despre stările sufletului omenesc.

— Nu e vina mea că lucrurile nu stau așa cum credeți dumneavoastră. Dar nici eu însumi nu pot descrie exact ce am simțit de fiecare dată; dacă vă voi spune însă ce gândesc acum, veți înțelege poate de ce nu m-am putut desprinde atâta vreme de toate astea.

Se ridicase, foarte mândru, de parcă el ar fi fost judecătorul, ațintindu-și privirea drept înainte, dincolo de persoanele de față; nu mai voia să se uite la aceste figuri ridicole.

Afară, în fața ferestrei, se vedea un corb pe o creangă și în rest, nimic altceva decât întinderea uriașă, albă.

Törless simți că a sosit clipa în care va vorbi limpede, pe înțeles, conștient de victorie, despre tot ce zăcuse în el, mai întâi confuz și chinuitor, apoi inert și fără putere.

Nu era ca și cum un gând nou i-ar fi dat această siguranță și limpezime, ci el însuși, așa cum stătea, drept, de parcă în jurul său n-ar fi fost decât un spațiu gol — el, toată ființa sa, simțea acest lucru, așa cum îl simțise mai demult, când își lăsase privirile să rătăcească printre colegii săi care scriau, învățau, lucrau cu sârguință.

Pentru că gândurile sunt un lucru curios. Adesea nu apar decât din pură întâmplare și trec iarăși fără să fi lăsat urme; au și ele momente când sunt moarte sau când sunt vii. Poți să ai o revelație genială și ea se veștejește totuși, în mâinile tale. Încet, ca o floare. Forma rămâne, însă culorile și parfumul lipsesc. Asta înseamnă că-ți amintești bine, cuvânt cu cuvânt, și că valoarea logică a înșiruirii rămâne intactă, dar ea se mișcă fără oprire, numai la suprafața sufletului nostru, fără a ni-l îmbogăți. Până când, poate după ani, vine deodată o clipă în care ne dăm seama că în acest răstimp n-am știut nimic de ea, deși sub aspect logic știam totul.

Da, există gânduri moarte și gânduri vii. Gândirea care se mișcă la suprafață, în lumină, cea pe care o putem verifica oricând, urmărind șirul cauzalității, nu este în mod necesar cea vie. Un gând pe care-l întâlnești pe calea aceasta va rămâne nedefinit, ca un individ oarecare într-o coloană de soldați în marș. Un gând — el poate să ne fi străbătut mintea cu mult înainte — nu devine viu decât în momentul în care ceva ce nu mai ține de gândire, ceva ce nu mai este logic i se adaugă, astfel încât noi îi simțim realitatea, dincolo de orice motivație, ca pe o ancoră aruncată în carne vie, în care pulsează sânge. O mare revelație se realizează numai pe jumătate în zona luminoasă a judecății, iar cealaltă jumătate în străfundul întunecat al sufletului și ea este, înainte de toate, o stare de spirit pe a cărei culme jindul e doar ca o floare.

Fusese nevoie doar de o cutremurare a sufletului pentru ca în Törless să se poată declanșa acest ultim impuls.

Fără să țină seama de stupefacția întipărită pe fețele celor din jur, numai pentru sine parcă, el legă aici firul gândului și vorbi fără întrerupere, până la capăt, cu privirile ațintite mereu înainte:

— … Poate că n-am învățat încă destul pentru a mă exprima cum trebuie, însă vreau să descriu asta. Tocmai am simțit-o din nou. Nu pot spune decât că văd lucrurile sub două aspecte. Toate lucrurile; chiar și gândurile. Dacă mă străduiesc să găsesc o deosebire, ele sunt astăzi aceleași ca ieri, dar când închid ochii ele reînvie într-o altă lumină. Poate că m-am înșelat în privința numerelor iraționale; dacă le gândesc întrucâtva din perspectiva matematicii, ele mi se par firești; dacă le examinez însă direct, în ciudățenia lor, ele mi se par imposibile. Aici mă înșel poate, știu prea puțin despre ele. Nu m-am înșelat însă în cazul lui Basini, nu m-am înșelat când nu mi-am putut desprinde urechea de la freamătul ușor din zidul înalt, sau ochiul, de la tăcuta viață a firelor de praf pe care mi-o revela dintr-odată lumina unei lămpi. Nu, nu m-am înșelat deloc când am vorbit despre o a doua viață, tainică, neluată în seamă, a lucrurilor! Nu în sens propriu, vreau să spun — nici lucrurile astea nu trăiesc cu adevărat, nici Basini nu avea două fețe; în mine exista însă „ceva” ce nu privea cu ochii rațiunii. Tot așa cum simt că în mine prinde viață un gând, simt și că, la vederea lucrurilor, „ceva” trăiește în mine atunci când gândurile tac. Există ceva obscur în mine, dedesubtul tuturor gândurilor, ceva ce nu poate fi măsurat prin gânduri, o viață care nu se exprimă prin cuvinte și care totuși este viața mea…

Această viață mută m-a apăsat, m-a copleșit, totdeauna m-am simțit îndemnat s-o privesc cu atenție. Suferam de spaima că întreaga noastră viață este astfel și că eu nu o cunosc decât pe-alocuri, pe frânturi… O, mi-era o teamă cumplită… îmi ieșeam din minți…

În teribila sa agitație, într-o clipă de inspirație aproape poetică, aceste cuvinte și pilde, care depășeau cu mult posibilitățile vârstei lui Törless, se desprindeau ușor și firesc de pe buzele sale. Coborî glasul și adăugă înduioșat parcă de suferința sa:

— Acum a trecut. Știu că m-am înșelat totuși. Nu-mi mai este teamă de nimic. Știu: lucrurile sunt lucruri și vor rămâne totdeauna

astfel; și eu voi continua să le privesc când așa, când altfel. Când cu ochii rațiunii, când cu ceilalți… și nu voi mai încerca să compar…

Tăcu. Găsea că e de la sine înțeles că poate pleca acum, și nimeni nu-l opri.

După ce ieși, cei rămași schimbară priviri uluite Directorul dădea din cap a nehotărâre. Dirigintele fu primul care-și recăpătă graiul.

— Ei bine, acest mic profet a vrut să ne țină probabil o prelegere. Naiba știe însă ce-a vrut să spună. Ce exaltare! Și apoi modul acesta de a încâlci cele mai simple lucruri.

— Receptivitate și spontaneitate a gândirii, îl secondă matematicianul. S-ar părea că a dat prea multă atenție factorului subiectiv al tuturor evenimentelor din existența noastră și că acest lucru l-a descumpănit și l-a condus spre pildele sale confuze.

Numai profesorul de religie tăcea. Vorbind, Törless rostise de atâtea ori cuvântul suflet, încât ar fi dorit să se ocupe de acest tânăr.

Însă tot nu prea știa ce anume voise să spună Thriess.

Directorul puse, în cele din urmă, capăt situației.

— Nu-mi dau seama ce se petrece de fapt în capul acestui Törless, în orice caz se află într-o stare de surescitare atât de accentuată, încât șederea sa în colegiu nu mai este recomandabilă. Are nevoie de o supraveghere mai atentă a hranei sale spirituale decât cea pe care i-o putem oferi noi. Nu cred că ne putem asuma răspunderea în continuare. Törless are nevoie de o educație privată; îi voi scrie în acest sens tatălui său.

Toți se grăbiră să aprobe excelenta propunere a onestului director.

— A fost atât de ciudat, într-adevăr, încât îmi vine să cred că este predispus la isterie, spuse matematicianul vecinului său.

Odată cu scrisoarea directorului, părinții primiră una și de la Törless, în care acesta îi ruga să-l ia de la colegiu, deoarece simțea că locul său nu mai este acolo.

Între timp, Basini fusese eliminat, drept pedeapsă. În școală viața își urma calea obișnuită.

Fusese stabilit ca Törless să fie luat acasă de către mama lui. De la colegi își luă rămas-bun cu indiferență. Aproape că începea deja să le uite numele.

Nu mai urcase niciodată în cămăruță. Toate astea păreau să se afle foarte departe în urmă-i.

De la plecarea lui Basini, totul era mort. Era ca și cum acest om, care legase de sine toate aceste întâmplări, le-ar fi luat acum cu el.

Un fel de liniște, de îndoială, îl învăluise pe Törless, însă disperarea pierise. „Numai acele istorii secrete, cu Basini, au intensificat-o", gândi el. I se părea că nu poate exista altă cauză.

Îi era însă rușine. Așa cum ți-e rușine dimineața după ce, în timpul nopții — chinuit de febră — ai văzut înălțându-se din toate colțurile camerei întunecoase amenințări îngrozitoare.

Atitudinea sa în fața comisiei i se părea cumplit de ridicolă. S-a făcut atâta caz! Nu avuseseră dreptate? Pentru asemenea fleac! Era totuși ceva în el care mai domolea rușinea. „Sigur că purtarea mea a fost nerațională", medita el, „și totuși întreaga poveste nu pare să fi avut prea mult de-a face cu rațiunea mea". Ăsta era acum noul său sentiment. În suflet păstra amintirea unei cumplite furtuni, pentru a cărei explicare motivele pe care le mai găsea încă în sine nu erau nici pe departe suficiente. „Trebuie să fi fost deci ceva mult mai necesar și mai profund decât ceea ce poate fi măsurat prin intermediul rațiunii și al conceptelor…" conchise el.

Și ceea ce existase înaintea pasiunii, ceea ce fusese doar înăbușit de ea, problema, adevăratul sens rămăsese neclintit. Această perspectivă sufletească schimbătoare — în funcție de depărtare sau apropiere — pe care o trăise. Această relație insesizabilă care dă evenimentelor și lucrurilor, potrivit punctului nostru de vedere, valori neașteptate, ce nu pot fi comparate între ele și care rămân străine unele față de altele…

Pe asta și pe toate celelalte — le vedea acum ciudat de limpezi și pure și mărunte. Așa cum le vezi dimineața, când primele raze curate de soare au uscat sudorile spaimei, iar masa, dulapul, dușmanul și soarta își regăsesc dimensiunile reale.

Dar cum după aceea mai rămâne o oboseală ușoară, meditativă — așa i se întâmplase și lui Törless. Știa acum să deosebească ziua de noapte; de fapt știuse dintotdeauna și numai un vis apăsător se revărsase asupra granițelor dintre ele, ștergându-le, și îi era rușine de această confuzie: dar amintirea că poate fi altfel, că omul este înconjurat de hotare fragile, ușor de șters, că în suflet se strecoară vise înfiorate, care macină ziduri solide și croiesc poteci sinistre,

această amintire se cufundase, de asemenea, adânc în el, răspândind umbre palide.

Nu putea explica prea mult. Dar această imposibilitate de a vorbi era minunată, asemenea certitudinii unui trup devenit roditor care simte deja în sângele său ușoarele pulsații ale viitorului. Și în sufletul lui Törless se amestecau încrederea și oboseala…

Așa se făcu că aștepta liniștit și îngândurat despărțirea…

Mama lui, care crezuse că va găsi un tânăr surescitat și descumpănit, fu surprinsă de calmul său rece.

În drum spre gară lăsară în dreapta pădurricea în care era casa Boenei. Arăta atât de neînsemnată, de inofensivă — o împletitură prăfoasă de sălcii și anini.

Törless își aminti cât de inimaginabilă i se păruse atunci viața părinților săi. Și privi dintr-o parte, pe furiș, către mama lui.

— Ce e, copilul meu?

— Nimic, mamă, mă gândeam la ceva.

Și inspiră parfumul ușor care se răspândea din corsajul mamei lui.